

คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณี
โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอดำเนินแก้ว จังหวัดชัยภูมิ

๑ ๙ ๖ ๕ ๓ ๘
พนัสศักดิ์ เกร็ดวงษ์

ดุษฎีนิพนธ์เพื่อขอรับปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์การปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๐

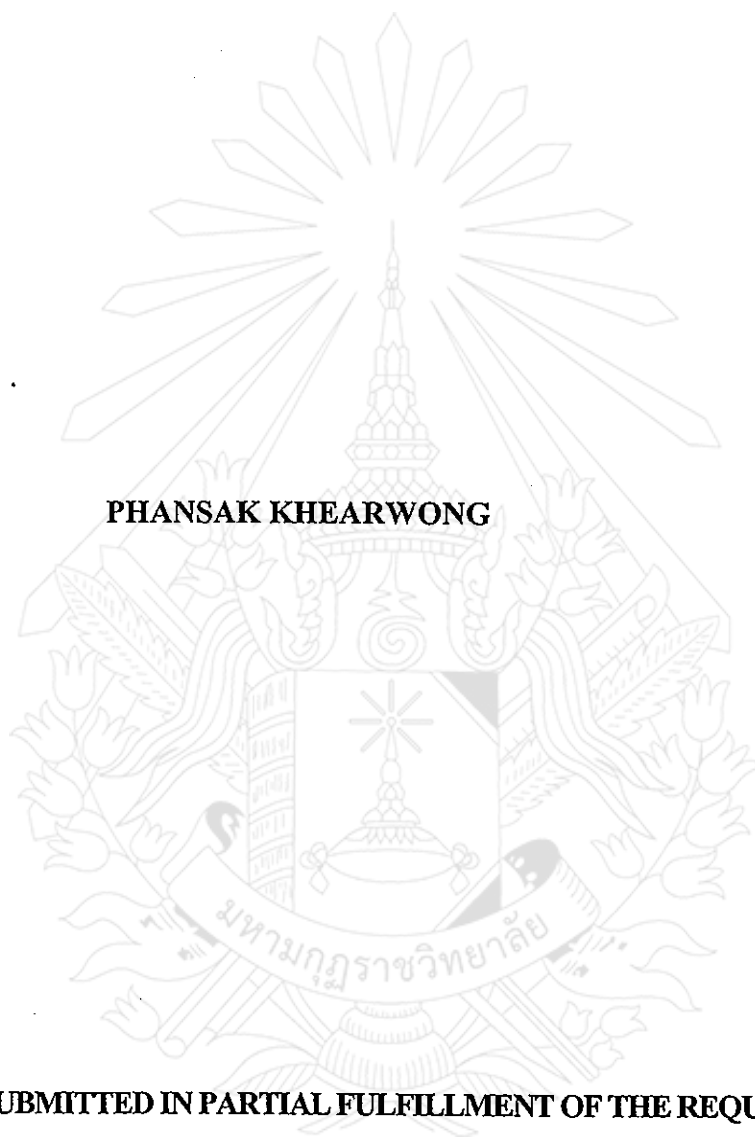
คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณี
โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๐

B ๑๔๐๓

**TEACHERS' REQUISITE ETHICS IN THE PROJECT OF BUDDHIST WAY SCHOOL :
A CASE STUDY OF DUNG KHAEN YAI SCHOOL TAMBON DUNG KHAEN YAI
KHAM KHUAN KAEW DISTRICT, YASOTHON PROVINCE**

PHANSAK KHEARWONG

A THEMATIC PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS

FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS

DEPARTMENT OF GOVERNMENT

GRADUATE SCHOOL

MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

B.E. 2550 (2007)

หัวข้อสารนิพนธ์ : คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณี
โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

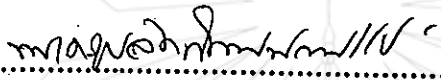
ชื่อนักศึกษา : พันธุ์ศักดิ์ เกรียงศักดิ์

สาขาวิชา : รัฐศาสตร์การปกครอง

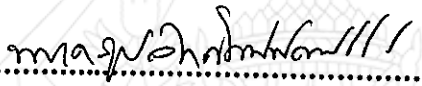
อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ. ดร. บุญเลิศ ราโชติ

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : ผศ. ชื่น วิไลไพโร

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์)

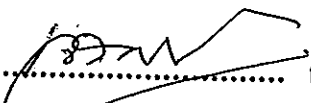
คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผศ. ดร. บุญเลิศ ราโชติ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผศ. ชื่น วิไลไพโร)

..... กรรมการ
(พระสุทธิสารโสภณ)

..... กรรมการ
(ผศ. ดร. เจริญชัย ชนไพโรจน์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thematic Title : **Teachers' Requisite Ethics in the Project of Buddhist way School :
A Case Study of Dung Khaen Yai School Tambon Dung Khaen Yai
Kham Khuan Kaew District, Yasothon Province**

Student's Name : **Phansak Khearwong**

Department : **Government**

Advisor : **Asst. Prof. Dr. Boonlert Rashoti**

Co-Advisor : **Asst. Prof. Chuen Wilaiphrai**

Accepted by the Graduate School, Mahamakut Buddhist University in Partial
Fulfillment of the Requirements for the Master's Degree.

P. Sampipattanaviriyajarn
..... Dean of Graduate School
(Phrakhrupaladsampipattanaviriyajarn)

Thematic Committee

P. Sampipattanaviriyajarn
..... Chairman
(Phrakhrupaladsampipattanaviriyajarn)

B. Rashoti
..... Advisor
(Asst. Prof. Dr. Boonlert Rashoti)

Chuen
..... Co - Advisor
(Asst. Prof. Chuen Wilaiphrai)

P. Suttthisarasophon
..... Member
(Phrasutthisarasophon)

Jaroenchai
..... Member
(Asst. Prof. Dr. Jaroenchai Chonpairot)

หัวข้อสารนิพนธ์	: คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร
ชื่อนักศึกษา	: พันธุ์ศักดิ์ เครือวงศ์
สาขาวิชา	: รัฐศาสตรการปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษา	: ผศ. ดร. บุญเลิศ ราโชติ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	: ผศ. ชื่น วิไลไพโร
ปีการศึกษา	: ๒๕๕๐

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของครูผู้สอน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร จำนวน ๓๓ คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่การสอนเห็นว่าคุณธรรมที่จำเป็นสำหรับครูผู้สอน โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๘$) ด้านความซื่อตรงเที่ยงธรรม ($\bar{X} = ๔.๔๒$) รองลงมาคือ ด้านความมีระเบียบวินัยและคุณธรรม ($\bar{X} = ๔.๓๖$) ด้านความกล้าในการพูด การกระทำและความจริงใจ ($\bar{X} = ๔.๓๐$) ด้านการอุทิศตนเสียสละ และมุ่งมั่น ($\bar{X} = ๔.๑๐$) และด้านความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X} = ๓.๖๘$) ตามลำดับ

Thematic Title : **Teachers' Requisite Ethics in the Project of Buddhist way School :
A Case Study of Dung Khaen Yai School Tambon Dung Khaen
Yai Kham Khuan Kaew District, Yasothon Province**

Student's Name : **Phansak Khearwong**

Department : **Government**

Advisor : **Asst. Prof. Dr. Boonlert Rashoti**

Co - Advisor : **Asst. Prof. Chuen Wilaiphrai**

Academic Year : **B.E. 2550 (2007)**

ABSTRACT

This thematic paper's objective was to study virtues vital for teachers responsible for teaching in the project of Buddhist Way School at Dong Khaen Yai Community School, Tambon Dong Khaen Yai, Kham Khuan Kao District, Yasothon Province.

The sampling group employed in the research was 33 teachers who were teaching at the school mentioned above by making use of the questionnaire as the research instrument. Utilized statistics encompassed percentage, mean and standard deviation.

Research findings were found that most of them were of the opinions on virtues vital for teachers responsible for teaching at the aforesaid school in all aspects at the highest level ($\bar{X} = 3.58$).

When each of aspects was taken into account, its findings ranging from the highest mean to the lowest one were : straightness and impartiality ($\bar{X} = 4.42$) disciplines and virtues ($\bar{X} = 4.36$) truthfulness in speech and actions and sincerity ($\bar{X} = 4.30$) self-devotion, sacrifice and determination ($\bar{X} = 4.10$) and honest with good conducts ($\bar{X} = 3.68$) respectively.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ : โรงเรียนชุมชน คงแค้นใหญ่ ตำบลคงแค้นใหญ่ อำเภอคำชะอี จังหวัดยโสธรสำเร็จลงได้ด้วยความกรุณา และความช่วยเหลืออย่างสูงจาก ผศ. ดร. บุญเลิศ ราโชติอาจารย์ที่ปรึกษา และผศ. ชื่น วิไลไพโร อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้ความช่วยเหลือแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดี ตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบนมัสการขอบพระคุณ พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิเศษ ดร. สุกิจ ชัยมุสิก ที่ได้เมตตาตรวจสอบแก้ไขรูปแบบและรูปเล่ม จนทำให้สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณคณะอาจารย์ เจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และเจ้าหน้าที่สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ให้ความกรุณา เอื้อเฟื้อเอกสาร ตำรา หนังสือ และให้ความสะดวกในด้านอื่น ๆ เป็นอย่างดี จนทำให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่า การศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมอย่างแท้จริง

นายพันธ์ศักดิ์ เครือวงศ์

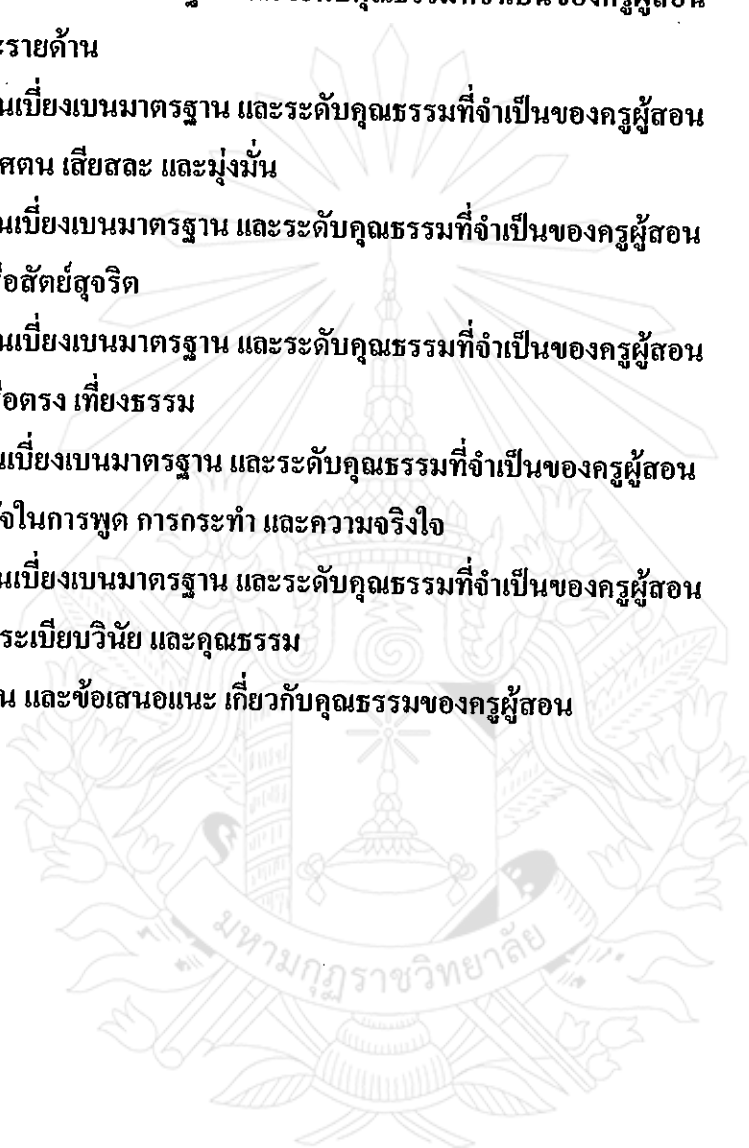
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๒
๑.๔ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๓
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๓
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม	๕
๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับครูผู้สอน	๔๖
๒.๓ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ	๕๑
๒.๔ สภาพพื้นที่ที่ศึกษาวิจัย	๕๓
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๖
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๒
บทที่ ๓ วิธีดำเนินงานวิจัย	๖๓
๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๖๓
๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๓
๓.๓ วิธีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๔

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย	๖๔
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย	๖๕
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๗
๔.๑ ลำดับขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๗
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๘
บทที่ ๕ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๗๘
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๗๘
๕.๒ อภิปรายผล	๘๐
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๘๓
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๘๓
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	๘๓
บรรณานุกรม	๘๔
ภาคผนวก	๘๘
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย	๘๘
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ	๘๑
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล	๘๕
ภาคผนวก ง แบบสอบถาม	๘๖
ประวัติผู้วิจัย	๑๐๔

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ ๑ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๘
ตารางที่ ๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน โดยรวมและรายด้าน	๗๐
ตารางที่ ๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน ด้านการอุทิศตน เสียสละ และมุ่งมั่น	๗๑
ตารางที่ ๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	๗๒
ตารางที่ ๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน ด้านความซื่อตรง เทียงธรรม	๗๓
ตารางที่ ๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน ด้านความสัจในการพูด การกระทำ และความจริงใจ	๗๔
ตารางที่ ๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน ด้านความมีระเบียบวินัย และคุณธรรม	๗๕
ตารางที่ ๘ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับคุณธรรมของครูผู้สอน	๗๖

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ ๘ สาระ และอีกหนึ่งกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ พร้อมกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละกลุ่มสาระไว้อย่างชัดเจน โดยมีเนื้อหาสาระเชื่อมโยงกันไปในทุกระดับช่วงชั้น และมาตรฐานการเรียนรู้นั้น ได้กำหนดคุณภาพของผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ให้ครอบคลุมการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง ๑๒ ปี เพื่อให้สถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถจัดทำหลักสูตรได้ตามความเหมาะสม^๑

ครูนับเป็นบุคลากรอันสำคัญในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ เกิดการเรียนรู้ และเพื่อนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างมีศักยภาพ ที่จะดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ในสังคมของมนุษย์ และครูเป็นผู้ชี้นำ ให้ความรักกระตุ้นความสนใจ เอาใจใส่ให้การยอมรับ และรับรู้ความรู้สึกของนักเรียน และที่สำคัญคือการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ดังคำกล่าวที่ว่า “ตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน” ซึ่งหมายความว่าหากครูเป็นผู้ปฏิบัติดี มีความประพฤติดี ตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ย่อมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ซึ่งนักเรียนสามารถที่จะนำตัวอย่างที่ดีของครูนั้นมาปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนเองได้^๒

ลักษณะตรงกันข้าม หากครูยังคงไม่สามารถลด ละ เลิกอบายมุขต่างๆ ได้ อีกทั้งยังขาดกัลยาณมิตร และขาดความรู้ความเข้าใจ ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาแล้ว ย่อมทำให้ครูไม่สามารถที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนและไม่สามารถสั่งสอนนักเรียนได้อย่างเต็มภาคภูมิ เพราะหากครูให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรม และให้ลด ละ เลิกจากอบายมุข แต่ครูยังคงติด และลุ่มหลงอยู่ในอบายมุขทั้งหลายทั้งปวง ย่อมทำให้การเรียนการสอนหรือการปฏิบัตินั้น ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างแน่นอน

^๑ สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, “แนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ”, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อุษาการพิมพ์, ๒๕๕๗, (อัดสำเนา).

^๒ มนูญ ดารามิตร, “เพิ่มบุคคล”, วงการครู, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๗๒ (ธันวาคม ๒๕๔๘) : ๗๖.

และครูย่อมไม่เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของนักเรียน กลายเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี เป็นผลกระทบต่อการปกครองนักเรียน เกิดการขาดความเคารพและความเชื่อมั่นในตัวครูผู้สอน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร โรงเรียนวิถีพุทธเป็นโรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษา โดยนำเอาหลักธรรมมาเป็นกรอบในการพัฒนาอย่างบูรณาการ และเพื่อให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ครูผู้สอนควรจะต้องมีการพัฒนาตนเองในด้านคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ในพระธรรมคำสอนของพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เพื่อจะได้สั่งสอนอบรม และบรรลូវัตถุประสงค์ของ โครงการ อันจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของครูผู้สอน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยจำกัดขอบเขตด้านเนื้อหาไว้ดังนี้

๑) ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และสถานภาพทางการสมรส

๒) ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ซึ่งประกอบด้วย ๕ ด้าน คือ

๒.๑) ด้านการอุทิศตน เสียสละ และมุ่งมั่น

๒.๒) ด้านความซื่อสัตย์

๒.๓) ด้านความตั้งใจในการพูด การกระทำ และความจริงใจ

๒.๔) ด้านความมีวินัยและคุณธรรม

๒.๕) ความซื่อตรง เทียงธรรม

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากรศึกษา ได้แก่ ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร จำนวนทั้งสิ้น ๓๓ คน

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษา ได้แก่ โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

๑.๔ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๔.๑ ทำให้ทราบคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ

๑.๔.๒ ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะได้นำไปส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมต่อไป

๑.๔.๒ ทำให้ทราบข้อเสนอแนะของครูผู้สอนโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

๑.๕ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

คุณธรรม หมายถึง ความดีงามที่มีอยู่ในตัวบุคคล คุณธรรมเป็นสิ่งที่ได้มาจากการศึกษา และอบรมจิตใจเป็นเวลานาน และจะต้องมีการประพฤติปฏิบัติเฉพาะสิ่งที่ดีงามติดต่อกันมาจนกลายเป็นความเคยชิน ผลรวมที่แสดงว่ามีคุณธรรม คือ ผู้มีคุณธรรมย่อมรู้ว่าอะไรควร ไม่ควร ไม่ว่าจะพูด จะทำ ก็ย่อจะเลือกพูดหรือทำในสิ่งที่ดี ก่อให้เกิดประโยชน์ และความคิดสร้างสรรค์แก่สังคมส่วนรวม และตนเอง

ครู หมายถึง ผู้สอน ทั้งเป็นผู้รับผิดชอบ ต่อด้านบริการสังคมในด้านการศึกษา และฝึกอบรมทางจริยธรรม เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อสังคม ที่จะให้การศึกษาของชาติ หรือนุเคราะห์ทางการศึกษาประจำโรงเรียน ในที่นี้หมายถึงครูผู้สอนในโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

โรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง โรงเรียนในระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา อย่างบูรณาการ

คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน หมายถึง ความสามารถ ความเสียสละ และความแข็งแกร่งแห่งวิญญาณของความเป็นครูอย่างสูง ได้แก่

๑. ด้านการอุทิศตนเสียสละและมุ่งมั่น หมายถึง การประพฤติดนในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ทั้งกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญา และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น

๒. ด้านความซื่อสัตย์ หมายถึง ความจริงใจที่มีต่อกัน การไม่โกหกหลอกลวงผู้อื่น เพื่อหวังประโยชน์อื่นไม่ชอบธรรม

๓. ด้านความสัจในการพูด การกระทำ และความจริงใจ หมายถึง การพูดจาอย่างมีเหตุผล โดยยึดหลักของความจริง และต้องปฏิบัติตามสิ่งที่พูดด้วยความจริงใจ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อทางราชการโดยส่วนรวม

๔. ด้านความมีวินัยและคุณธรรม หมายถึง ความมีระเบียบวินัย และเคารพ กฎหมายประพฤติกฎปฏิบัติตามจรรยาบรรณของข้าราชการ โดยเคร่งครัด และอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องชอบธรรมแก่ทุกฝ่าย

๕. ความซื่อตรงเที่ยงธรรม หมายถึง การประพฤติตนโดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว พวกพ้องหรือญาติมิตร อีกทั้งไม่ใช้อำนาจในทางที่ไม่ถูกต้อง หรือไม่ชอบด้วยเหตุผล

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนคงแค้นใหญ่ ตำบลคงแค้นใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาคำรา เอกสารของทางราชการ แนวคิดของบุคคลต่าง ๆ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำเสนอเนื้อหาตามลำดับ ดังนี้

๒.๑ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม

๒.๒ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับครูผู้สอน

๒.๓ โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ

๒.๔ สภาพพื้นที่ที่ศึกษาวิจัย

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม

การศึกษาคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธนั้น จำต้องศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมในเบื้องต้น ซึ่งประกอบด้วย

๒.๑.๑ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรม

การศึกษาแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมนั้น จะประกอบไปด้วย ความหมายของคุณธรรม ขอบข่ายของคุณธรรม ความสำคัญของคุณธรรม แนวคิดเรื่องคุณธรรม และพฤติกรรมเกี่ยวกับการมีคุณธรรม ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

๑) ความหมายของคุณธรรม

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า

คุณ หมายถึง ความดีที่มีประจำอยู่ในสิ่งนั้นๆ ความเกื้อกูล

ธรรม หมายถึง ความดี การทำดี ละความชั่วทั้งปวง

เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกัน “คุณธรรม” จึงมีความหมายว่า สภาพคุณงามความดี ความประพฤติที่ดี การทำให้เกิดคุณงามความดี อุบัติสืบอันดีงามซึ่งเป็นคุณสมบัติที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล (ความดี

ที่อยู่ในตัวบุคคล) การทำดีนั้นจะต้องมุ่งกระทำทั้ง กาย วาจา และใจ เพื่อให้เกิดความสุขแก่ตนเอง และผู้ร่วมงาน °

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ธรรมของคนเรา ถ้าพูดในทางปฏิบัติที่เป็นหลักเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน มีอยู่ ๒ ประการ คือ

๑. รู้ละ คือ รู้จักละสิ่งที่เป็นบาปเป็นอกุศล

๒. รู้บำเพ็ญ คือ รู้จักบำเพ็ญในสิ่งที่เป็นบุญเป็นกุศล” ๒

สมจิต ชิวปรีชา ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า “คุณธรรม หมายถึง ความดีงามที่มีอยู่ในจิตใจของบุคคล ได้แก่ ความเมตตา กรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความเอื้อเฟื้อ ความกตัญญู ความพากเพียร ความเห็นอกเห็นใจ ความละเอียดต่อความชั่ว และความกล้าที่จะกระทำ ความดี สิ่งเหล่านี้ต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับจิตใจของบุคคลให้คงอยู่ตลอดไป จึงจะเรียกว่าเป็นคนมีคุณธรรมประจำใจ” °

สุธรรม ชุตัตย์สกุล ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า “คุณธรรม หมายถึง คุณสมบัติที่ดีที่มีอยู่ในจิตใจหรือวิญญาณของมนุษย์ เป็นลักษณะนิสัย เช่น ความกล้าหาญ ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม หรือมิตรภาพ ดังนั้นแล้ว คุณสมบัติที่ดีจึงเป็นคุณธรรมก็ต่อเมื่อมันเป็นลักษณะนิสัยที่เกิดขึ้นประจำตลอดชีวิตหรือเป็นลักษณะนิสัยถาวร ไม่ใช่เกิดขึ้นเพียงวันใดวันหนึ่งก็จะจัดเป็นคุณธรรม คุณธรรมแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. คุณธรรมด้านพุทธรปัญญา (Intellectual Virtues) หมายถึง ความสามารถในการใช้เหตุผลเพื่อแสวงหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งสากลหรือความสามารถในการคิดค้นหาความจริงซึ่งเกิดจากการศึกษาเล่าเรียน หรือใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในสิ่งต่างๆ ให้รู้ตามสภาวะความเป็นจริง สามารถแยกแยะได้ ว่าอะไรดี อะไรชั่ว ซึ่งเป็นคุณธรรมของปัญญาภาคทฤษฎี

๒. คุณธรรมด้านศีลธรรม (Moral Virtues) หมายถึง ความสามารถในการเลือกทำความดีซึ่งเกิดจากการฝึกหัดปฏิบัติจนเป็นนิสัย เป็นการกระทำความดีหรือความถูกต้องอยู่เป็นประจำโดยการ

°ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คพับลิเคชัน จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕๘.

๒ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น), “ชีวิต”, มงคลสาร, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓๓๔ (พฤศจิกายน ๒๕๔๕) : ๖.

°สมจิต ชิวปรีชา, จรรยาบรรณและคุณธรรมในการพูด “การพูด”, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ศรีสง่า, ๒๕๔๔), หน้า ๑๒.

ประพฤติกิปฏิบัติชอบเป็นนิจ ซึ่งเป็นผลมาจากนิสัยที่ได้สั่งสมมาทางด้านการทำความดี ความถูกต้อง
กับความสามารถประพฤติกิปฏิบัติชอบทั่วไปในชีวิตจริง”^๔

พระครูนิพัทธ์ปริยัติกิจ ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า “คุณธรรม หมายถึง ความดี ที่ทุก
คนควรปฏิบัติตามข้อที่พระพุทธเจ้ากำหนดให้บุคคลทุกเพศทุกวัย ในสถานะและอาชีพต่างๆ พึงประพฤติกิ
ปฏิบัติตามให้เป็นไป ในแนวเดียวกัน และกัน ในทิศทางที่ถูกตามสายกลางมีสัมมาทิฐิ ความเห็นที่
ถูกตามครรลองคลองธรรม เพราะคุณธรรมเกิดจากศีลธรรม คือ หลักระเบียบของพระพุทธศาสนา
เป็นสิ่งที่สร้างมนุษย์ให้มีคุณธรรมในหัวใจของมนุษย์ทุกรูป ทุกนามเพื่อหวังให้อยู่อย่างสงบสุข หรือ
ที่เรียกว่าอยู่เย็นเป็นสุข”^๕

พระมหาอดิศร ธีรสีโล ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า “คุณธรรม หมายถึง ความดีสูงสุด
ปลูกฝังอยู่ในอุปนิสัยอันดีงาม อยู่ในจิตสำนึก อยู่ในความรู้สึกลึกซึ้งชอบชั่วดี อันเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้ง
ควบคุมพฤติกรรมที่แสดงออก สนองความปรารถนา

คุณธรรม หมายถึง การกระทำอันถูกต้องซึ่งเกิดจากความเข้าใจคุณค่าอันแท้จริงด้วยปัญญา

คุณธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นคุณหรือธรรม คือ ความดี หมายถึง คุณสมบัติทางกาย วาจา และใจ
ที่เป็นคุณตรงกันข้ามกับที่เป็นโทษ”^๖

ประกาศรี สิทธอำไพ ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า “คุณธรรม หมายถึง หลักธรรมที่สร้าง
ความรู้สึกลึกซึ้งชอบชั่วดีในทางศีลธรรม มีความดีความงามภายใน จักอยู่ในชั้นสมบุรณ์เต็มเปี่ยมไปด้วย
ความสุข ความยินดี”^๗

สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก ได้ให้คำนิยามคุณธรรมไว้ว่า “ความคิดรวบยอด
ในความรู้สึกลึกซึ้งชอบชั่วดี อันเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้ง ควบคุมพฤติกรรมที่แสดงออก เพื่อสนองความปรารถนา

^๔ สุธรรม ชุตติย์สกุล, “จริยศาสตร์ของอริสโตเติล : ความดีคือความสุข”, ปัญญาจักขุ, ปีที่ ๕
ฉบับที่ ๓๐ (เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๔๗) : ๔๗.

^๕ พระครูนิพัทธ์ปริยัติกิจ, “คุณธรรมของครู”, ปาฐกถาธรรม, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑๒ (กันยายน-ตุลาคม
๒๕๔๕) : ๑๗.

^๖ พระมหาอดิศร ธีรสีโล, คุณธรรมสำหรับครู, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเคียนสโตร์,
๒๕๔๐), หน้า ๕๕-๕๖.

^๗ ประกาศรี สิทธอำไพ, พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๘.

สามารถมองเห็นว่า อะไรเป็นสิ่งพึงปรารถนาของคนกลุ่มใหญ่ และพร้อมที่จะแสดงออกเมื่อมีเหตุการณ์ หรือสิ่งแวดลอมมากระตุ้น”^๔

เมื่อพิจารณาความหมายของคุณธรรมแล้ว พอสรุปได้ว่า คุณธรรม คือ ความดีสูงสุดปลูกฝัง อยู่ในอุปนิสัยอันดีงาม อยู่ในจิตสำนึก อยู่ในความรู้สึกผิดชอบชั่วดี อันเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้ง ควบคุม พฤติกรรมที่แสดงออกสนองความปรารถนา

๒) ขอบข่ายของคุณธรรม

ความดีงามของลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่ได้กระทำจนเคยชินที่เรียกว่า คุณธรรม นั้นมี ๒ ลักษณะคือ

๑. คุณธรรมแบบทาส เป็นลักษณะคุณธรรมที่ยึดถือและประพฤติแบบอย่างของผู้ทรงไว้ซึ่ง ความดี

๒. คุณธรรมแบบนาย เป็นลักษณะคุณธรรมที่ยึดถือปฏิบัติเป็นมโนธรรมของตนเองที่ตน เห็นว่าถูกต้องคือ

๓) ความสำคัญของคุณธรรม

คุณธรรมมีความสำคัญต่อบุคคล สังคมและชาติบ้านเมือง สังคมใดมีสมาชิกของสังคมที่ไร้ คุณธรรมจำนวนมาก สังคมนั้นมีความสับสนวุ่นวาย ขาดแก่การพัฒนา ในสังคมของนักปกครองท้องถิ่น ก็เหมือนกัน หากผู้ประกอบอาชีพในด้านปกครองเป็นผู้ไร้คุณธรรม นอกจากจะทำให้ตนเองและสถาบัน วิชาชีพตกต่ำแล้ว ยังจะทำให้สังคมและชาติบ้านเมืองต้องมีอันตกต่ำไปด้วย ผู้บริหารหรือสมาชิกองค์กร บริหารส่วนตำบลที่มีคุณธรรมย่อมก่อให้เกิดประโยชน์มากมาย คือ

๓.๑) ประโยชน์ด้านตัวผู้บริหาร และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

๑) ทำให้ผู้บริหาร และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเจริญก้าวหน้าและมีความ มั่นคงในงานอาชีพ

๒) ได้รับความยกย่องสรรเสริญจากบุคคลทั่วไป เป็นที่เคารพ รักใคร่ของประชาชน

๓) มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ไร้ภัยอันตรายใดๆ เพราะแวดลอมด้วยความรัก ความนับถือของประชาชนทั่วไป

๓.๒) ประโยชน์ด้านสถาบันอาชีพ

๑) ทำให้ชื่อเสียงของคณะผู้บริหารเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสของปวงชน

^๔ฝ่ายโครงการและวิจัย วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, คุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดี ของนักศึกษาวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, (กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๔๖), หน้า ๓-๔.

๒) ทำให้งานอาชีพมีความเจริญก้าวหน้าไปในรูปแบบต่างๆ เช่น ทางวิชาการ องค์การ หรือสมาคม เป็นต้น

๓) องค์การมีความเจริญก้าวหน้า เพราะได้รับการช่วยเหลือจากประชาชนด้วยความจริงใจ

๓.๓) ประโยชน์ด้านสังคม / ชุมชน

๑) สมาชิกของสังคมเป็นคนดีมีคุณธรรมสูง รู้จักสิทธิและหน้าที่อย่างถูกต้อง

๒) สังคมมีสันติสุข เพราะสมาชิกของสังคมมีคุณธรรม

๓) สังคมได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน

๓.๔) ประโยชน์ด้านความมั่นคงของชาติ

๑) สถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีความมั่นคง เพราะประชาชนมีความรักความเข้าใจและเห็นความสำคัญอย่างแท้จริง

๒) ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาติมีความมั่นคงถาวร เพราะมีผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

๔) ประเภทของคุณธรรม

แสง จันทร์งาม ได้แบ่งประเภทจริยธรรม หรือคุณธรรมไว้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑) ประเภทสร้างความสำเร็จแก่ตนเอง เช่น ความขยันขันแข็ง ความอดทน การรู้จักพึ่งตนเอง

๒) ประเภทส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษย์ เช่น ความรักชาติ ความเห็นแก่ส่วนรวม

ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์^๕

๕) แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม

เพลโต (Plato) ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับคุณธรรมไว้ว่า “คุณธรรม คือ ความรู้ หรือการกระทำที่ถูกต้อง คุณธรรมไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในตัวบุคคลโดยฉับพลัน หรือโดยบังเอิญ คุณธรรมทุกอย่างต้องเกิดขึ้นจากความรู้ และไม่ใช่ความรู้ทฤษฎี แต่เป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติ โดยเพลโตได้แบ่งคุณธรรมเป็น ๔ ประการ คือ

๑) ปัญญา หรือ ปรีชาญาณ (Wisdom) หมายถึง การเล็งเห็น หรือหยั่งรู้ได้ง่ายและชัดเจนว่าอะไรผิด อะไรดี อะไรไม่ดี อะไรประพฤติ อะไรไม่ควรประพฤติ

๒) ความกล้าหาญ (Courage) ได้แก่ การกล้าเสี่ยงต่อความยากลำบาก ต่อภัยอันตราย และความตายเพื่ออุดมการณ์ กล้าเสี่ยงต่อการถูกเข้าใจผิด กล้าเสี่ยงต่อการถูกใส่ร้าย และการเยาะเย้ย ด้วยความมั่นใจว่าตนกระทำดีแล้ว ส่วนผลจะเป็นเช่นไรก็สามารถวางเฉยได้

^๕แสง จันทร์งาม, การสอนจริยธรรมในโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๒๕), หน้า ๒๑๗.

๓) การรู้จักประมาณ (Temperance) ได้แก่ การรู้จักควบคุมตนเองให้อยู่ในขอบเขต และจุดมุ่งหมายในชีวิต รู้จักบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง ไม่ก้าวก่ายสิทธิ และหน้าที่อันชอบธรรมของบุคคลในครอบครัว เพื่อนฝูงมิตรสหาย ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาในเวลาที่เหมาะสม และเหตุการณ์ที่สมควร

๔) ความยุติธรรม (Justice) ได้แก่ การให้แก่ทุกคนอย่างเหมาะสม เช่น การให้แก่ตนเอง บุคคลในครอบครัว เพื่อนฝูงมิตรสหาย ผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชา ในเวลาที่เหมาะสมและเหตุการณ์สมควร”^{๑๑}

อริสโตเติล (Aristotle) กล่าวไว้ว่า คุณธรรม ได้แก่ “การเดินสายกลาง เปรียบได้กับมัชฌิมาปฏิปทาของพระพุทธเจ้า โดยอริสโตเติล ได้จำแนกคุณธรรม ออกเป็น ๒ ชนิด คือ

๑) คุณธรรมทางสติปัญญา เป็นคุณธรรมด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้ทั้งทางทฤษฎี และปฏิบัติ อันเป็นส่วนหนึ่งของวิญญาณที่มีเหตุผล หน้าที่ของวิญญาณก็คือ การรู้ และการค้นหาความจริงให้ปรากฏ

๒) คุณธรรมทางศีลธรรม เป็นคุณธรรมที่อยู่ในรูปของคำสอน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิญญาณที่ไม่มีเหตุผล แต่มุ่งไปเพื่อความดีงาม”^{๑๒}

วีระ บำรุงรักษ์ กล่าวไว้ว่า “คุณธรรม คือ ความรู้สึนึกคิด หรือสภาพของจิต ที่เป็นกุศลเกิดขึ้นได้ เพราะจิตรู้ความจริง ความดีและความงาม”^{๑๓}

จากแนวคิดและทรรศนะต่าง ๆ ดังกล่าว สรุปได้ว่า คุณธรรม คือ ความดีงามในตัวของบุคคล อันเป็นผลมาจากการศึกษา และการปลูกฝังอบรมทางด้านจิตใจให้ประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีงาม และเป็นประโยชน์ที่ต่อตนเองและผู้อื่น

๖) พฤติกรรมด้านคุณธรรม ๔ ประการ

สำหรับคุณธรรมพื้นฐาน ๔ ประการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแก่ข้าราชการและปวงชนชาวไทยนั้น สมเด็จพระธีรญาณมุนี^{๑๔} ได้ชี้แจงว่า คุณธรรม ๔ ประการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงนำเอาคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า “มรวาสธรรม” กับ “อริยฐานธรรม” ในหนังสือนวโกวาท ตอนธรรมวิภาค หมวด ๔ และคำแปล ศาสนธรรมที่แสดงลักษณะสังขธรรม

^{๑๑} บัญญัติ จงกลณี, คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร, (กรุงเทพมหานคร : ๒๕๔๐), หน้า ๔๑-๔๒.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒.

^{๑๓} วีระ บำรุงศักดิ์, แนวทางพัฒนาจริย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๓), หน้า ๓๑.

^{๑๔} สมเด็จพระธีรญาณมุนี, อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๒๗), หน้า ๑๑-๑๒.

ฝ่ายกุศลมารวมเป็นพระบรมราโชวาทเพื่อเป็นหลักที่ประชาชนคนไทยทุกคนควรศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติ ปลุกฝัง และบำรุงให้เจริญงอกงาม มีขึ้นในจิตใจของคน พฤติกรรมที่ผู้บริหาร และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในส่วนของคุณธรรมต้องมี ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้ทรงพระราชทานไว้ คือ

๑. การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตนเองที่จะปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม
๒. การรู้จักข่มใจตนเองให้ประพฤติอยู่ในความสัตย์ความดีนั้น
๓. การอดทน อดกลั้นอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริตไม่ว่าด้วยเหตุประการใด
๔. การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริตและรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์

ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

พฤติกรรมทางด้านคุณธรรม การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตนเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ เป็นธรรม ซึ่งเป็นคุณธรรมพื้นฐานประการแรกที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชทานไว้ ดังนี้

๑. การอุทิศตนเสียสละและมุ่งมั่น
๒. ความซื่อสัตย์
๓. ความประหยัด
๔. ความซื่อตรง เทียบธรรม
๕. ความตั้งใจในการพูด การกระทำ และความจริงใจ
๖. การปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ส่วนตนและส่วนร่วม
๗. ความมีวินัยและคุณธรรม
๘. ความสามัคคี^{๑๔}

๒.๑.๒ อุดมการณ์ของครู

ในการประกอบอาชีพใด ๆ ในสังคมก็ตาม หากว่าบุคคลสามารถที่จะยึดมั่นในอุดมการณ์ที่ดีของอาชีพนั้น ๆ ได้ สังคมก็จะมีแต่ความสุข และครูก็เช่นกัน สามารถที่จะสรุปเกี่ยวกับประเด็นของอุดมการณ์ของครู ได้ดังนี้

ความหมายและอุดมการณ์ของครู

ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในวงการศึกษ เพราะเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคม และ โลก นอกจากนั้นยังเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการสร้างบัณฑิตอย่างมาก บัณฑิต

^{๑๔}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), หลักคุณธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๘), หน้า ๑๓๕.

จะมีความคิดที่ดี มีวิธีการวิเคราะห์อย่างถูกต้อง และมีระบบระเบียบในการปฏิบัติงาน ตลอดจนการพัฒนาบุคลิกภาพเชิงวิชาการ เชิงวิชาชีพ ซึ่งควรได้รับการปลูกฝังอบรมจากครูผู้สอน และบุคลิกภาพของครู ย่อมส่งผลไปสู่บัณฑิตดังกล่าวที่ว่า “อยากรู้ว่าตัวครูเป็นฉันใด จงดูได้จากศิษย์ที่สอนมา”^{๕๔}

ครูจึงจำเป็นต้องพัฒนาจิตสำนึกของความเป็นครู เพราะครูหรืออาจารย์ จำเป็นต้องมีข้อกำหนดอยู่ในใจ เพื่อให้มีหลักในการดำรงตนให้เป็นครู

สิ่งแรกทีควรที่จะพัฒนาก็คือ การสร้างคุณธรรมหรือศีลธรรมให้เกิดขึ้น ซึ่งความเป็นจริงนั้น “ศีลธรรม” คือ ธรรมสำหรับครู เป็นสิ่งที่ครูหลายท่านทราบ และได้ปฏิบัติแล้ว แต่ก็มีอีกหลายท่านที่ทั้งไม่ทราบและไม่ปฏิบัติ ศีลธรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับการดำเนินอาชีพครูอันเป็นอาชีพที่มีเกียรติเป็นอาชีพที่คนทั่วไปยกย่อง และถือว่าเป็นอาชีพที่สำคัญในการพัฒนาสังคมหรือประเทศชาติ ครูที่ขาดศีลธรรมจะเปรียบเสมือนเรือที่ขาดหางเสือ ดังนั้นการจะพาศิษย์ไปสู่จุดหมายปลายทางอย่างถูกต้อง ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ยากอย่างแน่นอน

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) กล่าวอยู่เสมอว่า “ธรรม คือ หน้าที่ ผู้ที่มีธรรมะคือผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างดีแล้ว ศีลธรรมจึงเป็น “หน้าที่สำหรับครู” ซึ่งครูส่วนใหญ่ทุกคนย่อมทราบดีว่า “หน้าที่ของครู ก็คือ การอบรมสั่งสอนศิษย์” แต่การอบรมสั่งสอนศิษย์ของครูแต่ละคนก็มีการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ครูบางคนก็อาจจะคิดว่าหน้าที่ของครู คือ สอนวิชาการที่ตนได้รับมอบหมายให้สอน แต่อีกหลาย ๆ คนก็คิดว่าครูควรทำหน้าที่คนให้เป็นคนที่สมบูรณ์นอกเหนือจากการสอนวิชาการ ความคิดที่แตกต่างกันไม่ใช่เรื่องแปลกในสังคมมนุษย์ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องพิจารณาเลือกหน้าที่ที่ตนเห็นว่าถูกต้องสมบูรณ์ที่สุดของการมีอาชีพครู เพราะความเป็นจริงนั้น ครูมิได้สอนแต่หนังสืออย่างเดียว แต่ต้องสอนคน ให้เป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ด้วย”^{๕๕}

การที่ครูจะปฏิบัติหน้าที่ของครูอย่างเต็มศักดิ์ศรีและเต็มความภาคภูมิใจได้นั้น ครูจำเป็นต้องมีหลักยึดเพื่อนำตนไปสู่สิ่งที่สูงสุดหรือเป็นอุดมคติของอาชีพ นั่นก็คือ การมีอุดมการณ์ครู อุดมการณ์ครู มีหลักการที่จะยึดไว้ประจำใจทุกขณะ

^{๕๔}บุญช่วย จินดาประพันธ์, ธรรมจริยาสำหรับครู, (ยะลา : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏยะลา, ๒๕๔๗), หน้า ๓๔.

^{๕๕}พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), จริยธรรม คติธรรม เพื่อความมีชีวิตที่เป็นสุข, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๒), หน้า ๖.

ภารกิจของครู มีอยู่ ๕ ประการ ดังนี้

ประการที่ ๑ เต็มรู้ คือ มีความรู้บริบูรณ์

อาชีพครูเป็นอาชีพที่ต้องถ่ายทอด อธิบายให้ความรู้แก่คน ดังนั้นครูทุกคนจะต้องเป็นผู้ที่ทำให้ตนเองนั้นบริบูรณ์ หรือเต็มไปด้วยความรู้ ครูควรจะทำให้บริบูรณ์ในตัวครูประกอบด้วยความรู้ ๓ ประการ คือ

๑. ความรู้ด้านวิชาการและวิชาชีพ ครูควรแสวงหาความรู้ รวบรวมข้อมูลโดยการอ่าน การฟัง และพยายามนำประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อมาถ่ายทอดให้ผู้เรียนของคุณ ได้เกิดความรู้ที่ทันสมัย ดังนั้นครูจะต้องแสวงหาความรู้ที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมให้ผู้เรียน เรียนอย่างครบถ้วนเหมาะสมตามระดับความรู้

๒. ความรู้เรื่องโลก ครูควรมีความรู้และประสบการณ์ชีวิตอย่างเพียงพอ เพื่อสามารถอธิบาย บอกเล่า ถ่ายทอด ทักษะคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีที่ดำรงมาของชาติ ของสังคมไปสู่ศิษย์ ครูควรเข้าใจชีวิตอย่างเพียงพอที่จะให้คำแนะนำ คำสั่งสอน เพื่อให้ศิษย์ได้ดำเนินชีวิตที่ดีในอนาคตได้ ดังนั้น นอกเหนือจากตำราวิชาการ ครูแสวงหาความรู้รอบตัวด้านอื่น ๆ ให้บริบูรณ์โดยเฉพาะความเป็นไปของระเบียบ ประเพณี สังคม วัฒนธรรม

๓. ความรู้เรื่องธรรมชาติ ครูควรมีสิ่งยึดเหนี่ยวในจิตใจ เพื่อที่จะสามารถอบรมสั่งสอนให้ศิษย์ มีความคิดที่ดี มีความประพฤติดี ไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดก็ตาม ทุกศาสนามีจุดหมายเดียวกันคือ มุ่งให้คนเป็นคนดี ครูที่มีความรู้ด้านธรรมชาติจะสามารถหยิบยกเรื่องธรรมะมาเป็นอุทาหรณ์ สำหรับสั่งสอนศิษย์ได้ เช่น จะสอนให้ศิษย์ประสบผลสำเร็จด้านการศึกษา เล่าเรียนได้ดี ก็ยกหัวข้อธรรมะอย่างอิทธิบาท ๔ คือ

๑) พอใจในการศึกษา รัก และสนใจในวิชาที่ตนเรียน

๒) มีความเพียรที่จะเรียน ไม่ย่อท้อ

๓) เอาใจใส่ในบทเรียน การบ้าน รายงาน

๔) หมั่นทบทวนอยู่เสมอ

ถ้าศิษย์เข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ก็ย่อมทำให้ศิษย์ประสบความสำเร็จในการศึกษานอกจากนี้ ครูจะต้องทำตนให้บริบูรณ์ด้วยธรรมะเพื่อไปสอนศิษย์ ครูก็จะได้รับประโยชน์จากการศึกษาธรรมะ เพื่อให้ครูไม่หวั่นไหวต่อกิเลส อันทำให้จิตใจของครูต้องเป็นทุกข์เศร้าหมอง ครูก็ย่อมจะเบิกบานและได้รับความสุขที่จะได้สอนคนในเรื่องต่าง ๆ อีกด้วย การศึกษาธรรมะจึงจำเป็นสำหรับอาชีพครู

ประการที่ ๒ เต็มใจ คือ ความมีใจเป็นครู

พุทธศาสนาถือว่า “ใจนั้นแหละเป็นใหญ่ ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดจากใจทั้งนั้น” ดังนั้น คนจะเป็นครูที่มีอุดมการณ์จำเป็นต้องสร้างใจ ให้เป็นใจที่เต็มบริบูรณ์ด้วยการ มีใจเป็นครู การทำใจให้เต็มนั้นมี มีความหมาย ๒ ประการ คือ

ประการที่ ๑ ใจครู การทำใจให้เต็มบริบูรณ์ นั้น จะต้องถึงพร้อมด้วยองค์ประกอบดังนี้

๑. รักอาชีพ ครูต้องมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ เห็นว่าอาชีพครูมีประโยชน์ มีเกียรติ มีกุศล ใฝ่บุญ ใฝ่ความภูมิใจ และพอใจที่จะสอนอยู่เสมอ พยายามที่จะแสวงหาวิธีสอนที่ดีเพื่อศิษย์
๒. รักศิษย์ มีใจคอยกให้ศิษย์ พ้นจากสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ครูต้องมีใจนี้คอยกให้ทุกคนมีความสุข พยายามชี้แนะหนทางสู่ความสำเร็จและความสุขให้แก่ศิษย์ยินดีหรือมีมุทิตาจิต เมื่อเห็นศิษย์ประสบความสำเร็จก้าวหน้าในชีวิต ความรักศิษย์ยอมทำให้ครูสามารถทุ่มเทและเสียสละเพื่อศิษย์ได้

ประการที่ ๒ ใจสูง ครูควรพยายามทำใจให้สูงส่ง มีจิตใจที่คิงาม การจะวัดใจเราว่าสูงหรือไม่ มีข้อที่ลองถามตัวเองได้หลายประการ เช่น

๑. ทำงานอยู่ที่ใด ท่านมักจะตำว่านิทาน เจ้านายแห่งนั้น หรือดูถูกสถาบันหรือเปล่า
๒. ท่านมักจะคิดว่าเพื่อน ๆ ร่วมงานของท่านนิสัยไม่ดีส่วนใหญ่หรือเปล่า
๓. ทำไมท่านก็ทำดี แต่เจ้านายไม่เห็น
๔. ทำไมคนอื่น ๆ จึงโง่และเลว
๕. ท่านยอมไม่ได้ที่จะให้คนอื่นดีกว่า เพราะท่านคิดว่าท่านดีกว่าคนอื่น
๖. ทำไมที่ทำงานของท่าน จึงเอาเปรียบท่านและกีดกันท่านตลอด ^{๑๗}

การทำจิตใจให้สูง ก็คือ การที่มองเห็นคุณค่าของมนุษย์โลกและการคิดที่จะสร้างสรรค์ให้โลกมีแต่สิ่งที่ดีงาม มองโลกและคนในแง่ดีใจกว้าง ยอมรับข้อดีและข้อเสียของตนเองและคนอื่นไม่คิดว่าตนเองฉลาด หรือเก่งกว่าผู้ใด ไม่คิดว่าตนเองดีกว่าคนอื่น คิดเสมอว่าจะช่วยให้คนมีความรู้มีความคิดและความประพฤติปฏิบัติที่ดี คิดอย่างเป็นธรรมว่าตนเองมีข้อบกพร่องเช่นกัน ^{๑๘}

ประการที่ ๓ เต็มเวลา คือ การรับผิดชอบ การทุ่มเทเพื่อการสอน

ครูที่มีอุดมการณ์ จะต้องใช้ชีวิตครูอย่างเต็มเวลาทั้ง ๓ ส่วน คือ

๑. งานสอน ครูต้องใช้เวลาในการเตรียมการสอนอย่างเต็มที่ วางแผนการสอนค้นคว้าหาวิธีการที่จะสอนศิษย์ในรูปแบบต่างๆ และในขณะที่ดำเนินการสอนต้องสอนให้ครบตามเวลาที่กำหนด เข้าสอนตรงเวลา เลิกสอนให้ตรงเวลา

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

^{๑๘} บุญช่วย จินดาประพันธ์, ธรรมจริยาสำหรับครู, อ่างแก้ว, หน้า ๗๖.

๒. งานครู นอกเหนือไปจากการสอน ครูต้องใช้เวลาทำงานด้านต่าง ๆ เช่น งานธุรการ งานบริหาร บริการและงานที่จะทำให้สถาบันก้าวหน้า

๓. งานนักศึกษา ให้เวลา ให้การอบรม แนะนำสั่งสอนศิษย์ เมื่อศิษย์ต้องการคำแนะนำ หรือต้องการความช่วยเหลือ ไม่ว่าในเวลาทำงานหรือนอกเวลาทำงาน ครูควรมีเวลาให้ศิษย์

ประการที่ ๔ เต็มคน คือ การพัฒนาตนเองให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

การพัฒนาตนเองให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยที่ครูเป็นแม่พิมพ์หรือพ่อพิมพ์ที่คนในสังคมคาดหวังไว้สูง และมีอิทธิพลต่อผู้เรียนมาก ครูจึงจำเป็นต้องมีความบริบูรณ์ในความเป็นมนุษย์ ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม ครูจึงควรสำรวจกาย วาจา ใจให้มีความมั่นคงเป็นแบบอย่างที่ดีงาม ในการแสดงออกทั้งในและนอกห้องเรียน การที่จะทำให้ตนเองเป็นคนที่ดีมีบริบูรณ์ได้ คนผู้นั้นควรเป็นคนที่ดีมีความคิดที่ถูกต้องเห็นสิ่งที่ดีงามถูกต้อง มีการพูดที่ดี มีการงานที่ดี มีการดำเนินชีวิตที่ดี ปฏิบัติการถูกต้อง หมั่นคิด พิจารณาตนเอง เพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุงตนเองให้มีความบริบูรณ์อยู่เสมอ^{๑๕}

ประการที่ ๕ เต็มพลัง คือ การทุ่มเทพลังสติปัญญาและความสามารถเพื่อการสอน

ครูจะต้องใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ ทุ่มเทไปเพื่อการสอน เพื่อวิชาการ เพื่อศิษย์ ครูต้องอุทิศตนอย่างเต็มที่ ทำงานอย่างไม่คิดอ้อมแรง เพื่อผลงานที่สมบูรณ์นั่นก็คือ การปั้นศิษย์ให้มีความรู้ความประพฤติดีงาม เป็นที่พึงประสงค์ของสังคม

ครูที่มีหลักยึด ไปครบเต็ม ๕ ประการนี้ ย่อมเป็นครูที่มีคุณธรรม ที่พร้อมจะเป็นผู้ชี้ทางแห่งปัญญา ชี้ทางแห่งชีวิตและชี้ทางแห่งสังคมในอนาคตได้เป็นอย่างดี ดังนั้นครูควรสร้างอุดมการณ์ครู เพื่อความก้าวหน้าของสังคมไทย และการพัฒนาวิชาชีพครู^{๑๖}

๒.๑.๓ หลักสิบประการของความเป็นครูดีตามที่เสนอของพระพุทธศาสนา

๑. มุ่งมั่นวิชาการ ครูมีบทบาทหน้าที่ในการเสาะแสวงหาความรู้ เพื่อนำไปถ่ายทอดให้แก่ศิษย์ที่จำเป็นสำหรับครู คือ

๑) ศาสตร์ที่จะสอน

ครูต้องติดตามความก้าวหน้าของวิชาที่จะถ่ายทอด จากหนังสือ เอกสาร วารสาร ตามสื่อต่างๆ ตลอดจนเข้าประชุมเพื่อรับรู้ความคิดใหม่ๆ ข้อค้นพบที่ขยายความรู้ออกไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะเตรียมพร้อมให้ตนเองมีความรู้ทันสมัยต่อเหตุการณ์

^{๑๕} พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), จริยธรรม คติธรรม เพื่อความมีชีวิตที่เป็นสุข, อ้างแล้ว, หน้า ๘.

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน.

๒) ศาสตร์การสอน

แม้ครูจะมีความรู้ดีในศาสตร์สาขาที่ชำนาญแต่ความรู้เหล่านั้น จะไม่มีประโยชน์ต่อวิชาชีพครู แม้แต่น้อย หากครูยังขาดความรู้เรื่องของการถ่ายทอดวิชาการเหล่านั้น ครูจึงจำเป็นต้องติดตาม ศึกษา ค้นคว้า ให้ทันต่อการก้าวหน้าของศาสตร์การสอนเพื่อค้นหาวิธีการที่จะอธิบาย หรือถ่ายทอดให้ศิษย์ เข้าใจสาระต่าง ๆ

๓) ศาสตร์การพัฒนาคคน

โดยที่อาชีพครู เป็นอาชีพสร้างคนที่มีศักยภาพให้แก่ประเทศชาติ ผู้สร้างจึงจำเป็นต้อง เอาใจใส่ และถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องพัฒนาคคนให้มีความพร้อมด้านวิชาการ วิชาชีพ และการดำรงตน ให้เป็นคนดีที่สังคมปรารถนา

๒. รักงานสอน ครูต้องมีความศรัทธาต่อวิชาชีพของตน ต้องมีความรักการสอน สนใจที่จะพัฒนา การสอนให้น่าสนใจ เปลี่ยนแปลงวิธีการสอนเพื่อให้ได้ผล รู้จักวิธีถ่ายทอดที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนของตนเอง ให้รู้จักวิธีเรียน เรียนด้วยความสุขและรับรู้สาระในศาสตร์ ที่ครูสอน

๓. อาหารศิษย์ ครูต้องเมตตา รัก เข้าใจ และเอาใจใส่ดูแลลูกศิษย์ ห่วงใยว่าจะประสบความสำเร็จ หรือไม่ ช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ลูกศิษย์ประสบ ให้เกียรติ และยอมรับในความแตกต่าง ไม่ดูถูกหรือ เยียดขี้ลูกศิษย์ ให้การช่วยเหลือทั้งทางด้านการเรียนและชีวิต

๔. คิดดี ครูต้องมีความคิดที่ดี ความคิดที่เป็นบวกต่อศิษย์ ต่อการสอน ต่อวิชาชีพต่อสถาบัน และต่อเพื่อนร่วมงาน คิดในสิ่งที่ดี และให้คิดอยู่เสมอว่า อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีคุณค่าที่สุด เป็นต้น ความคิดที่เป็นบวกจะช่วยให้ครูทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๕. มีคุณธรรมความมีคุณธรรมของครูมีความจำเป็นต่อวิชาชีพครู คุณธรรมสำคัญคือ ความยุติธรรม ด้านการสอน การประเมินผล ความต้องการให้ลูกศิษย์ประสบผลสำเร็จ ครูต้องมีความอดทน ระวัง อารมณ์ได้ดี ไม่ทำร้ายคน เสียสละ มีความอายที่จะกระทำผิด และมีหลักศานายึดมั่น มีความตั้งใจ แน่วแน่ที่จะประพฤติตนให้ถูกต้องตามระเบียบประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ

๖. ชี้นำสังคม ครูต้องช่วยชี้นำสังคม นำในสิ่งที่ถูกต้อง ช่วยแก้ปัญหา ทำตนเป็นตัวอย่าง เช่น เรื่องของขยะ สิ่งแวดล้อม และการประหยัดพลังงาน ช่วยชุมชนในด้านต่างๆ ทั้งการแก้ปัญหาเพื่อ คุณภาพชีวิตที่ดีของสังคม และการช่วยนำสังคมให้เป็นสังคมที่ดีงาม

๗. อบรมจิตใจ การพัฒนาผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ครูจึงต้องช่วยให้ข้อคิดที่ดี อบรม ตักเตือน สั่งสอน ให้ศิษย์ประพฤติดี ดำรงอยู่ในศีลธรรม หน้าที่ของครูจึงไม่ใช่เป็นเรื่องของการสอนหนังสือเท่านั้น แต่จะต้องอบรมจิตใจให้มีคุณธรรม จริยธรรมอยู่เสมอ

๘. ฝึความก้าวหน้า การไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ รักที่จะช่วยให้ประเทศก้าวหน้า เผยแพร่ผลงานวิชาการให้แก่ชุมชนไม่หยุดยั้งจะต้องทำให้ชีวิตของครูก้าวต่อไปเพื่อที่จะทำประโยชน์ให้แก่ตนเอง ศิษย์ สังคม และประเทศชาติ

๙. วาจางาม คำพูดเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างประสบความสำเร็จ คำพูดที่ดียอมทำให้ผู้เรียนเกิดกำลังใจ มีความมุ่งมั่น ในทางตรงกันข้าม คำพูดไม่ดี ย่อมทำให้ผู้ฟังเกิดความทุกข์ ไม่สบายใจ และทำให้เกิดความท้อถอย ไม่อยากเรียน ครูจึงต้องฝึกการพูดให้ถูกต้อง ตามกาลเทศะ ฝึกการพูดเพื่อจูงใจและส่งเสริมทำให้ศิษย์เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามและถูกต้อง

๑๐. รักความเป็นไทย สถาบันการศึกษาเป็นศูนย์กลางการพัฒนาคอนให้เป็นที่รักของประชาชนที่สำคัของประเทศไทย ดังนั้น ครูจึงต้องส่งเสริมพัฒนาเอกลักษณ์ไทย เพื่อให้ศิษย์เป็นผู้ธำรงรักษาเอกลักษณ์ไทยเอาไว้ โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตนจำเป็นต้องธำรงไว้ให้มั่นคง แม้ว่าเทคโนโลยีจะพัฒนาไปได้ไกล จนทำให้แต่ละชาติสามารถติดต่อ รับรู้ และถ่ายทอดวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ได้ก็ตาม แต่ลักษณะเฉพาะของคนในชาติ เช่น เรื่องของความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม ควรช่วยกันสืบสาน ส่งเสริม และธำรงไว้ เพื่อทำให้เยาวชนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย^{๒๑}

๒.๑.๔ คุณสมบัติของความเป็นครู

ครูต้องตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบในความเป็นครู ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ลืมบทบาทของตัวเอง อีกอย่างหนึ่งก็คือ ความเป็นพระจะต้องประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เพราะพระสงฆ์ไม่เหมือนครูทั่ว ๆ ไปจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการวิชาต่าง ๆ และเทคนิคในการถ่ายทอด มีความประพฤติที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ นอกจากนี้แล้ว จะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังต่อไปนี้^{๒๒}

ก. เป็นกัลยาณมิตร คือ ประกอบด้วยองค์คุณของกัลยาณมิตรหรือกัลยาณธรรม ๖ ประการ คือ

๑. ปิโย น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง ชวนให้ผู้เรียนอยากเข้าไปปรึกษาหรือไต่ถาม

๒. ครู น่าเคารพ คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะทำให้รู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย

^{๒๑}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, วิชาชีพครูในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ครั้งที่ ๒๕๔๑), หน้า ๔๑.

^{๒๒}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), หลักคุณธรรม, อ่างแล้ว, หน้า ๑๑๔.

๓. ภาวนีโย นำเจริญใจ คือ มีความรู้จริงทรงภูมิปัญญาแท้จริง เป็นผู้ฝึกอบรมตนอยู่เสมอ เป็นที่น่ายกย่องเอาอย่าง

๔. วัตตารู้จักพูด คือ รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไหร่ควรพูดอย่างไร แนะนำว่ากล่าวตักเตือนอย่างไร เป็นที่ปรึกษาที่ดี

๕. วจนักขโม อคทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถาม

๖. คัมภีร์ธูจะ กะถัง กัตตา แดลงเรื่องถ้ำลึกได้ คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ที่ลึกให้ตื่นได้ และสอนศิษย์ให้รู้เรื่องราวที่ลึกซึ่งข้ง ๆ ขึ้น

๗. โน จัญฐานะ นิโยชเย ไม่ชักนำในสิ่งที่ไม่เป็นประ โยชน์ คือ ไม่ชักจูงในทางเสื่อมเสีย แนะนำในทางดีเสมอ

ข. ตั้งใจประสิทธิ์ประสาทความรู้ โดยตั้งตนอยู่ในธรรมที่เรียกว่า ธรรมเทศสกรรม ๕ ประการ คือ

๑. อนุพุพพิถา สอนให้มีขั้นตอนถูกลำดับ คือ แสดงหลักธรรมหรือเนื้อหาตามลำดับ ความง่ายยาก ลุ่มลึก มีเหตุผล สัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ

๒. ปรียายทัตสาวี จับจุดสำคัญมาขยายให้เข้าใจเหตุผล คือ ชี้แจงยกเหตุผลมาให้เข้าใจในแต่ละประเด็น ให้มองให้เห็นกระจ่างตามแนวเหตุผล

๓. อนุทยตา ตั้งจิตมตาสอนด้วยความปรารถนาดี คือ สอนเขาด้วยความมุ่งจะให้ประ โยชน์แก่ผู้รับคำสอน

๔. อนามิสันดร ไม่เห็นแก่อามิสสินจ้าง คือ สอนเขามีใจมุ่งที่จะได้ลาภ หรือ ผลประ โยชน์ตอบแทน

๕. อนุปหัจจ วาจิตตรงไม่กระทบคนและผู้อื่น คือ สอนตามหลักตามเนื้อหามุ่งแสดงอรรถแสดงธรรมไม่ยกตนเสียคดีผู้อื่น .

ค. การดำเนินลีลาครูทั้งสิ้น ครูที่สามารถมีลีลาของนักสอน ดังนี้

๑. สันทัตสหนา ชีซัด จะสอนอะไรก็ชี้แจงเหตุผลแยกแยะอธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง ตั้งใจมือไปคู่ให้เห็นกับตา

๒. ลมาทปนา ชวนให้ปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรทำก็บรรยายให้มองเห็นความสำคัญและซาบซึ้งให้คุณค่าเป็นสมจริง จนผู้ฟังยอมรับอยากลองทำ หรือนำไปปฏิบัติ

๓. สมุดชนา ไร่ให้กล้า คือ ปลุกใจ ให้ศึกษกักเกิดความกระตือรือร้น มีกำลังใจ เข้มแข็ง มั่นในที่จะทำให้สำเร็จ ไม่กลัวเหน็ดเหนื่อยหรือยากลำบาก

๔. สัมปหังสนา ปลุกให้ร่าเริง คือ ทำบรรยากาศให้สนุกสนานชื่นแจ่มใสเบิกบานใจให้ผู้ฟังแจ่มชื่นมีความหวัง มองเห็นผลดี และทางสำเร็จ

ง. มีหลักตรวจสอบสามอย่าง เมื่อพูดอย่างรวบรัดที่สุด ครูอาจตรวจสอบตนเองด้วยลักษณะ การสอนของบรมครู ๓ ประการ คือ

๑. สอนด้วยความรู้จริง ทำได้จริงจึงสอนเขา

๒. สอนอย่างมีเหตุผล ให้เขาพิจารณาเข้าใจแจ่มแจ้งด้วยปัญญาของเขาเอง

๓. สอนให้ได้ผลจริง สำเร็จความมุ่งหมายของเรื่องที่สอนนั้นๆ เช่น ให้เข้าใจได้จริง เห็น ความจริง ทำได้จริงนำไปปฏิบัติได้ผลจริง เป็นต้น

จ. ทำหน้าที่ของครูต่อศิษย์ นั่นคือ การปฏิบัติต่อศิษย์โดยอนุเคราะห์ตามหลักธรรมเสมือนเป็น ทิศเบื้องขวา ดังนี้

๑. แนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี

๒. สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง

๓. สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง

๔. ส่งเสริมยกย่องความดีความงามสามารถให้ปรากฏ

๕. สร้างเรื่องคุ้มภัยในสารทิศ คือ ฝึกสอนให้สามารถใช้วิชาเลี้ยงชีพและรู้จักดำรงรักษาตน ในอันที่จะดำเนินชีวิตไปด้วยดี^{๒๗}

๒.๑.๕ หลักธรรมที่ครูควรนำไปปฏิบัติ

หากพิจารณาหลักธรรมในพระพุทธศาสนานั้น จะเห็นได้ว่า สามารถที่จะนำมาประยุกต์ และ ปฏิบัติใช้ในการอบรมสั่งสอนศิษย์ของตนแล้ว ย่อมที่จะหวังผลในความเจริญรุ่งเรืองของศิษย์ตนได้ เป็นอย่างดี หลักธรรมที่ครูควรนำมาปฏิบัติประกอบด้วย ดังนี้

๑. สัมปยุตธรรม

แปลตามศัพท์ว่า ธรรมของสัตบุรุษมี ๗ ประการด้วยกัน คือ

๑) ความเป็นผู้รู้จักเหตุ (ธัมมัญญตา) คือรู้สาเหตุแห่งสุข สาเหตุแห่งทุกข์ สาเหตุแห่งความ สำเร็จและสาเหตุแห่งความพินาศลุ่มจม เมื่อพบเหตุแล้วก็ย่อมรู้ว่าผลจะตามมา กล่าวคือ เมื่อทำเหตุดี ผลก็จะดี เมื่อทำเหตุชั่วผลก็ย่อมไม่ดี

๒) ความเป็นผู้รู้จักผล (อัตถัญญตา) คือ รู้ว่าผลมาจากเหตุทำเหตุอย่างไร ก็ย่อมได้รับผล อย่างนั้นทำเหตุดีย่อมได้รับผลดี เหตุเป็นต้น ผลเป็นปลาย คั่นกับปลายย่อมสัมพันธ์กัน เข้าลักษณะ ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่วนั่นเอง

^{๒๗}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๕.

๓) ความเป็นผู้รู้จักตน (อัตตัญญา) คือ รู้ว่าตนเป็นอะไร มีสถานภาพอย่างไร มีความรู้ความสามารถไหนเพียงไร มีทรัพย์สมบัติมากน้อยเพียงใด และประพฤติตนให้เหมาะสมกับสถานภาพนั้นๆ

๔) ความเป็นผู้รู้ประมาณ (มัตตัญญา) คือ รู้จักประมาณในการใช้จ่ายบริโภครวมตามได้ตามความจำเป็นบรรพชิตรู้จักประมาณในการรับและคลุกหัดรู้จักประมาณในการใช้จ่าย

๕) ความเป็นผู้รู้จักเวลา (กาลัญญา) คือ รู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไร รู้ค่าของเวลาตรงต่อเวลา ในกิจการงานทั้งปวงคนรู้ค่าของเวลาย่อมได้รับประโยชน์สูงสุดในชีวิตและเป็นคนที่เชื่อถือได้

๖) ความเป็นผู้รู้จักชุมชน (ปริสสัญญา) คือ รู้จักสังคมาสังคมนั้นๆ เขาเป็นอย่างไรและมีค่านิยมอะไรประกอบอาชีพอะไรและมีสภาพแวดล้อมเป็นอย่างไรแล้วประพฤติตนให้เหมาะสมกับสังคมนั้นๆ ในทางที่ถูกที่ควร

๗) ความเป็นผู้รู้จักบุคคล (บุคคลัญญา) คือ รู้ว่าคนไหนเป็นอย่างไร บุคคลย่อมแตกต่างกันทั้งร่างกายและความคิด คนใดเป็นคนที่ควรคบ คนใดเป็นคนชั่วไม่ควรคบ คนใดมีนิสัยอย่างไรควรปฏิบัติกับบุคคลนั้นๆ อย่างไร

ผู้รู้ ๗ ประการนี้ เรียกว่า เป็นสัตบุรุษคือเป็นคนดี คนมีความมั่นคง จิตใจสงบ ไม่ฟุ้งซ่านไปตามเหตุการณ์ รู้เขา รู้เรา รู้เหตุผล รู้กาลเวลา ตลอดจนทั้งรู้บุคคลและสังคมา ย่อมจะเป็นคนทันสมัย^{๒๔}

๒. อริยทรัพย์ ๗

ทรัพย์ล้ำค่า ๗ ชนิด บรรดาทรัพย์สมบัติภายนอก เช่น วัตถุสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ อาคารบ้านเรือน เครื่องประดับตกแต่ง แม้จะมีค่าแต่สิ่งเหล่านี้เป็นทรัพย์ภายนอกไม่มั่นคงถาวร สูญหายได้ง่าย ส่วนทรัพย์ล้ำค่า ได้แก่ ทรัพย์ภายในเรียกว่า อริยทรัพย์ ๗ อย่างคือ

๑) ศรัทธา ความเชื่อมั่นอย่างมีเหตุผล เช่น เชื่อในเรื่องของกรรมและผลแห่งกรรม คือ ผลแห่งการกระทำ บุคคลทำอย่างไรย่อมได้รับผลกรรมนั้นๆ เสมอ

๒) ศีล ความประพฤติดีงาม คือ มีระเบียบวินัย มีพฤติกรรมดีงาม ปฏิบัติตามคำสอนในศาสนาปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง มีความตรงไปตรงมาทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓) หิริ ความละอายต่อบาป เกลียดความชั่ว คนมีความละอายต่อความชั่ว เป็นบุคคลที่ควรคบเพราะเป็นคนที่มึศีลธรรมจริงใจ และบริสุทธิ์ใจต่อบุคคลทั้งปวง

๔) โอตตัปปะ ความกลัวบาป คือกลัวความชั่ว ไม่ยอมให้ความชั่วเกิดขึ้น ถือว่าความชั่วเป็นสิ่งที่พึงหลีกเลี่ยงให้ไกลความชั่วคือทุจริต ความประพฤติผิดทางกาย วาจา ใจ

^{๒๔} ธีระ บำรุงศักดิ์, แนวทางพัฒนาจริย, อ่างแล้ว, หน้า ๓๕.

๕) พาหุสัจจะ ความคงแก่เรียน คือ ผู้สนใจในการหาความรู้ให้แก่ตน ให้มีความเฉลียวฉลาด รู้เท่าทันเหตุการณ์วิชาการอันละเอียดลึกซึ้ง

๖) จาคะ เสียสละสิ่งของๆ คน แบ่งปันให้แก่ผู้สมควรให้ ไม่ตระหนี่เหนียวแน่นรู้จักสงเคราะห์ คนอื่น ไม่ว่าจะเป็นคนยากหรือสังคม ถือว่าเป็นการขจัดความตระหนี่กิเลสฝังแน่นอยู่ในสันดาน

๗) ปัญญา ความฉลาดรอบรู้ รู้สิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งที่มีโทษประโยชน์ รู้จักประโยชน์ คนและประโยชน์ท่าน รู้จักของจริงของเทียม รู้จักทางแห่งความพ้นทุกข์คือมรรค ๘ ประการ หรือรู้ ในอริยสัจ ๔ คือ รู้ทุกข์ รู้เหตุแห่งทุกข์ รู้ความดับทุกข์ และรู้วิธีการดับทุกข์

ทรัพย์ทั้ง ๗ ประการนี้ จะอยู่กับตัวตลอดเวลา ไม่มีใครจะช่วงชิงหรือลักขโมยไปได้ พระพุทธองค์ จึงตรัสว่าเป็นทรัพย์อันล้ำค่าหรืออริยทรัพย์^{๒๕}

๓. อปริหานิยธรรม

หลักการความมั่นคงของสังคม เรียกว่า อปริหานิยธรรม แปลว่า ธรรมที่ทำให้สังคมไม่เสื่อม มี ๗ ประการ คือ

- ๑) ประชุมกันสม่ำเสมอ
- ๒) เข้าประชุมและเลิกประชุมพร้อมกัน และให้ความร่วมมือกันในการทำกิจกรรม
- ๓) เคารพกฎระเบียบ ไม่ขบถเลิกละโดยพลการ
- ๔) เคารพประธานหรือผู้อาวุโสในที่ประชุม
- ๕) ให้เกียรติผู้อ่อนแอ เช่น เด็กและผู้หญิง
- ๖) ให้ความเคารพในสถานที่ ปุชนิยสถานและปุชนิยวัตถุ
- ๗) ปกป้องรักษาพระสงฆ์ในศาสนาไว้^{๒๖}

สังคมใดยึดถือหลักการ ๗ ประการนี้ไว้ได้สังคมนั้นไม่เสื่อมและมีพลังอำนาจสูงเป็นหลักธรรม ที่ทำให้สังคมมีแต่ความเจริญ ไม่มีเสื่อม เป็นหลักการปกครองที่มีลักษณะเหมือนการปกครองแบบ ประชาธิปไตย เพราะถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ และมุ่งเน้นถึงความสามัคคีธรรมในการทำงานมีการเคารพในกฎหมาย และข้อตกลงระหว่างประชาชน

๔. โลกธรรม ๘ ประการ

สิ่งประจำโลก เรียกว่า โลกธรรม มี ๘ อย่างคือ

- ๑) ลาภ คือ การได้
- ๒) อลาภ คือ การเสีย

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน.

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน.

- ๓) ยศ คือ มียศ
- ๔) อยศ คือ เสื่อมยศ
- ๕) สรรเสริญ คือ การยกย่อง
- ๖) นินทา คือ การว่าร้าย
- ๗) สุข คือ ความสบาย
- ๘) ทุกข์ คือ ความลำบาก

สิ่ง ๘ ประการนี้ เป็นของมีอยู่ประจำในโลกคือในบุคคลทั่วไป ผู้ใดมีลาภผู้นั้นก็เสื่อมลาภได้ ผู้ใดมียศก็ต้องมีคราวเสื่อมยศ เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้มิใช่ของจริง เป็นเพียงสิ่งสมมติชั่วคราว ไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้ หากผู้ใดเข้าติดขัดผู้นั้นก็ยังไม่เข้าถึงสัจธรรม

๕. มล ๘

สิ่งที่ทำให้คนเสียคน เรียกว่า ปุริสมล ๘ แปลว่า มลทิน คือสิ่งแปดเปื้อนคนเมื่อถึงเหล่านี้แปดเปื้อนผู้ใดผู้นั้นก็จะเป็นคนเสียคนคือคนไม่ดี ไม่พึงคบหาสมาคมด้วย สิ่งที่ทำให้คนเสียหาดังกล่าวมี ๘ ประการด้วยกันคือ

- ๑) ความโกรธ (โกรธะ)
- ๒) ลบหลู่ผู้มีคุณ (มักขะ)
- ๓) ริษยาผู้อื่น (อิสสา)
- ๔) ตระหนี่ (มัจฉริยะ)
- ๕) เจ้าเล่ห์ (มายา)
- ๖) โอ้อวด (สาธุชยะ)
- ๗) โกหก (มุสา)
- ๘) คิดชั่ว (ปาปิงฉตา)
- ๙) เห็นผิดเป็นชอบ (มิจฉาทิฎฐิ)

สิ่ง ๘ อย่างนี้ ทำให้คนเสียหายได้ ทุกคนพึงสำรวมอย่าให้เกิดมีในตน แม้ว่าโดยข้อเท็จจริงสามัญชนทั่วไปจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็ควรพยายามมิให้ให้น้อยที่สุด เพราะถ้ามีมากเสียหายมากมีน้อยเสียหายตามส่วน

๖. บุญกิริยาวัตถุ ๑๐

การทำบุญ ๑๐ อย่าง เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ แปลว่า หลักการทำความดี ๑๐ อย่าง คือ

- ๑) การให้ (ทาน)
- ๒) การประพฤติดี (ศีล)
- ๓) การอบรมจิต (ภาวนา)

- ๔) ความถ่อมตน (อปจายนะ)
- ๕) การช่วยเหลือการงาน (เวชยาวัจจะ)
- ๖) การให้ส่วนบุญ (ปีติทาน)
- ๗) การอนุโมทนาส่วนบุญ (ปีตทานุโมทนา)
- ๘) การฟังธรรม (ธัมมัสสวนะ)
- ๙) การแสดงธรรม (ธัมมเทศนา)
- ๑๐) การทำความเข้าใจให้ถูกต้อง (ทัญญูชุกรม)^{๒๗}

สิ่งดี ๑๐ อย่างนี้ จะช่วยให้ผู้ทำเกิดความคิดขึ้นใหม่ มีความสุขใจและมีความหวังในชีวิตยิ่งขึ้น

๗. นาทกรณธรรม

ที่พึงของคน ๑๐ อย่าง เรียกว่า นาทกรณธรรม ได้แก่

- ๑) ความประพฤติดี (ศีล)
- ๒) ความมีการศึกษาดี (พาหุสัจจะ)
- ๓) ความมีมิตรดี (กัลยาณมิตรตา)
- ๔) ความเป็นคนสอนง่าย (โสวัจตตยา)
- ๕) การช่วยงานสังคม (กิจ กรณีเยสุ ทักขตา)
- ๖) ความขยัน (ทักขตา)
- ๗) ความรักความถูกต้อง (ธัมมกามตาม)
- ๘) ความสันโดษ (สันตุญฐี)
- ๙) ความมีสติ (สติ)
- ๑๐) ความรู้รอบ (ปัญญา)^{๒๘}

ผู้มีคุณสมบัติ ๑๐ ประการนี้ย่อมเอาตัวได้ คืออยู่ได้และอยู่ดีในการดำรงชีวิต

๘. ทศพิชราชธรรม ๑๐

ธรรมะของนักปกครอง ๑๐ ประการ ซึ่งเรียกว่า ทศพิชราชธรรม หรือเรียกสั้นๆ ว่า ราชธรรม ได้แก่

๑) การให้ คือ ความเป็นคนมีใจบุญกุศลมอบให้วัตถุสิ่งของ ให้ภัย ให้คำแนะนำสั่งสอน ในทางที่ถูกที่ควร (ทาน)

๒) ประพฤติดี คือ การวางตัวเหมาะสม เสมอต้นเสมอปลายเป็นปกติวิสัย(ศีล)

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕.

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

๓) การเสียดสี คือ การอุทิศกำลังกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์ เพื่อสาธารณประโยชน์ (ปริจจาค)

๔) ความตรงไปตรงมา คือ ความจริงใจ ปราศจากเล่ห์เหลี่ยมที่จะทำให้เกิดไขว้เขวแก่ผู้อื่น (อาชฺว)

๕) ความอ่อนน้อมถ่อมตน คือ ความไม่แสดงอาการแข็งกระด้าง และใช้อวดทำนองข่มคน ข่มท่าน กล่าวคือ ความมีอหิชาศัยไมตรี (มทฺทว)

๖) ความสามารถขจัดความชั่วร้าย คือ การขจัดกิเลสที่มีอยู่ในจิตใจออกไป ไม่เป็นไปตามอำนาจฝ่ายต่ำ (ตป)

๗) ความไม่ฉุนเฉียวคูร้าย คือ ไม่โกรธ ไม่ผูกโกรธ และไม่แสดงอาการเกี่ยวกับกราดต่อคนอื่น (อกุโกธ)

๘) ความไม่เบียดเบียน คือ ความไม่กดขี่ข่มเหงผู้อื่น ไม่ว่าจะในทางตรงและทางอ้อม (อวิหิงสา)

๙) ความอดทน คือ ความเป็นคนมั่นคง ต่อสู้ไม่ย่อท้อต่อความลำบากตรากตรำและ ความกระทบกระเทือนทางจิตใจ (ขนฺติ)

๑๐) ความประพฤติน่าเลื่อมใส คือ ความเป็นผู้ปฏิบัติตามครรลองคลองธรรม การกระทำใดๆ จัดถือธรรมคือความถูกต้องเป็นหลัก (อวิโรชน)^{๒๕}

ธรรม ๑๐ ประการนี้ เป็นคุณสมบัติของพระเจ้าแผ่นดิน นักปกครอง นักบริหาร ข้าราชการ และผู้นำชุมชนทุกประเภท

๕. กุศลกรรมบถ ๑๐

แนวทางแห่งการทำความดี ๑๐ อย่าง เรียก กุศลกรรมบถ ๑๐ ได้แก่

- ๑) ไม่ฆ่าสัตว์ (ปาณาติปาตา เวรมณี)
- ๒) ไม่ลักทรัพย์ (อทินนาทานา เวรมณี)
- ๓) ไม่ประพฤตินิโคตม (กามเมสุมิจฺจจาจฺจรา เวรมณี)
- ๔) ไม่พูดเท็จ (มุสาวาทา เวรมณี)
- ๕) ไม่พูดคำหยาบ (ปิสุณฺยา วาจาย เวรมณี)
- ๖) ไม่พูดส่อเสียด (มรฺุสาช วาจาย เวรมณี)
- ๗) ไม่พูดเพ้อเจ้อ (สมมุจฺจปฺปลาปา เวรมณี)
- ๘) ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น (อนภิชฺชา)
- ๙) ไม่พยาบาทปองร้ายคนอื่น (อพยาปาพะ)
- ๑๐) เห็นชอบตามทำนองคลองธรรม (สัมมาทิฏฺฐิ)^{๒๖}

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๘.

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕.

ธรรมะทั้ง ๑๐ ประการนี้ จะช่วยให้ผู้ยึดถือปฏิบัติเป็นคติเป็นที่เคารพรักใคร่และนับถือของ
คนอื่นและเป็นวิถีที่จะนำไปสู่ความพ้นทุกข์ในวิภูฏสงสารในโอกาสต่อๆ ไป

๑๐. กาลามสูตร

หลักการตัดสินใจความเชื่อ ๑๐ อย่าง ได้แก่

- ๑) อย่าเชื่อเพียงเพราะได้ยินได้ฟังมา
- ๒) อย่าเชื่อเพียงเพราะนับถือสืบๆ ต่อกันมา
- ๓) อย่าเชื่อเพียงแต่เป็นข่าวลือ
- ๔) อย่าเชื่อเพียงแต่การอ้างเอกสารตำรา
- ๕) อย่าเชื่อเพียงเพราะการนิกเคา
- ๖) อย่าเชื่อ โดยการคาดคะเน
- ๗) อย่าเชื่อเพียงการตรึกตามอาการวิธีการทางคณิตศาสตร์
- ๘) อย่าเชื่อเพราะคิดว่าเข้ากับความคิดของคนได้
- ๙) อย่าเชื่อเพียงเพราะเห็นว่าผู้พูดน่าเชื่อถือ
- ๑๐) อย่าเชื่อเพราะเห็นว่าเป็นครูอาจารย์ของตน

หลักการพิจารณาความเชื่อ ๑๐ ประการนี้ ช่วยให้ผู้ศึกษาได้มีความขังคิดใช้ปัญญาพินิจพิเคราะห์
ถึงความเป็นไปได้และมองเห็นคุณ โทษที่จะพึงเกิดขึ้น แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่ามิให้เชื่อถือสิ่งใดๆ
หรือใครๆ เลย เพียงแต่ให้มีการตรวจสอบก่อนจึงค่อยตัดสินใจ

หลัก ๑๐ ประการนี้ มาในกาลามสูตร ซึ่งถือกันว่าเป็นหลักการเหตุผลในศาสนาพุทธแสดง
ให้เห็นถึงพระปัญญาธิคุณของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ไม่ทรงสอนให้สาวกเชื่อโดยไม่สนใจ
ถึงเหตุผลเพราะเหตุนี้เอง ศาสนาพุทธจึงได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งเหตุผลหรือเป็นศาสนาเหตุผลนิยม

๒.๑.๖ ปรัชญา และลักษณะครูที่ดี

๑. ปรัชญา

ในความหมายของปรัชญาจัดว่าเป็นแนวอุดมคติในการดำเนินงานใดๆ โดยใช้ปัญญาเพื่อให้
บรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวังไว้ เมื่อบุคคลได้เกิดความสนใจและใฝ่หาความรู้จากวิชาปรัชญาก็ย่อม
ได้รับอรรถประโยชน์อย่างมากมาย พอสรุปได้ดังนี้

- ๑) ปรัชญาสอนให้รู้จักความจริงอันสิ้นสุด เช่น พระเจ้ามีจริงหรือไม่
- ๒) ปรัชญาสอนให้รู้จักทฤษฎีแห่งความรู้ เช่น การวิจัยจะนำไปสู่การค้นหาคำตอบได้
- ๓) ปรัชญาสอนให้รู้จักความดีและความถูกต้อง เช่น การทำประโยชน์ให้แก่สังคมถือว่าเป็นความดี

เป็นความดี

๔) ปรึชญาสอนให้รู้จักความงาม เช่น การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่เป็นที่ชื่นชอบของสังคม อันก่อให้เกิดความเพลิดเพลินและเป็นสุขใจ

๕) ปรึชญาสอนให้เกิดอุคมคติในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติหน้าที่การงาน เช่น สอนให้บุคคลเป็นครูในอุคมคติ หรือเป็นครูที่มีอุคมการณ์ที่จะช่วยพัฒนาชนบทอย่างแท้จริง

๖) ปรึชญาสอนให้รู้จักประเมินคุณค่าในพฤติกรรมของบุคคลว่าถูกต้องและเหมาะสมหรือไม่ ดังได้กล่าวแล้วว่า ปรึชญาเป็นแนวอุคมคติในการดำเนินงานใด ๆ โดยใช้ปัญญาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่คาดหวังเอาไว้ สำหรับคุณธรรมคุณงามความดีของบุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยมีเป้าหมายว่าเป็นการกระทำความดี หรือเป็นพฤติกรรมที่ดีซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม

ดังนั้น คุณธรรมสำหรับครู ก็คือคุณงามความดีของบุคคลที่เป็นครู ซึ่งได้กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยมีเป้าหมายว่าเป็นการกระทำความดี หรือเป็นพฤติกรรมที่ดีซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น ครูที่มีความเสียสละ ครูที่มีน้ำใจงาม ครูที่มีความเกรงใจ ครูที่มีความยุติธรรม ครูที่รักเด็กและรักเพื่อนมนุษย์ ครูที่มีความเห็นอกเห็นใจลูกศิษย์ และครูที่มีมารยาทที่งดงามถือว่าเป็นครูที่มีคุณธรรมทั้งสิ้น^{๓๓}

โดยหลักการ ครูจะต้องเป็นทั้งนักปราชญ์ และผู้ทรงศีล เพราะสังคมได้ยกย่องให้ครูเป็นปูชนียบุคคล เป็นผู้ประเสริฐและประสพความรู้ สร้างความเป็นคนและอบรมสั่งสอนเด็กให้เป็นเด็กที่ดีของสังคม ความจำเป็นที่จะต้องให้ครูเป็นทั้งนักปราชญ์ และผู้ทรงศีลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าความเป็นนักปราชญ์ของครูนั้น ครูจะต้องมีความดีและถ่ายทอดดี สอนให้เด็กได้รับความรู้และสนุกมีชีวิตชีวา ส่วนความเป็นผู้ทรงศีลของครู ในฐานะที่ครูเป็นแม่แบบของชาติหรือเป็นต้นแบบในพฤติกรรมทั้งปวง จะช่วยให้ครูเป็นคนดี วางตัวดี เป็นที่เคารพและเป็นที่น่าเชื่อถือฟังของลูกศิษย์ จึงกล่าวได้ว่าครูต้องมีคุณธรรม หรือคุณธรรมสำหรับครูเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูอย่างยิ่ง ถึงแม้ว่าครูจำเป็นต้องมีคุณธรรม แต่คุณธรรมอย่างเดียวไม่เพียงพอครูต้องเป็นนักปรึชญาด้วย การเป็นนักปราชญ์ของครูจะช่วยให้ครูมีความรู้รอบ และรอบรู้ มีทัศนะกว้างไกลและลึก มองเห็นชีวิตของตนเองทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างทะลุปรุโปร่ง และช่วงมองอนาคตของเด็กให้ทะลุปรุโปร่งด้วย เพื่อจะได้ประทับประคองสนับสนุน และส่งเสริมให้เด็กเจริญก้าวหน้าอย่างเต็มที่

จึงสรุปได้ว่าปรึชญาและคุณธรรมสำหรับครูเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ที่เป็นครูเปรียบเสมือนกับโลหะธาตุที่มีเนื้อธาตุดี ย่อมเป็นโลหะที่ดี เช่นเดียวกันถ้าครูมีปรึชญาและคุณธรรมก็จะได้รับความยกย่องว่า เป็นครูดีของสังคมได้

^{๓๓}บนต์ ชุ่มจิต, ปรึชญาและคุณธรรมสำหรับครู, (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, ๒๕๔๔), หน้า ๒๔.

๒. หลักคุณธรรมสำหรับครู

ผู้บริหารการศึกษา ครูอาจารย์ อยู่ในฐานะที่เป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน นักศึกษา การที่ศิษย์จะเคารพนับถือและมีความศรัทธาต่อครูอาจารย์ของคณนั้น ครูอาจารย์ต้องมี คุณธรรมเป็นปัจจัยสำคัญ

๒.๑ คุณธรรม ๔ ประการ

ประการแรก คือ การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ ความดี

ประการที่สาม คือ การอดทน ออกกำลังกาย และไม่ประพฤติดังความสัตย์สุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด

ประการที่สี่ คือ การรู้จักละวางความเชื่อ และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

คุณธรรมสี่ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้มีความเจริญงอกงามขึ้น โดยทั่วกันแล้ว และจะช่วยใช้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนา ให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไป ได้ดังความประสงค์ ครู อาจารย์เป็นคนไทยคนหนึ่ง ควรถือปฏิบัติตามหลักคุณธรรมดังกล่าวเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ สถาบันวิชาชีพครูจะ ได้มีความเจริญก้าวหน้า สังคม และประเทศไทยจะ ได้มีความเจริญรุ่งเรืองตลอดไป^{๑๒}

นอกจากหลักธรรม ๔ ประการดังกล่าวมาแล้ว ผู้บริหาร ครู อาจารย์และเจ้าหน้าที่ในสถาบัน การศึกษา ยังต้องประพฤติและปฏิบัติตามหัวข้อธรรมดังกล่าว เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ และนักเรียน อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ การเรียนการสอนก็ต้องจัดตามความมุ่งหมายของรัฐ

๒.๒ คุณลักษณะของครูที่ดี ๑๐ ประการโดยทั่วไป

๑. ความมีระเบียบวินัย หมายถึง ความประพฤติ ทั้งทางกายและวาจาและใจ ที่แสดงถึงความเคารพในกฎหมาย ระเบียบประเพณีของสังคม และความประพฤติที่สอดคล้องกับอุดมคติหรือความหวังของตนเอง โดยให้ยึดส่วนรวมสำคัญกว่าส่วนตัว

๒. ความซื่อสัตย์สุจริตและความยุติธรรม หมายถึง การประพฤติที่ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่เอาเปรียบ หรือคดโกงผู้อื่นหรือส่วนรวม ให้ยึดถือหลักเหตุผล ระเบียบแบบแผนและกฎหมายของสังคมเป็นเกณฑ์

^{๑๒}พระมหาดิศร ทิรสีโล, คุณธรรมสำหรับครู, อ่างแล้ว, หน้า ๕๘.

๓. ความขยัน ประหยัด และขี้อุตสาหในสัมมาอาชีพ หมายถึง ความประพฤติที่ไม่ทำให้เสียเวลาชีวิตและปฏิบัติกิจอันควรกระทำให้เกิดประโยชน์แก่คนและสังคม

๔. ความสำนึกในหน้าที่และการงานต่างๆ รวมไปถึงความรับผิดชอบต่อสังคมประเทศชาติ หมายถึง ความประพฤติที่ไม่เอาใจเอาเปรียบสังคมและไม่ก่อความเสียหายให้เกิดขึ้นแก่สังคม

๕. ความเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม วิचारณ์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล หมายถึง ความประพฤติในลักษณะสร้างสรรค์และปรับปรุงมีเหตุมีผลในการทำหน้าที่การงาน

๖. ความกระตือรือร้นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีความรักและเทิดทูน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หมายถึง ความประพฤติที่สนับสนุนและให้ความร่วมมือ ในการอยู่ร่วมกัน โดยยึดผลประโยชน์ของสังคมให้มากที่สุด

๗. ความเป็นผู้มีพลานามัยที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ หมายถึง ความมั่นคงและจิตใจ รู้จักบำรุงรักษาและจิตใจให้สมบูรณ์ มีอารมณ์แจ่มใสมีธรรมะอยู่ในจิตใจอย่างมั่นคง

๘. ความสามารถในการพึ่งพาตนเองและมีอุดมคติเป็นที่พึ่ง ไม่ไว้वानหรือขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นโดยไม่จำเป็น

๙. ความภาคภูมิใจและการรู้จักทำนุบำรุงศิลปะ วัฒนธรรม และทรัพยากรของชาติ หมายถึง ความประพฤติที่แสดงออกซึ่งศิลปะและวัฒนธรรมแบบไทย ๆ มีความรักและหวงแหนวัฒนธรรมของตนเองและทรัพยากรของชาติ

๑๐. ความเสียสละ และเมตตาอาวี กตัญญูกตเวที กล้าหาญ และความสามัคคีกัน หมายถึง ความประพฤติที่แสดงออกถึงความแบ่งปัน เกื้อกูลผู้อื่น ในเรื่องของเวลา กำลังกายและกำลังทรัพย์

คุณลักษณะ ๑๐ ประการนี้ เป็นทั้งแนวทางและเป้าหมายในการจัดการศึกษาและอบรมสั่งสอนนักเรียน ของสถานศึกษาทุกระดับและเจ้าหน้าที่ในสถานศึกษาต้องถือปฏิบัติด้วยเช่นกันผู้บริหารการศึกษาคือผู้ที่ป็นหัวหน้าสถานศึกษา คือ ครู อาจารย์ ผู้อำนวยการ และรวมไปถึงผู้ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วย หรือรองของตำแหน่งผู้บริหารทุกระดับเป็นผู้มีความสำคัญต่อการจัดการและพัฒนาจริยศึกษาในสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่งเพราะผู้บริหารการศึกษาเป็นทั้งผู้นำและเป็นผู้วางแผนการต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนทั้งหลายได้รู้จักและเข้าใจในหลักจริยธรรม ไม่ว่าจะป็นสถานศึกษาในระดับใดคั้งนั้นผู้บริหารจึงมีคุณธรรมและจริยธรรมตามที่กำหนดไว้สำหรับอบรมสั่งสอนนักเรียน นักศึกษาครบทุกข้อ โดยเฉพาะคุณธรรมและจริยธรรมเป็นธรรมที่ผู้บริหารทุกคนจะต้องปฏิบัติและตระหนักอยู่ในใจเสมอ คือ

๑. การมีความละเอียดในการทำความชั่ว ทำความทุจริตทั้งปวงและเกรงกลัวและสะอึดกลัวต่อความชั่วทั้งปวง ซึ่งคุณธรรมข้อนี้ช่วยให้โลกมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่เดือดร้อนวุ่นวาย

๒. การมีความอดทน รู้จักอดกลั้นต่อความยากต่างๆ ที่คนอื่นมีต่อตนและมีความสงบเสงี่ยม และความอ่อนน้อมถ่อมตน

๓. มีสติสัมปชัญญะเต็มเป็นอยู่ตลอดเวลา รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนสม่ำเสมอ ไม่มีการลืมตัวหรือละเลยต่อหน้าที่ต่าง ๆ

๔. รู้จักอุปการะ คือ ทำคุณประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น นึกถึงประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้ง พร้อมที่จะให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้อื่น ในงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของตน ไม่มีอคติในการปฏิบัติ ต่อผู้ร่วมงานต่อศิษย์ หรือ นักเรียนและบุคคลอื่นๆ

๕. มีคุณธรรมประจำตน ในการที่ทำการงานในหน้าที่ของตนให้สำเร็จ (อิทธิบาท) ๔ ประการ มีความพอใจและเอาใจใส่ในหน้าที่การงานของตน มีความพากเพียร ในการประกอบกิจการงาน เอาใจใส่ในการงานไม่ทอดทิ้งและหมั่นตรិตรองพิจารณาหาเหตุผลและวิธีที่จะทำให้การงานเจริญก้าวหน้า อยู่เสมอ

๖. มีคุณสมบัติอันประเสริฐ (พรหมวิหาร) ๔ ประการ คือ มีความเมตตา ปราบปรามจะให้ผู้อื่นเป็นสุข มีความกรุณา สงสาร คิดหาทางให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์ มีมุทิตาปราบปลื้มยินดีในความสำเร็จ ความก้าวหน้าของผู้อื่นและมีอุเบกขา ความวางเฉย เห็นอกเห็นใจผู้ได้รับความทุกข์

๗. มีคุณธรรมที่เป็นเครื่องผูกน้ำใจผู้อื่นและบุคคลทั่วไป (สังกหัตถ์) ๔ ประการอยู่เป็นการประจำ คือ ให้อภัยแก่บุคคลที่ควรให้อภัย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่นตามสมควรแก่กรณี (ทาน) มีวาจาอ่อนหวาน สุภาพเรียบร้อย (ปิยวาจา) ประพฤติตนเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ต่อผู้อื่นและเป็นคนไม่ถือตัวไม่ถือยศศักดิ์ เข้ากันได้กับผู้ร่วมงานทุกคน ตามความเหมาะสมตามฐานะของตน (สมานัตตา)

๘. หมั่นศึกษาหาความรู้รอบตัว ให้มีความรอบรู้ เพื่อเป็นผู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ บุคคลและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหน้าที่การงาน (พาสัจจะ)

๙. ประพฤติตนให้ห่างจากอบายมุขหรือทางแห่งความเสื่อมต่าง ๆ ไม่กระทำให้ตนเป็นผู้เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น ผู้ร่วมงาน หรือนักเรียน นักศึกษาทุกคน และบุคคลทั่วไป

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กองวิชาชีพครู ได้กำหนดเกี่ยวกับสมรรถภาพในการเป็นครูว่า ครูที่มีสมรรถภาพสูงนั้นควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

๑. ทำการสอนให้เป็นอย่างดี
๒. สามารถทำการอบรม แนะนำ และปกครองได้เป็นอย่างดี
๓. ทำกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี
๔. สร้างสัมพันธ์ภาพได้เป็นอย่างดีและร่วมมือกับชุมชน

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๐.

๕. เป็นครูชั้นอาชีพโดยรู้จัก

๕.๑ เพิ่มพูนความรู้ให้แก่อาชีพอยู่เสมอ

๕.๒ เป็นสมาชิกที่ดีของทางวิชาการ

๕.๓ ยึดถือแบบธรรมเนียมของผู้เป็นครู

๕.๔ ช่วยเหลือแนะนำครูใหม่^{๓๔}

๒.๑.๗) หน้าที่และความรับผิดชอบของครู

ครูถือว่าหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนในการที่จะต้องให้การอบรมสั่งสอนศิษย์ของตนให้ประพฤติ และปฏิบัติให้ถูกต้องตามครรลองคลองธรรม ซึ่งสามารถที่จะอธิบายเกี่ยวกับหน้าที่ และความรับผิดชอบของครูได้ ดังนี้

๑) ความหมายของหน้าที่

คำว่า หน้าที่ (Duty) ตามความหมายใน Dictionary of Education นั้น หมายถึง สิ่ง que ทุกคนต้องทำ โดยปกติแล้วภาวะจำยอมจะเป็นไปตามหลักศีลธรรมแต่บางครั้งก็เป็นไปตามกฎหมาย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของ หน้าที่ ไว้ ดังนี้ คือ กิจที่ควรทำ, กิจที่ต้องทำ, วงแห่งกิจการ, สำหรับคำว่า ความรับผิดชอบ ให้ความหมายไว้ ดังนี้ คือ การยอมรับตามผลที่ดีและไม่ดีในกิจการที่ได้กระทำไป^{๓๕}

การสอน T (Teaching) หมายถึง การอบรมสั่งสอนศิษย์ให้มีความรู้ ความสามารถในวิชาการทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งถือว่าเป็นงานหลักของครูทุกคนทุกระดับชั้นที่สอน ตามระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณและวินัยตามระเบียบประเพณีของครู พ.ศ. ๒๕๒๖ ข้อ ๓ กำหนดไว้ว่า ครูต้องตั้งใจสั่งสอนศิษย์และปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เกิดผลดีด้วยเอาใจใส่ อุทิศเวลาของตนให้แก่ศิษย์จะละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่การงานมิได้ และในข้อ ๖ กำหนดไว้ว่า ครูต้องถ่ายทอดวิชาความรู้โดยไม่บิดเบือนและปิดบังอำพรางไม่นำหรือยอมให้นำผลงานทางวิชาการของตนเอง ไปใช้ในทางที่ทุจริตหรือเป็นภัยต่อมนุษยชาติ จากข้อกำหนดทั้ง ๒ ข้อ ที่นำมาถ่วงน้ำหนักจะเห็นว่าหน้าที่ของครูที่สำคัญคือการอบรมสั่งสอนศิษย์ การถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์ โดยเฉพาะในข้อ ๓ ของระเบียบประเพณีของครู พ.ศ. ๒๕๒๖ นี้ ถือว่าการอบรมสั่งสอนศิษย์เป็นหน้าที่ที่สำคัญมาก จะละทิ้งหรือทอดทิ้งไม่ได้เพราะถ้าหากครูละทิ้งการสอนก็คือครูละทิ้งหน้าที่ของครูซึ่งการกระทำเช่นนั้นจะมีผลต่อการเจริญเติบโตทางความคิดและสติปัญญาของศิษย์เป็นอย่างมาก กล่าวคือ ศิษย์ของครูจะไม่ได้รับการพัฒนา ความคิด ความรู้

^{๓๔} สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, “แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู พ.ศ. ๒๕๓๘”, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๐, (อัครสำเนา).

^{๓๕} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, อ้างแล้ว, หน้า ๘๓๓.

และสติปัญญา หรือได้รับบ้างแต่ก็ไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควร ดังนั้นครูทุกคนควรตระหนักในการสอน เป็นอันดับแรกโดยถือว่าเป็นหัวใจของความเป็นครูคือการอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดีมีความรู้ ในวิทยาการทั้งปวง ซึ่งการที่ครูจะปฏิบัติหน้าที่ในการสอนของครูได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์นั้น ซึ่ง สำคัญที่ครูต้องเพิ่มสมรรถภาพในการสอนให้แก่ตนเอง^{๓๖}

จริยธรรม E (Ethics) หมายถึง หน้าที่ในการอบรมจริยธรรมให้แก่นักเรียนซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่หลัก อีกประการหนึ่งนอกจากการสั่งสอนในด้านวิชาความรู้โดยทั่วไปนอกจากนี้ครูทุกคนจะต้องประพฤติ ปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีจริยธรรมอันเหมาะสมอีกด้วยเพราะพฤติกรรมอันเหมาะสมที่ครูได้แสดงออก จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปลูกฝังศรัทธาให้ศิษย์ได้ปฏิบัติตาม

วิชาการ A (Academic) หมายถึง ครูต้องมีความรับผิดชอบในวิชาการอยู่เสมอ กล่าวคือ ครูต้อง เป็นนักวิชาการอยู่ตลอดเวลา เพราะอาชีพของครูต้องใช้ความรู้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ ดังนั้น ครูทุกคนต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เป็นประจำ หากไม่กระทำเช่นนั้นจะทำให้ความรู้ที่ได้ศึกษา เล่าเรียนมานั้นล้าสมัย ไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการใหม่ๆ ซึ่งมีอยู่มากมายในปัจจุบัน

การสืบทอดวัฒนธรรม C (Cultural Heritage) หมายถึง ครูต้องมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการ สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งให้ตกทอดไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง หรือรุ่นต่อ ๆ ไป ซึ่งมี วิธีการที่ครูจะกระทำได้ ๒ แนวใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ

๑. การปฏิบัติตามวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามอย่างถูกต้องเป็นประจำ คือ ครูทุกคนจะต้องศึกษาให้เข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของชาติอย่าง ถ่องแท้เสียก่อน ต่อจากนั้นจึงปฏิบัติตามให้ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อให้ศิษย์และประชาชนทั่วไปยึดถือ เป็นแบบอย่าง เช่น

- การแต่งกายให้เหมาะสมตามโอกาสต่าง ๆ
- การแสดงความเคารพและกิริยามารยาทแบบไทย ๆ
- การจัดงานมงคลสมรส

๒. การอบรมสั่งสอนนักเรียนให้เข้าใจในวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของไทยอย่าง ถูกต้อง และในขณะเดียวกันก็กระตุ้นส่งเสริมให้นักเรียน ได้ประพฤติปฏิบัติตามให้ถูกต้องตามแบบ ฉับอันดีงามที่บรรพบุรุษได้ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา

๓) **มนุษย์สัมพันธ์ H (Human Relationship)** หมายถึง การมีมนุษย์สัมพันธ์อันดีของครูต่อบุคคล ทั่ว ๆ ไป เพราะการมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีจะช่วยให้ครูสามารถปฏิบัติหน้าที่ของครู ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

^{๓๖}สุภาพ ฦ นคร, คู่มืออาจารย์ : แนวทางสู่ความสำเร็จ, (ขอนแก่น : คลังน่านาวิทยา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๘.

นอกจากนี้ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของครูยังช่วยทำให้สถาบันศึกษาที่ครูปฏิบัติงานอยู่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วอีกด้วย ดังนั้น ครูทุกคนจึงควรถือเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบอีกประการหนึ่งที่จะต้องคอยผูกมิตรไมตรีอันดีระหว่าง บุคคลต่างๆ ที่ครูมีส่วนเกี่ยวข้องกับ มนุษย์สัมพันธ์ระหว่างครูกับบุคคลต่าง ๆ อาจจำแนกได้ ดังนี้

๒.๑) ครูกับนักเรียน

ครูกับนักเรียนนับว่าเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกันมากที่สุด จนกระทั่งในอดีตเคยยกย่องให้ครูเป็นบิดาคนที่สองของศิษย์ ผู้ปกครองเมื่อส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนก็ฝากความหวังไว้กับครู กล่าวคือ มอบภาระต่าง ๆ ในการอบรมดูแล ลูกหลานของตนให้แก่ครู ดังนั้น ครูจึงควรปฏิบัติหน้าที่ของครูให้สมบูรณ์ที่สุด และควรสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างครูและศิษย์ให้แน่นแฟ้น ให้ศิษย์มีความรู้สึกฝักใฝ่ตลอดไป วิธีการที่ครูควรจะทำต่อศิษย์ เช่น

๑. สอนศิษย์ให้เกิดความสามารถในการเรียนรู้ในวิชาการต่างๆ ให้มากที่สุดเท่าที่ครูจะกระทำได้

๒. สอนให้นักเรียนหรือศิษย์ของตนมีความสุขเพลิดเพลินกับการเล่าเรียนไม่เบื่อหน่าย อยากรจะเรียนอยู่เสมอ

๓. อบรมดูแลความประพฤติของศิษย์ให้อยู่ในระเบียบวินัยหรือกรอบของคุณธรรม ไม่ปล่อยปละให้ศิษย์กระทำชั่วด้วยประการทั้งปวง

๔. ดูแลความทุกข์สุขอยู่เสมอ

๕. เป็นที่ปรึกษาหารือ ช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ให้แก่ศิษย์

๒.๒) ครูกับครู

ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครูนับว่ามีความสำคัญมากที่สุดต่อการพัฒนาวิชาชีพครู เพราะครูกับครูที่ทำงานสอนอยู่สถานศึกษาเดียวกัน เปรียบเสมือนบุคคลที่เป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน หากสมาชิกในครอบครัวเดียวกันมีความสามัคคีอันดีต่อกันแล้ว นอกจากจะทำให้การอบรมสั่งสอนนักเรียนเป็นไปอย่างมีคุณภาพแล้ว ยังช่วยให้การปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ที่นอกเหนือจากการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ การพัฒนาสถานศึกษาและการพัฒนาวิชาชีพครูก็จะดำเนินไปอย่างรวดเร็ว วิธีที่ครูควรปฏิบัติต่อครู เพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์ต่อกัน เช่น

๑. ร่วมมือกันในการอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นพลเมืองดีของชาติอย่างสม่ำเสมอ

๒. ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในทางด้านวิชาการ เช่น การแนะนำการสอน, แนะนำเอกสาร หรือแหล่งวิทยาการให้

๓. ช่วยเหลืองานส่วนตัวซึ่งกันและกันเท่าที่โอกาสจะอำนวย

๔. ทำหน้าที่แทนกันเมื่อคราวจำเป็น

๕. ให้กำลังใจในการทำงานซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจจะแสดงออกในรูปของวาจาหรือการกระทำก็ได้

๖. กระทำตนให้เป็นผู้มีความสุขพออ่อนน้อมต่อกันเสมอ ไม่แสดงตนในทำนองยกตนข่มท่าน หรือแสดงตนว่าเราเก่งกว่าผู้อื่น

๒.๓) ครูกับผู้ปกครอง

ผู้ปกครองนักเรียนเป็นบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งนับว่ามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาเล่าเรียนของศิษย์และความก้าวหน้าของสถานศึกษา โรงเรียนใดที่สามารถโน้มน้าวให้ผู้ปกครองนักเรียนเข้ามาใกล้ชิดโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนนั้นจะสามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็วทั้งด้านคุณภาพการเรียนของนักเรียนและการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสังคมรอบๆ โรงเรียน วิธีการที่ครูสามารถสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

๑. แจ้งผลการเรียนหรือความเจริญก้าวหน้าของศิษย์ให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบเป็นระยะๆ

๒. ติดต่อกับผู้ปกครองเพื่อช่วยแก้ปัญหาของศิษย์ในกรณีที่ศิษย์มีปัญหาทางการเรียน ความประพฤติ สุขภาพ อื่นๆ

๓. หาเวลาเขียนเขียนผู้ปกครองเมื่อมีโอกาสอันเหมาะสม เช่น เมื่อได้ข่าวการเจ็บป่วย หรือสมาชิกในครอบครัวถึงแก่กรรม เป็นต้น

๔. เชิญผู้ปกครองร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน เช่น การแข่งขันกีฬา ประจำปี งานแจกประกาศนียบัตร หรืองานชุมนุมศิษย์เก่า เป็นต้น

๕. เมื่อได้รับเชิญไปร่วมงานของผู้ปกครองนักเรียน เช่น งานอุปสมบท งานขึ้นบ้านใหม่ งานมงคลสมรส เป็นต้น ต้องพยายามหาเวลาว่างไปให้ได้

๖. ครูควรร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้และอาชีพให้ผู้ปกครองและประชาชนในท้องถิ่นบ้าง จะทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญของครูมากยิ่งขึ้น

๗. เมื่อชุมชนได้ร่วมมือกันจัดงานต่างๆ เช่น งานประจำปีของวัด หรือ งานเทศกาลต่างๆ ครูควรให้ความร่วมมืออยู่อย่างสม่ำเสมอ

๘. ครูควรแจ้งข่าวสารต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครอง โดยให้ผู้ปกครองได้ทราบเป็นระยะๆ ซึ่งอาจจะส่งข่าวสารทางโรงเรียน หรือการติดประกาศตามที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านก็ได้

นอกจากครูจะต้องพยายามสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนกลุ่มบุคคลต่างๆ ดังกล่าว ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับครู และครูก็ต้องเกี่ยวข้องด้วยตลอดเวลาแล้ว ยังมีกลุ่มบุคคลอื่นๆ ที่ครูจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีด้วยอีก เช่น พระภิกษุกับบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ในวัด ซึ่งโรงเรียนตั้งอยู่ จะมีส่วนช่วยให้การดำเนินงานต่างๆ ของ โรงเรียนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยมากขึ้น ส่วนประชาชนทั่วไปนั้นหากได้รับความประทับใจ เมื่อมาติดต่องานกับโรงเรียน ก็จะเป็นส่วนเป็นพลังอีกส่วนหนึ่งที่คอยสนับสนุนงานการศึกษาของโรงเรียนให้ก้าวหน้าต่อไป^{๓๑}

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕-๒๐.

การประเมินผล E (Evaluation) หมายถึง การประเมินผลการเรียนการสอนนักเรียนซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งของครูเพราะการประเมินผลการเรียนการสอนเป็นการวัดความเจริญก้าวหน้าของศิษย์ในด้านต่างๆ หากครูสอนแล้วไม่มีการประเมินผลหรือวัดผลครูก็จะไม่ทราบได้ว่าศิษย์มีความเจริญก้าวหน้าในด้านใดมากน้อยเพียงใด ดังนั้น ครูจึงควรจะระลึกรู้เสมอว่า ณ ที่ใดมีการสอน ที่นั่นจะต้องมีการสอบ สำหรับการประเมินผลการเรียนการสอนของนักเรียนนั้น ครูสามารถใช้วิธีการต่าง ๆ ได้หลายวิธี ทั้งนี้อาจจะใช้หลาย ๆ วิธีในการประเมินผลครั้งหนึ่งหรือเลือกใช้เพียงวิธีการใดวิธีการหนึ่ง ในการประเมินผลการเรียนการสอนนั้นมีหลายวิธี เช่น

๑. การสังเกต หมายถึง การสังเกตพฤติกรรมการทำงาน การร่วมกิจกรรมกลุ่มหรือความตั้งใจในการศึกษาเล่าเรียน เป็นต้น

๒. การสัมภาษณ์ หมายถึง การสัมภาษณ์เพื่อต้องการทราบความเจริญก้าวหน้าทางด้านการเรียนของนักเรียน ซึ่งอาจจะเป็นการสัมภาษณ์ในเนื้อหาวิชาการที่เรียน วิธีการเรียน หรือวิธีการทำงาน เป็นต้น

๓. การทดสอบ หมายถึง การทดสอบความรู้ในวิชาการที่เรียน อาจจะเป็นการทดสอบทางภาคทฤษฎีหรือภาคปฏิบัติก็ได้ ถ้าจะให้ได้ผลดียิ่งขึ้นก็ควรมีการทดสอบทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในการเรียนการสอนทุกๆ วิชา

๔. การจัดอันดับคุณภาพ หมายถึง การนำผลงานของนักเรียนแต่ละคนในกลุ่มมาเปรียบเทียบกันในด้านคุณภาพ แล้วประเมินคุณภาพของนักเรียนแต่ละคนว่าคนใด ควรอยู่ในระดับใด

๕. การใช้แบบสอบถามและแบบสำรวจ เป็นวิธีการประเมินผลการเรียนอีกแบบหนึ่ง เพื่อสำรวจตรวจสอบคุณภาพการเรียนการสอนทั้งของนักเรียนและของครู

๖. การบันทึกย่อและระเบียบวาระ เป็นวิธีที่ครูจดบันทึกพฤติกรรมความเจริญก้าวหน้าของนักเรียนแต่ละคนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

๗. การศึกษาเป็นรายบุคคล หมายถึง เป็นวิธีการที่นิยมใช้กับนักเรียนที่มีปัญหาเป็นรายบุคคล ปัญหาในที่นี้หมายความว่า ควบคุมทั้งเด็กที่เรียนเก่งและเด็กที่เรียนอ่อนรวมทั้งเด็กมีปัญหาในด้านพฤติกรรมต่างๆ ด้วย

๘. การใช้วิธีสังคมนิติ เป็นวิธีการที่นิยมใช้เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มเดียวกันประเมินคุณภาพของบุคคลในสมาชิกเดียวกัน เพื่อตรวจสอบดูว่า สมาชิกคนใดได้รับความนิยมนสูงสุดในด้านใดด้านหนึ่งหรือหลาย ๆ ด้านก็ได้

๙. การให้ปฏิบัติและนำไปใช้ เป็นวิธีการที่ครูต้องการทราบพัฒนาการทางด้านทักษะหรือการปฏิบัติงานของนักเรียนหลังจากที่ได้แนะนำวิธีการปฏิบัติไปแล้ว

การประเมินผลการเรียนการสอนทุกๆ วิชา ครูควรประเมินความเจริญก้าวหน้าของนักเรียน
หลายๆ ด้าน ที่สำคัญ คือ

๑. ด้านความรู้ (Cognitive Domain) คือ การวัดความรู้ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์
การสังเคราะห์ และการประเมินผล

๒. ด้านเจตคติ (Affective Domain) คือ การวัดความรู้สึก ค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรม
ของนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ความตรงต่อเวลา ความมีระเบียบวินัย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และ
ความขยันขันแข็งในการทำงาน เป็นต้น

๓. ด้านการปฏิบัติ (Psychomotor Domain) คือ การวัดด้านการปฏิบัติงานเพื่อต้องการทราบว่า
นักเรียนทำงานเป็นหรือไม่หลังจากที่ได้ศึกษาภาคทฤษฎีแล้ว การวัดด้านการปฏิบัติงานหรือด้านทักษะนี้
ครูจะใช้มากหรือน้อยจะต้องขึ้นอยู่กับลักษณะวิชาที่สอน วิชาใดเน้นการปฏิบัติงานก็จำเป็นต้องมีการ
วัดด้านการปฏิบัติงานให้มาก ส่วนวิชาใดเน้นให้เกิดความงอกงามทางด้านสติปัญญา การวัดด้านการ
ปฏิบัติงานก็จะลดน้อยลง อย่างไรก็ตาม ในการเรียนการสอนทุก ๆ วิชาครูควรจะมีการวัดในด้านการ
ปฏิบัติงานบ้างตามสมควร

การวิจัย R (Research) หมายถึง ครูต้องเป็นนักแก้ปัญหา เพราะการวิจัยเป็นวิธีการแก้ปัญหา
และการศึกษาหาความจริง ความรู้ที่เชื่อถือได้โดยวิธี การวิจัยของครูในที่นี้ อาจจะมีคามหมายเพียง
แก้ค้นหาสาเหตุต่างๆ ที่นักเรียนมีปัญหาไปจนถึงการวิจัยอย่างมีระบบในชั้นสูงก็ได้ สาเหตุที่ครูต้อง
รับผิดชอบในด้านนี้ก็เพราะในการเรียนการสอนทุกๆ วิชา ครูจะต้องพบกับปัญหาต่างๆ อยู่เสมอ เช่น
ปัญหาเด็กไม่ทำการบ้าน เด็กหนีโรงเรียน เด็กที่ขบถรังแกเพื่อน และเด็กที่ชอบลักขโมย เป็นต้น
พฤติกรรมต่างๆ เหล่านี้ ถ้าครูสามารถแก้ไขได้ก็จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การที่ครูจะแก้ปัญหาคือการเรียนการสอนให้ได้มีประสิทธิภาพนั้น ครูจะต้องทราบ
สาเหตุแห่งปัญหานั้น วิธีการที่ควรจะทำสาเหตุที่แท้จริงได้ ครูจะต้องอาศัยการวิจัยเข้ามาช่วย
ดังนั้น หน้าที่ของครูในด้านการค้นคว้าวิจัยจึงเป็นงานที่ครูจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ ครูทุก
คนจึงควรศึกษาระบวนการวิจัยให้มีความรู้ ความเข้าใจด้วยขั้นตอนในการวิจัยที่สำคัญ^{๓๔} มีดังนี้

๑. การตั้งปัญหา
๒. การตั้งสมมุติฐานเพื่อแก้ปัญหา
๓. การรวบรวมข้อมูล
๔. การวิเคราะห์ข้อมูล
๕. สรุปผล

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

สำหรับขั้นตอนของการทำงานวิจัยควรดำเนินงานตามลำดับต่อไปนี้

๑. การเลือกปัญหาสำหรับการวิจัย
๒. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๓. การจำกัดขอบเขตและการให้คำจำกัดความของปัญหา
๔. การตั้งสมมุติฐาน
๕. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
๖. การสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย
๗. การรวบรวมข้อมูล
๘. การวิเคราะห์และการแปลความหมายข้อมูล
๙. การสรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ
๑๐. การรายงานผลการวิจัย

บริการ S (Service) หมายถึง การให้บริการ คือ ครูจะต้องให้บริการแก่สังคมหรือบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ดังต่อไปนี้

๑. บริการความรู้ทั่วไป ให้แก่นักเรียน ผู้ปกครอง ประชาชนในท้องถิ่น
๒. บริการความรู้ทางด้านความรู้และสุขภาพอนามัย โดยเป็นผู้ให้ความรู้หรือเป็นผู้ประสานงานเพื่อดำเนินการให้ความรู้แก่ประชาชน
๓. บริการด้านอาชีพ เช่น ร่วมมือกับหน่วยงานอื่นเพื่อจัดฝึกอบรมอาชีพระยะสั้นให้ประชาชนในท้องถิ่น
๔. บริการให้คำปรึกษาหารือทางด้านการศึกษาหรือการทำงาน
๕. บริการด้านแรงงาน เช่น ครูร่วมมือกับนักเรียนเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน
๖. บริการด้านอาคารสถานที่แก่ผู้ปกครองนักเรียนที่มาขอใช้อาคารสถานที่ในโรงเรียนด้วยความเต็มใจ

๓) หน้าที่และความรับผิดชอบของครู

๓.๑) สอนศิลปวิทยาให้แก่ศิษย์ ซึ่งถือเป็นหน้าที่สำคัญสำหรับครู การที่จะเป็นครูที่ดีต้องทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของนักเรียน นอกจากนี้ต้องสามารถให้บริการการแนะแนวในด้านการเรียน การครองตน และรักษาสุขภาพอนามัย จัดทำและใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งสามารถปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นและสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน

๒. แนวทางการศึกษาและอาชีพที่เหมาะสมให้แก่ศิษย์ เพื่อช่วยให้ศิษย์ของคุณสามารถเลือกวิชาเรียนได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ครูต้องคำนึงถึงสติปัญญา ความสามารถ และความถนัดของบุคลิกภาพของศิษย์ด้วย

๓. พัฒนาและส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของศิษย์ โดยการจัดกิจกรรม ซึ่งมีทั้งกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนการสอนนอกหลักสูตร

๔. ประเมินผลความเจริญก้าวหน้าของศิษย์ เพื่อจะได้ทราบว่า ศิษย์ได้พัฒนาและมีความเจริญก้าวหน้ามากน้อยเพียงใดแล้ว การประเมินผลความเจริญก้าวหน้าของศิษย์ควรทำอย่างสม่ำเสมอ

๕. อบรมคุณธรรม จริยธรรม ความมีระเบียบวินัย และค่านิยมที่ดีงามให้แก่ศิษย์ เพื่อศิษย์จะได้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคมในวันหน้า

๖. ปฏิบัติตามกฎระเบียบของหน่วยงานและสถานศึกษา ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติครูและจรรยาบรรณครู เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์

๗. ตรงต่อเวลา โดยการเข้าสอนและเลือกสอนตามเวลา ทำงานสำเร็จครบถ้วนตามเวลาและรักษาเวลาที่นัดหมาย

๘. ปฏิบัติงาน ทำงานในหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

๙. ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถของคน โดยการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอครูไทยในสมัยกรุงสุโขทัยถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นคือพระภิกษุ สมัยนั้นภาระหน้าที่ของพระภิกษุที่เป็นครู ก็ต้องบิณฑบาตมาเลี้ยงดูศิษย์อบรมศิษย์ในทางศาสนานอกจากนั้นครูจะสอนเขียนอ่านหนังสือไทยและบาลีกิจกรรมในแต่ละวันจะแสดงให้เห็นหน้าที่ของพระที่เป็นครูคือในช่วงเช้าหลังจากที่ท่านฉันข้าวเสร็จ มีการเรียนเขียนอ่าน ต่อหนังสือ ท่องบ่น ตอนก่อนเพล เด็กก็จะต้องเตรียมการให้พระฉันเพลหลังอาหารกลางวันเด็กก็ฝึกหัดเขียน อ่าน ท่องบ่น พระก็จำวัด พอถึงเวลาบ่าย ๑ โมง หรือ ๒ โมงพระก็ตื่นนอนมาตรวจให้และสอบดูผู้เขียนอ่านไปตอนเช้าว่าถูกต้องเพียงใด คนที่แม่นยำก็ได้เรียนต่อเติมขึ้นไป บางแห่งมีการตรวจสอบในตอนเช้า ตอนบ่ายจึงเรียนเขียนอ่านต่อ ถ้าใครเกียจคร้านก็จะถูกตีด้วยไม้ บ่าย ๔ โมงครึ่ง หรือ ๕ โมง จึงเลิกเรียน วันหยุดเรียนได้แก่วันพระ และวันที่มีพิธีต่างๆ^{๓๕}

^{๓๕}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ครูแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เซเว่นพรินติ้งกรุ๊ป จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๑.

๒.๑.๘ บทบาทของครู

ความหมาย

บทบาทของครู หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ครูต้องรับผิดชอบ บทบาทของครูทั้งในอดีตและปัจจุบัน จากที่ในอดีตนั้น โรงเรียนส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในบริเวณวัดต่าง ๆ และครูผู้สอนที่ในอดีตส่วนใหญ่จะเป็นพระที่จำพรรษาในวัดนั้น ๆ กระทั่งปัจจุบันนี้ โรงเรียน และวัดได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด และสามารถที่จะพอสรุปได้ดังนี้ คือ

๑. บทบาทของครูในการเป็นผู้บริหาร

ครูอาจารย์ที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาได้แก่ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ และผู้อำนวยการซึ่งเปรียบเสมือนเฟืองจักรใหญ่ที่จะกำกับและควบคุมให้ครูผู้สอน ซึ่งเป็นเฟืองจักรเล็กทำงานอย่างมีประสิทธิภาพผู้บริหารเป็นผู้นำสถาบันที่ควรต้องเป็นกลไกใหม่ในการจัดการศึกษา จัดบุคคลจัดสถานที่ จัดบริการต่างๆ เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปสู่เป้าหมายของหลักสูตรที่วางไว้ ฉะนั้น หลักต่างๆ ที่ควรจำไว้ปฏิบัติมีดังนี้

๑.๑ ต้องเป็นผู้บริหารที่เป็นหัวหน้าที่ดี มีประสิทธิภาพใช้ผู้ร่วมงานให้ได้ประโยชน์มาก ต้องเป็นผู้วางมาตรการในการทำงาน การผลิตได้สูง แต่ปฏิบัติต่อผู้บังคับบัญชาแตกต่างกันไปบ้าง ทำงานโดยคำนึงถึงความสำเร็จของงานร่วมกับสัมพันธภาพ ผู้ร่วมงานดีเป็นแบบอย่างที่ดีทำให้ทุกคนร่วมงานกัน ร่วมมือกันทำงานที่ได้รับมอบหมาย มีความรับผิดชอบสูงและมีวิสัยทัศน์ในการทำงาน

๑.๒ มีความสามารถในการสร้างแนวความคิดและความสมเหตุสมผล คือ สามารถรวมปัจจัยข้อเท็จจริงที่จำเป็นต่าง ๆ เข้าเป็นแรงความคิดอันหนึ่งอันเดียวกันได้

๑.๓ กล้าตัดสินใจ มองทะลุได้ และไม่หวั่นต่ออุปสรรค

๑.๔ การตัดสินใจที่ใช้ญาณหยั่งรู้ คือสามารถตัดสินใจลับพลัน ได้ทันที แต่สุขุมรอบคอบละเอียดถี่ถ้วน

๑.๕ เป็นคนใจกว้าง สนใจ และยอมรับฟังความคิดเห็นใหม่ ๆ รวมทั้งความคิดเห็นที่ไม่เหมือนกับของผู้อื่น

๑.๖ มีความสามารถในการชักจูงผู้อื่นให้เห็นพ้องต้องกัน วิธีที่ดีที่สุดให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ในรูปแบบแผนที่เหมาะสม^{๔๐}

๒. บทบาทของครูในการเป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาเยาวชน

^{๔๐} รัชวัฒน์ อัดพัฒน์, จริยศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชาชนจำกัด, ๒๕๓๐), หน้า ๑๑.

โดยการให้การศึกษามีคุณภาพแก่นักเรียน ให้ความรู้ทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพตามหลักสูตร ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญไม่ว่าจะจัดการสอนโดยวิธีใด ครูต้องมีการวางแผนและเตรียมการสอนเป็นอย่างดี ไม่ละทิ้งเด็ก และมีการจัดกิจกรรมเสริม เพื่อให้เด็กเข้าใจในบทเรียนยิ่งขึ้น

นอกจากการสอนวิชาความรู้แล้ว ครูยังมีบทบาทในการสอนให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม และมีความสุขตามควรแก่อัตภาพ

๓. บทบาทของครูในการเป็นผู้นำด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

โดยการประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ มีศีลธรรม สุขภาพ มีความเมตตา กรุณา เอื้ออาทรต่อความเป็นอยู่ของศิษย์ คอยช่วยเหลือเมื่อศิษย์มีปัญหา มีความอดทนและเสียสละ

๔. บทบาทของครูในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การปกครอง

ในระบบเศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองในปัจจุบันนี้ ครูนับได้ว่ามีบทบาทที่สำคัญเป็นอย่างมาก สรุปได้ดังต่อไปนี้

๔.๑ ด้านเศรษฐกิจ

ปัจจุบันเศรษฐกิจของประเทศไทยเจริญเติบโตเป็นอย่างมาก มีการพัฒนาทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรม และธุรกิจ ครูเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศชาติ โดยการให้ความรู้แก่นักเรียน และเน้นทักษะในการทำงานต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนจะได้มีความรู้ที่ได้มาตรฐาน และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นครูควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้า ในโรงเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น ทำสวนครัว ปลูกผัก และไม้ดอก เป็นต้น ส่งเสริมให้เด็กรู้จักออกมอর্থป์ให้ความรู้และส่งเสริมสุขภาพอนามัยแก่ชุมชน เพื่อให้เด็กนักเรียนและคนในชุมชนมีสุขภาพพลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์ รู้จักหลักโภชนาการที่ถูกต้อง รู้จักการรักษาความสะอาดและรู้จักการวางแผนครอบครัว แนะนำอาชีพใหม่ ๆ ให้แก่ชุมชน พร้อมทั้งจัดฝึกอบรมอาชีพดังกล่าว และส่งเสริมให้มีการผลิตและนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการประกอบอาชีพของชุมชน เพื่อให้ปฏิบัติงานได้รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และมีผลผลิตเพิ่มขึ้น เช่น แนะนำการใช้ปุ๋ย การผสมเทียมสัตว์ และการนำเครื่องมือเครื่องใช้มาช่วยด้านเกษตร เป็นต้น

๔.๒ ด้านสังคม

ครูมีส่วนช่วยในการพัฒนาสังคม โดยการให้ความรู้แก่คนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นความรู้ วิชาสามัญหรือวิชาชีพก็ตาม เพราะจะทำให้คนในชุมชนมีพื้นฐานการศึกษาอันจะนำไปสู่ความรู้และความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวได้ง่ายขึ้น นอกจากนั้นครูยังมีส่วนช่วยในการริเริ่ม ส่งเสริมและแนะนำในเรื่องการประกอบอาชีพ ความเป็นอยู่ และการพัฒนาชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี

๔.๓ ด้านการเมืองการปกครอง

ครูต้องจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและระบบการเมืองการปกครองของประเทศ และมีส่วนช่วยในการพัฒนาการเมืองการปกครอง ให้มีความมั่นคง โดยการให้ความรู้ในเรื่องระบบการปกครองของประเทศ โดยเฉพาะระบอบประชาธิปไตยแก่เด็กและคนในชุมชน สนับสนุนและฝึกหัดให้นักเรียนรู้จักรูปแบบการปกครองประเทศ โดยให้มีการจัดตั้งสถานักเรียน และการเลือกหัวหน้าชั้น เป็นต้น นอกจากนี้ครูยังช่วยแนะนำประชาชนในเรื่องการเลือกตั้งผู้แทนในระดับต่าง ๆ อย่างถูกต้อง

๕. บทบาทของครูในการช่วยส่งเสริมศาสนาและวัฒนธรรม

โดยการช่วยทะนุบำรุงรักษาพระศาสนาให้มีความมั่นคงควบคู่กับสถาบันชาติและพระมหากษัตริย์ มีความเลื่อมใสและศรัทธาในศาสนาที่นับถือ ปฏิบัติตามหลักธรรมและปฏิบัติศาสนกิจเป็นประจำ นอกจากนี้ครูจะต้องช่วยส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมของชาติให้มั่นคง ถ่ายทอดวัฒนธรรมอันดีงามให้แก่เด็ก ช่วยกันจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมและส่งเสริมให้มีการจัดห้องวัฒนธรรมในโรงเรียน

๖. บทบาทของครูในการพัฒนาประเทศ

คณาจารย์ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการพัฒนาประเทศว่า^๑ ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาในระดับสูง มีการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติซึ่งเป็นแผนแม่บทในการพัฒนาประเทศ นับเป็นแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๓๙) การดำเนินการพัฒนาการศึกษาในแต่ละแผนได้มีการประเมินผลเพื่อใช้ในการปรับปรุงปฏิบัติงานในระยะต่อมาโดยตลอดปัญหาทางการศึกษาที่ผ่านมาเป็นเรื่องของปริมาณการศึกษา คือ เยาวชนของประเทศยังขาดโอกาสทางการศึกษาในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาที่จะช่วยให้พลเมืองส่วนใหญ่มีคุณภาพหนทางแก้ปัญหาส่วนหนึ่งได้มุ่งขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างกว้างขวาง

ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙) ได้กำหนดวัตถุประสงค์และนโยบายในระดับประถมศึกษาที่มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนที่จบประถมศึกษาได้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือได้รับการศึกษาต่อเนื่องในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น^๒ กระทรวงศึกษาธิการ

^๑ จิราพร ทะริทอง, “ทัศนะของครูที่มีต่อจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต ๑”, รายงานการวิจัย, (ปีตตานี : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี), ๒๕๔๖, หน้า ๖๖.

^๒ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, วิชาชีพครูในยุคโลกาภิวัตน์, อ่างแล้ว, หน้า ๓๒.

ได้ดำเนินงานตามนโยบายนี้ โดยการจัดทำโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้นอีก ๓ ปี ในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๓๔ และมีเป้าหมายที่จะดำเนินการให้ครบทุกโรงเรียนในปีการศึกษา ๒๕๔๐ ตามหลักการนี้รัฐจะต้องเพิ่มปริมาณสถานศึกษาต้องสนับสนุนงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา เพิ่มครูทั้งปริมาณและคุณภาพ

การประถมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมและสำหรับเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้นรัฐได้กำหนดไว้ว่าเป็นการศึกษาภาคบังคับและเป็นภาระผูกพันของรัฐที่จะต้องดำเนินการให้ประชากรในวัยเรียน ได้มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนอย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ การที่จะพัฒนาการศึกษาโดยส่วนรวมให้มีคุณภาพจำเป็นต้องมีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพเป็นลำดับแรก อันจะส่งผลไปยังการศึกษาระดับอื่นๆ หรือการดำรงชีวิตของมนุษย์ให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพด้วย

ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาท้องถิ่นตามบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนเนื่องจากครูเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาติดต่อสัมพันธ์กับนักเรียนและผู้ปกครอง โดยตรงครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนและเกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในทิศทางที่พึงประสงค์ แก่ท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ โดยเฉพาะครูประถมศึกษาซึ่งมีจำนวนมากที่สุดและใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดครูเป็นผู้มีความรู้สูงเมื่อเทียบกับชาวบ้านทั่วไปในสังคมชนบท บทบาทของครูในเขตชนบทว่า ครูเป็นผู้นำชนบทที่สำคัญ เป็นผู้ที่มีความรู้ แจ่มชัดต่าง ๆ แก่ชาวบ้าน ได้ ชาวบ้านเดือดร้อนมักมาหาครูขอคำปรึกษา ครูจึงเป็นที่เคารพรักของชาวบ้าน นอกจากนี้บทบาทของครูกับการพัฒนาชนบทยากจนได้ว่า ครูที่ทำงานชนบทยากจนมักจะได้รับยกย่องว่าเป็นผู้มีความเสียสละ อดทน พากเพียรและมีกุศลจิตดังนั้นครูจะต้องเป็นตัวอย่างในด้านการมีบทบาทในการให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนและช่วยพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่ยากจน นอกเหนือจากการสอนในชั้นเรียนครูจึงควรจะมีบทบาทพัฒนาชุมชนในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และอาชีพ สังคมและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย และการเมืองการปกครอง

การพัฒนาท้องถิ่นด้านการศึกษาถือว่าเป็นบทบาทโดยตรงของครู เพราะการให้การศึกษาเป็นหน้าที่โดยตรงสำหรับคนที่มีวิชาชีพครูจะกระทำได้ โดยการพยายามใช้ความรู้ความสามารถ และใช้ประโยชน์จากวัสดุและอุปกรณ์ที่มีอยู่ใน โรงเรียนและชุมชนแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน ครูอาจทำได้ดังนี้คือ

๑. จัดหลักสูตรการเรียนการสอน พยายามเน้นหนักในด้านแก้ปัญหาและสนองความต้องการของท้องถิ่น

๒. การจัดการศึกษามุ่งให้ผู้เรียนนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้จริง ๆ

๓. ปรับปรุง โรงเรียนเป็นศูนย์ประสานงานบริการด้านวิชาการ และข่าวสาร เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน^{๔๓}

ครูซึ่งมีจำนวนมากและกระจายอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสมรรถภาพในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานด้านการศึกษาให้มีส่วนในการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

สรุปการศึกษาเป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่ง ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งการลงทุนทางการศึกษาของมนุษย์ก็เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่า และคุณภาพของมนุษย์ให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศต่อไปการผลิตผู้ที่มีการศึกษาเป็นการผลิตกำลังคนเพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตกำลังคนที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดังนั้นแนวโน้มการผลิตผู้มีการศึกษาในอนาคตจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยดังกล่าวข้างต้นเป็นสำคัญ

๒.๑.๕ จรรยาบรรณในวิชาชีพครู

ความหมาย

จรรยาบรรณในวิชาชีพหมายถึงประมวลมาตรฐานความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องประพฤติปฏิบัติเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติอย่างถูกต้องเพื่อผดุงเกียรติและสถานะของวิชาชีพนั้นก็ได้ผู้กระทำผิดจรรยาบรรณ จะต้องได้รับโทษโดยว่ากล่าว ตักเตือน ถูกพักงาน หรือถูกยกเลิกใบประกอบวิชาชีพได้

ความสำคัญ

จรรยาบรรณในวิชาจะเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะจำแนกอาชีพว่าเป็นวิชาชีพหรือไม่ อาชีพที่เป็น “วิชาชีพ” นั้นกำหนดให้มีองค์กรรองรับ และมีการกำหนดมาตรฐานของความประพฤติของผู้อยู่ในวงการวิชาชีพซึ่งเรียกว่า “จรรยาบรรณ “ส่วนลักษณะ “วิชาชีพ” ที่สำคัญคือ เป็นอาชีพที่มีศาสตร์ชั้นสูงรองรับ มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยและพัฒนาวิชาชีพมีการจัดการสอนศาสตร์ดังกล่าวในระดับอุดมศึกษา ทั้งการสอนด้วยทฤษฎีและการปฏิบัติจนผู้เรียนเกิดความชำนาญ และมีประสบการณ์ในศาสตร์นั้น นอกจากนี้จะต้องมีองค์กรหรือสมาคมวิชาชีพ ตลอดจนมี “จรรยาบรรณในวิชาชีพ” เพื่อให้สมาชิกในวิชาชีพดำเนินชีวิตตามหลักมาตรฐานดังกล่าวหลักที่กำหนดในจรรยาบรรณวิชาชีพทั่วไป คือแนวความประพฤติปฏิบัติที่มีต่อวิชาชีพต่อผู้เรียน ต่อตนเอง และต่อสังคม ดังนี้

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖.

จรรยาบรรณต่ออาชีพ

ผู้ที่อยู่ในวงวิชาชีพจะต้องยึดถือจรรยาบรรณ ในการดำรงวิชาชีพให้เป็นที่ยอมรับ คือ

๑. ศรัทธาต่อวิชาชีพ ผู้ที่อยู่ในวงการวิชาชีพครู ต้องมีความรัก และศรัทธาต่อวิชาชีพครู เห็นว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อประเทศชาติ ในฐานะที่เป็นอาชีพที่สร้างคนให้มีความรู้ความสามารถ และเป็นคนที่พึงประสงค์ของสังคม ผู้อยู่ในวิชาชีพจะต้องมั่นใจ ในการประกอบวิชาชีพนี้ด้วยความรัก และชื่นชมในความสำคัญของวิชาชีพ

๒. รักษาและปกป้องวิชาชีพ สมาชิกของสังคมวิชาชีพต้องมีจิตสำนึกในการดำรง ปกป้อง และรักษาเกียรติภูมิของวิชา ไม่ให้ใครมาดูหมิ่นดูแคลน หรือเหยียบย่ำ ทำให้สถานะของวิชาชีพต้องตกต่ำ หรือมีมุมมองการดำรงปกป้องต้องกระทำทันทีเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาหรือต้องมีการแก้ไขข่าวหรือประวัติด่างหากมีข่าวคราวอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อวิชาชีพ

๓. พัฒนาองค์ความรู้ในวิชาชีพ หน้าที่ของสมาชิกในวงการวิชาชีพคือ การที่ต้องรับผิดชอบในการศึกษา ค้นคว้าวิจัย สร้างความรู้และเผยแพร่ความรู้ เพื่อให้วิทยาการในศาสตร์สาขาวิชาชีพครูก้าวหน้าทันสังคมทันเหตุการณ์ ก่อประโยชน์ต่อประชาชนในสังคม ทำให้คนเก่ง และฉลาดขึ้น โดยวิธีการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรักเรียน ใฝ่รู้ ช่างคิด ที่วิจารณ์ญาณ มีบุคลิกภาพที่พึงประสงค์มากขึ้น

๔. สร้างองค์กรวิชาชีพให้แข็งแกร่งสมาชิกในวงวิชาชีพต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องสร้างองค์กรวิชาชีพให้คงมั่นดำรงอยู่ได้ด้วยการเป็นสื่อกลางระหว่างสมาชิก และเป็นเวทีให้คนในวงการได้แสดง ฝีมือและความสามารถทางการสร้างรูปแบบใหม่ของการเรียนการสอนตลอดจนการเผยแพร่ผลงานทางด้านการศึกษาสร้างแบบเรียนใหม่ๆ การเสนอแนวความคิดทำในเรื่องของการพัฒนาคน การเรียนการสอน และการประเมินผล

๕. ร่วมมือในกิจกรรมขององค์กรวิชาชีพ สมาชิกในสังคมวิชาชีพต้องร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวในเรื่องของความคิด หรือการจัดประชุม สัมมนา แลกเปลี่ยนแนวความคิดเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง กิจกรรมต่างๆ ขององค์กร หากไม่ได้รับความสนับสนุนจากสมาชิกแล้ว ทำให้องค์กรวิชาชีพขาดความสำคัญลงและไม่สามารถดำเนินภารกิจขององค์กรวิชาชีพต่อไปได้บทบาทของการธำรงมาตรฐานและการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการก็ย่อมจะลดลงด้วยถ้าไม่มีปริมาณสมาชิกที่สนับสนุนเพียงพอ^๔

^๔ ประไพ สิริพิเชิต, ความเป็นครู, (กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๒), หน้า ๔๑.

จรรยาบรรณต่อผู้เรียน

ครูจะต้องมีความประพฤติปฏิบัติต่อผู้เรียน ๘ ประการ คือ

๑. ตั้งใจถ่ายทอดวิชาการ บทบาทของครูต้องพยายามที่จะทำให้ลูกศิษย์เรียนด้วยความสุข เรียนด้วยความเข้าใจ และเกิดความมานะพยายามที่จะรู้ในศาสตร์นั้น ครูจึงต้องตั้งใจอย่างเต็มที่ที่จะศึกษาวิชาการทั้งทางศาสตร์ที่จะสอน ศาสตร์ที่จะถ่ายทอดหรือวิธีการสอน ครูต้องพยายามที่จะหาวิธีการใหม่ๆ มาลองทดลองสอน

๒. รักและเข้าใจศิษย์ ครูต้องพยายามศึกษาธรรมชาติของวัยรุ่น ว่ามีปัญหามีความไวต่อความรู้สึก (Sensitive) และอารมณ์ไม่มั่นคง ครูจึงควรให้อภัย เข้าใจ และหาวิธีการให้ศิษย์ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ครูต้องพยายามทำให้ลูกศิษย์รักและไวใจเพื่อที่จะได้กล้าปรึกษาในสิ่งต่างๆ แล้วครูก็จะสามารถช่วยให้ศิษย์ประสบความสำเร็จในการเรียน และการดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้อง

๓. ส่งเสริมการเรียนรู้ ปัจจุบันการส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง หรือการเรียนรู้จากการช่วยเหลือกันในกลุ่มอาจจะทำให้ผู้เรียนมีวิธีการหาความรู้จากแหล่งต่างๆ ด้วยตนเอง มากขึ้นมากกว่าจะคอยให้ครูบอกให้แต่ฝ่ายเดียว ครูจึงจำเป็นต้องชี้ช่องทางให้ผู้เรียนหาวิธีการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น

๔. ยุติธรรม อาชีพครูเป็นอาชีพที่จะต้องฝึกฝนตนเองให้เป็นคนซื่อสัตย์ ยุติธรรม ไม่มีอคติ ถ้าเอียงต่อลูกศิษย์ ไม่เห็นว่าคนที่มีปัญหาเป็นคนน่ารังเกียจ หรือพอใจแต่เฉพาะศิษย์ที่เรียนเก่ง ไม่สร้างปัญหาเท่านั้น ครูต้องมีความเป็นธรรมในการให้คะแนน และพร้อมที่จะอธิบายวิธีการให้คะแนน และการตัดเกรดได้ ครูต้องรอบคอบในการรอกคะแนน เพราะถ้าผิดพลาดแล้วบางครั้งก็จะทำให้ผู้เรียนที่ควรได้คะแนนดีๆ กลับได้คะแนนเกือบจะสอบตกไป

๕. ไม่แสวงหาประโยชน์จากผู้เรียน ลักษณะของครูจะต้องเป็นผู้ไม่แสวงหาอามิสสินจ้าง เงินไม่ใช่ว่าสิ่งที่จะสร้างความสุขเสมอไป ครูจึงจะต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษในการกระทำใดๆ อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจได้ว่า ครูกำลังหาประโยชน์จากศิษย์อย่างไม่เป็นธรรม

๖. ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี ครูนั้นมีอิทธิพลต่อศิษย์ทั้งด้านวาจา ความคิด บุคลิกภาพ และความประพฤติ ครูจึงจะต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ลูกศิษย์ได้ซึมซับสิ่งที่ทำจากตัวครูไป เมื่อศิษย์เกิดศรัทธาในความสามารถของครู ศิษย์อาจจะเลียนแบบความประพฤติของครูไปอย่างไม่ได้เจตนา เช่น การตรงต่อเวลา การพูดจาชัดเจน การแสดงความคิดเห็นที่ตรงไปตรงมา สุภาพเรียบร้อย เป็นต้น

๗. ให้เกียรติผู้เรียน การยกย่องให้เกียรติผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ และเกรงใจผู้สอน ครูไม่ควรใช้อำนาจในทางที่ผิด เช่น พูดจาข่มขู่ ใช้คำพูดไม่สุภาพ เปลี่ยนชื่อผู้เรียน เหยะหยัน หรือดูถูกผู้เรียน การเคารพผู้เรียนในฐานะปัจเจกบุคคลเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเข้าใจ และการเรียนรู้ที่ดี เมื่อผู้เรียนได้รับการปฏิบัติอย่างดี ย่อมก่อให้เกิดพลังในการศึกษาต่อไป

๘. อบรมบ่มนิสัย ม.ล. ปิ่น มาลากุล อธิการบดีว่า การกระทรวงศึกษาธิการได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีบทบาทหน้าที่ในการอบรมบ่มนิสัยเด็ก โดยท่านเชื่อว่า “การอบรมบ่มนิสัยใคร ๆ นั้น เพียงแค่วันละนาทีก็คิดม” ดังนั้นครูควรแบ่งเวลาในการอบรมบ่มนิสัยผู้เรียน เช่น ก่อนการสอนแต่ละชั่วโมงอาจชี้แนะหรือให้ความคิดที่คิดแก่ผู้เรียนได้ ครูควรถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องสอนคนให้เป็นคนดี

๙. ช่วยเหลือศิษย์ผู้เรียนมาอยู่ในสถานศึกษาพร้อมด้วยประสบการณ์และปัญหาที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นครูจึงมีหน้าที่ที่จะต้องสังเกตความผิดปกติหรือข้อบกพร่องของศิษย์ และพร้อมที่จะให้การช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที ไม่ให้ศิษย์ต้องก้าวถลาล้ากลงไปในพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

นอกจากจรรยาบรรณต่อศิษย์แล้ว ครูจะต้องมีความประพฤติปฏิบัติต่อตนเอง ด้วยคือ จรรยาบรรณต่อตนเอง ครูจะต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลาเพื่อให้มีลักษณะพฤติกรรม ดังนี้

๑. ประพฤติชอบ ครูต้องตั้งตนไว้ในที่ถูกต้องที่ควรสามารถบังคับตนเองให้ประพฤติแต่สิ่งที่ดีงามถูกต้อง

๒. รับผิดชอบ ครูต้องฝึกความรับผิดชอบ โดยตั้งใจทำงานให้สำเร็จลุล่วง มีความผิดพลาดน้อย

๓. มีเหตุผล ครูต้องฝึกถามคำถามตนเองบ่อยๆ ฝึกความคิดวิเคราะห์หาเหตุผล หาข้อดีข้อเสียของตนเอง และเรื่องต่างๆ เพื่อให้ตนเองเป็นคนมีเหตุผลที่ดี

๔. ใฝ่รู้ การติดตามข่าวสารข้อมูลอยู่เสมอๆ ทำให้ครูมีนิสัยใฝ่รู้ อยากทราบคำตอบในเรื่องต่าง ๆ ครูควรมีความรู้รอบตัวอย่างดีทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เพื่อให้ครูดำรงชีพในสังคมได้อย่างเป็นสุข ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ และชี้แนะสิ่งที่จะต้องให้ศิษย์ได้

๕. รอบคอบ ครูต้องฝึกฝนตนเองให้เป็นคนรอบคอบ ละเอียดและประณีต ในการดำเนินกิจการต่าง ๆ การทำกิจกรรม เช่น ควบคุมบัญชีการเงินต้องรอบคอบ ต้องเห็นตัวเลขชัดเจน ไม่ตกหล่นทำให้เกิดการผิดพลาดที่เป็นผลร้ายทั้งของตนเองและผู้อื่น

๖. ฝึกจิต การพัฒนาจิต ทำให้ครูอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและส่งผลทำให้ครูทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นครูจึงต้องหมั่นฝึกจิตของตนให้สูงส่ง สูงกว่ามาตรฐาน ระเบียบอารมณ์ไม่ดี คิดอะไรได้สูงกว่ามาตรฐานและคิดเป็นบวก มากกว่าคิดลบหรือคิดร้าย

๗. สนใจศิษย์ การสนใจพัฒนาการของผู้เรียน เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้วิชาชีพครูก้าวหน้า เพราะถ้าไม่มีผู้เรียนก็ไม่มีวิชาชีพครู ครูจึงจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับลักษณะธรรมชาติผู้เรียน การแก้ปัญหาผู้เรียน การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

สรุปได้ว่า จรรยาบรรณ คือ ประมวลพฤติกรรมที่กำหนด ลักษณะมาตรฐานการกระทำของครู อันจะทำให้วิชาชีพครูก้าวหน้าอย่างถาวร โดยที่ครูจะต้องดำเนินการเรียนการสอนโดยการยึด^{๔๕}

^{๔๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒.

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับครูผู้สอน

การศึกษาเรื่องแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับครูผู้สอน ต้องศึกษาเกี่ยวกับ ความหมายของครูผู้สอน และความสำคัญของครูผู้สอน สามารถที่จะสรุปได้ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของครูผู้สอน

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดนิยามของครูผู้สอน ครู และคณาจารย์ไว้ดังนี้

“ผู้สอน” หมายความว่า ครูและคณาจารย์ในสถานศึกษาระดับต่างๆ

“ครู” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน

“คณาจารย์” หมายความว่า บุคลากรซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการสอนและการวิจัยในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับปริญญาของรัฐและเอกชน^{๔๖}

ครูในความหมายนี้จึงเป็นบุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักในด้านการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีหรือการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเทศไทยมีครูประมาณ ๖ แสนคน คิดเป็นร้อยละ ๑ ของประชากรซึ่งเป็นไปในสัดส่วนเดียวกันของโลกที่มีครูประมาณ ๖๐ ล้านคน

ครูในความหมายนี้เป็นที่เข้าใจของคนไทยทั่วไปก็คือ เป็นครู โดยอาชีพ กล่าวคือ มีอาชีพสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในระบบและนอกระบบ โรงเรียน นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนด ให้มีการศึกษาตามอัธยาศัย ครูในบทบาทของการศึกษาตามอัธยาศัยย่อมมีความแตกต่างออกไปจากครูในระบบและนอกระบบโรงเรียน ครูในอนาคตย่อมอาจมีหลายกลุ่มแตกต่างหลากหลายกันไป รุ่ง แก้วแดง ได้กล่าวว่าครูในอนาคตมี ๕ ประเภท คือ

๑. ครูโดยวัฒนธรรม หมายถึง ผู้สั่งสอนเยาวชนในรูปแบบการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งมีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และจะมีต่อไปในอนาคต ได้แก่ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย พระภิกษุสงฆ์ รวมทั้งผู้ทรงภูมิปัญญาในท้องถิ่น เป็นต้น

๒. ครู โดยอาชีพ หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพครู ซึ่งสำเร็จการศึกษามาจากสถาบันการผลิตครูหรือสถาบันอื่นๆ ซึ่งในอนาคต (๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕) บุคคลที่จะเป็นครู ได้ต้องมีใบประกอบวิชาชีพครู ดังระบุในมาตรา ๕๓ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

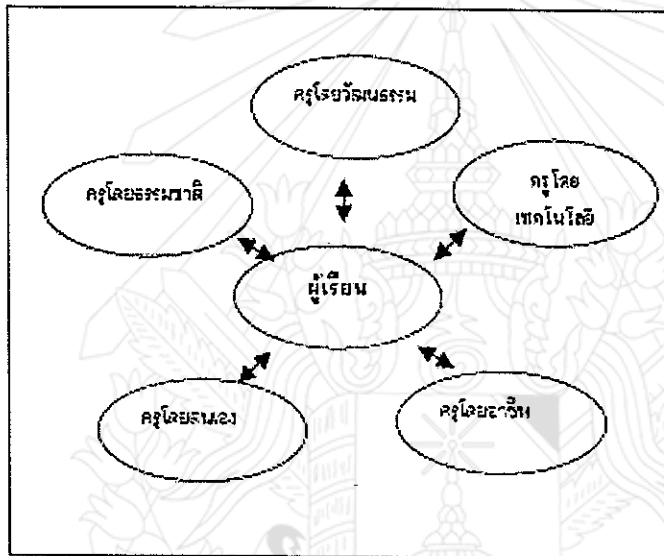
^{๔๖} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒”, ใน ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๗๔ ก., ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๒ : ๑.

๓. ครู โดยธรรมชาติ หมายถึง ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ และการเรียนรู้แก่นมนุษย์

๔. ครู โดยเทคโนโลยี หมายถึง เทคโนโลยีสารสนเทศที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว หลากหลาย และไร้พรมแดน เทคโนโลยีจะมีบทบาทและมีความสำคัญในการเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ และช่วยให้การเรียนรู้ด้วยตนเองของแต่ละบุคคลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๕. ครู โดยตนเอง หมายถึง บุคคลผู้มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียนสามารถสอนและแนะนำเตือนสติตนเอง หรือการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ อันเป็นจุดหมายสูงสุดของการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนมีนิสัยเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือเป็นครู โดยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้นั้นเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ^{๔๗}

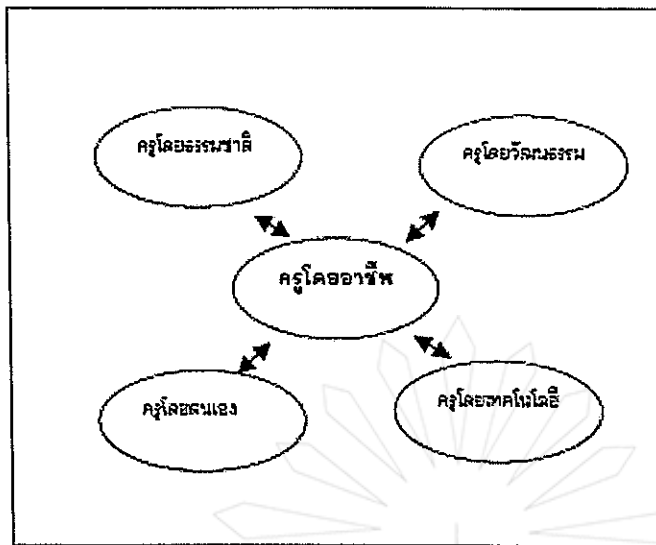
แผนภูมิครูในอนาคตสรุปได้ดังนี้

แผนภูมิที่ ๑.๑ ครูในอนาคต

เพื่อให้ครูโดยอาชีพเป็น “ครูมืออาชีพ” ยังคงมีบทบาทและมีความสำคัญตามหลักการ “คนย่อมโตกับคน” ในการพัฒนาอบรมบ่มนิสัยให้ได้เยาวชนที่เป็นคนดีและคนเก่ง ครูโดยอาชีพจึงต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานเชื่อมโยงครูประเภทอื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากครูโดยธรรมชาติ ครูโดยเทคโนโลยี ครูโดยวัฒนธรรม และครูโดยตนเอง ดังแผนภูมิดังต่อไปนี้

^{๔๗} รุ่ง แก้วแดง, รัฐธรรมนูญกับการศึกษาของชาติ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๐), หน้า ๒๗.

แผนภูมิที่ ๑.๒ การประสานเชื่อมโยงของครูประเภทต่างๆ โดยมีครูโคธอาชีพเป็นศูนย์กลาง

บุคคลที่ชาวโลกทั้งหลายยอมรับเทิดทูนบูชา กราบไหว้ด้วยความศรัทธาใจ ความเลื่อมใสให้ความเคารพ นอบน้อมด้วยกาย วาจา ใจ อย่างไม่มีเสื่อมคลาย ท่านผู้นั้นชาวโลกทั้งหลายให้นามว่า ครู

ครู ท่านผู้รู้ได้ให้ความหมายว่า “ผู้สั่งสอนศิษย์ ผู้มีใจหนักแน่นเหมือนศิลา ผู้ควรแก่การเคารพ ผู้ลอยเด่นดุจพระจันทร์ที่ปราศจากเมฆหมอก ผู้เทียบพร้อมไปด้วยความรู้และความประพฤดี บุคคลที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นครู พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ได้รับพระสมัญญาจากชาวโลกว่า “สมเด็จพระบรมครู” เพราะพระองค์ประกอบด้วย พระคุณ ๓ ประการ คือ

พระมหากรุณาธิคุณ ทรงมีเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลายอย่างหาประมาณมิได้

พระวิสุทธิคุณ ทรงมีความบริสุทธิ์สะอาด ทั้งทางกาย วาจา และใจ

พระปัญญาธิคุณ ทรงมีพระสติปัญญาล้ำเลิศที่ล่วงเทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย และเทียบพร้อมด้วยพระคุณทั้ง ๕ คือ”^{๔๔}

๑. เป็นผู้ห่างไกลจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองมีโลก โกรธ หลง เป็นต้น

๒. เป็นผู้ตรัสรู้ชอบโดยพระองค์เองไม่มีใครเป็นครู

๓. เป็นผู้เทียบพร้อมด้วยความรู้และอาจารย์

๔. เป็นผู้เสด็จไปดี คือ เสด็จไปถึงที่ไหนก็ทรงนำความสุขไปสู่ที่นั่น ทรงรู้แจ้งโลก คือ ทรงรู้การจตุติ การเกิด และการตายของสรรพสัตว์ทั้งหลาย

^{๔๔} ประไพ สติธิเลิศ, ความเป็นครู, อ่างแก้ว, หน้า ๑๖.

๕. เป็นผู้ฝึกอบรมที่แนะนำประเสริฐยากที่จะมีใครเสมอเหมือน

๖. เป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย คือ ทรงสั่งสอนประชาชนให้บรรลุประโยชน์ในชาตินี้ ประโยชน์ในชาติหน้า และประโยชน์อันสูงสุด คือ นิพพาน

๗. เป็นผู้ตั้งอยู่เสมอ เบิกบานพระทัย คือ ทรงตรัสรู้หรือริษสัจ ๔ ด้วยพระองค์เองแล้ว ทรงสอนผู้อื่นให้รู้ตาม

๘. เป็นผู้แจกหรือจำแนกธรรม คือ ทรงจำแนกธรรมสำหรับมนุษย์และเทวดาซึ่งเรียกว่า มนุษยธรรมและเทวธรรม

๙. เป็นพระสัพพัญญู คือ ทรงรู้ทุกสิ่งทุกอย่างด้วยพระปัญญาที่ไม่ติดขัดอันหาที่สุดมิได้ ชาวโลกจึงพร้อมใจกันถวายพระนามแด่พระองค์ว่า “สมเด็จพระบรมครู”

มารดาบิดา ได้รับการยกย่องจากชาวโลกว่าเป็นครูคนแรกของโลก เพราะท่านทั้งสองสอนให้บุตรธิดารู้จักเรียกบุคคลนั้นว่า ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อแม่ ลุง ป้า น้า อา สอนให้ละชั่ว ประพฤติดี ให้การศึกษา ก่อนว่าใครทั้งหมด ชาวโลกจึงยกย่องท่านทั้งสองว่า บุรพจารย์ คือ เป็นครูคนแรกของโลก

ครู ผู้สอนในโรงเรียนอนุบาล ประถม และมัธยม ได้รับการยกย่องว่าเป็นพ่อพิมพ์ แม่พิมพ์ ของชาติ เป็นผู้สอนอักษระ พยัญชนะ พร้อมทั้งวิชาความรู้อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาเล่าเรียนในชั้นสูงต่อไป เยาวชนของชาติจะมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ มีความรู้ดี และเพียบพร้อมด้วยอาการะก็ขึ้นอยู่กับครูเป็นสำคัญ เพราะรัฐบาลของประเทศได้มอบหมายไว้วางใจให้ครูเป็นผู้สร้างเยาวชนของชาติ เพราะฉะนั้น ครูจึงได้รับการยกย่องว่าเป็น คติยาจารย์ เป็นครูคนที่สองของโลกรองลงมาจากมารดาบิดา

อาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษา วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย นับว่าเป็นผู้มีส่วนรับผิดชอบสูง ในการที่จะผลิตบัณฑิตให้ออกไปรับใช้ประเทศชาติ แน่นอนที่สุดบัณฑิตนั้นจะต้องมีความรู้ความสามารถ และมีศีลธรรมที่ดี มุ่งประโยชน์สังคมมากกว่าประโยชน์ตน เพื่อนำประเทศชาติบ้านเมืองไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและมั่นคง จึงนับได้ว่า อาจารย์เป็นปูชนียบุคคลที่ควรยกย่องบูชาและได้รับสมญานามว่า คติยาจารย์ คือ เป็นครูคนที่ ๓ ของโลก^{๔๕}

๒.๒.๒ ความสำคัญ

ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและมีบทบาทมากที่สุดในกระบวนการจัดการศึกษา การปฏิรูป การศึกษาจะสำเร็จได้ต้องอาศัยการปฏิรูปครูเป็นสำคัญ ความสำคัญของครูปรากฏในพระราชดำรัส

^{๔๕} เรื่องเดียวกัน.

และพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ดัง ได้อัญเชิญมา ณ ที่นี้^{๕๐}

“...หน้าที่ครูมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นหน้าที่ปลูกฝังความรู้ ความคิด และจิตใจของเยาวชน ผู้เป็นครูจึงจัดได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากในการสร้างสรรค์บันดาลอนาคตของชาติบ้านเมือง...”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ๒๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๓

ผู้เป็นครูจะต้องถือหน้าที่เป็นอันดับแรก คือ สั่งสอนอบรมอนุชนให้ได้ผลแท้จริงทั้งในด้าน วิชาความรู้ ทั้งในด้านจิตใจ และความประพฤติ ทั้งต้องคิดวางานที่แต่ละคนกำลังทำอยู่นี้ คือ ความเป็น ความตายของประเทศ เพราะอนุชนที่มีความรู้ มีความคิดเท่านั้นที่จะรักษาชาติบ้านเมืองไว้ได้

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ในโอกาสที่นาย บุญถิ่น อัตถากร ปลัดกระทรวงศึกษาธิการนำครูและนักเรียนในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม จากภาคใต้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท วันจันทร์ที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๕

“ความเป็นครูเป็นของมีค่า ความเป็นครู หมายถึง การมีความรู้ดี ประกอบด้วยหลักวิชาที่ถูกต้อง แน่นแฟ้น และแจ่มแจ้งแก่ใจ กอปรทั้งคุณความดี และความเอื้ออารีปรารถนาดีที่จะถ่ายทอด เพื่อแผ่ ให้แก่ผู้อื่น ได้มีความรู้ความเข้าใจที่ดีด้วย...”

พระบรมราโชวาทของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๒

“...แต่โบราณกาลมา ครูได้รับการเคารพกราบไหว้อย่างเต็มที่เพราะว่าเป็นผู้ที่ให้ความรู้มา ปัจจุบันนี้ ครูส่วนมากถือการสอนเป็นอาชีพสำหรับหาเงินเพราะว่าถูกสถานการณ์ต่างๆ บังคับ คือ ต้อง มีอยู่มีกิน อันนี้ก็ขัดกัน แต่ถึงอย่างไร ก็ยังรู้สึกว่าการจะสอนอย่างเก่าได้ โดยที่ครูต้องทำตัว ให้เป็นครูที่น่าเคารพ แม้จะฝืดเคืองก็ยังกัดฟันสอน และแจกจ่ายความรู้ออกไปดังนี้ ก็จะได้ความเคารพ จากลูกศิษย์และการสอนก็จะง่ายขึ้น แต่ว่าต้องวางตัวให้เป็นครูที่แท้ การฝึกหัดครูจะต้องย้ำในข้อที่ว่า ถ้าครูทำตัวเป็นครู จะทำให้นักเรียน ให้ลูกศิษย์นับถือเป็นทุน แต่ว่าถ้าทิ้งความเป็นครู โดยที่ท้อใจ โดยที่ ขอมแพ้สถานการณ์ ก็ทำให้ลูกศิษย์มีความเคารพไม่ได้ และสอนไม่ได้...”

“...ขอให้ครูทุกคนพยายามรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของการเป็นครูแล้วถ่ายทอดให้แก่ครูที่ฝึกหัดอยู่ เท่าที่จะทำได้เพื่อให้บ้านเมืองเป็นบ้านเมือง ให้ประชาชนพลเมืองเป็นคน คือ มีความรู้และมีจิตใจที่ สูง ไม่เบียดเบียนกัน จะทำให้ส่วนรวมอยู่ได้เป็นปึกแผ่นนั้น ครูทั้งหลาย ก็นับว่าได้ทำหน้าที่อย่าง กกล้าหาญ อย่างฉลาด และจะเป็นความดีเป็นส่วนรวมของคณะครู...”

^{๕๐} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ครูแห่งชาติ, อ้างแล้ว, หน้า ๒๗.

พระบรมราโชวาทของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๓

ครูเป็นความหวังและอนาคตของชาติ ครูที่ดีที่สุดเป็นจุดเริ่มต้นของ โรงเรียนที่ดีที่สุดดังคำกล่าวต่อไปนี้

“ครูเป็นเมล็ดพืชพันธุ์แห่งความดีงาม ครูเป็นความหวัง ครูเป็นพลัง และเป็นอนาคตของชาติ ครูที่ดีที่สุดจะทำให้เกิด โรงเรียนที่ดีที่สุด และ โรงเรียนที่ดีที่สุด จึงจะสร้างเยาวชนที่ดีที่สุดได้ อีกทั้งครู เป็นผู้สร้างความสามัคคีและสร้างความมั่นคงของชาติ ดังนั้นครูจึงเป็นความหวังและอนาคตของชาติ”

“สังคมไทยต้องการครูดี ครูเก่ง ครูที่มีความรัก และศรัทธาในอาชีพครู รับผิดชอบต่อหน้าที่ ชยัน อดทน และทำงานหนัก ทุ่มเทให้กับการเตรียมแผนการสอน การจัดทำสื่อการสอน จัดกิจกรรม ให้เด็ก ได้ฝึกกระบวนการคิดฝึกการปฏิบัติและเรียนอย่างมีความสุข ครูเช่นนี้สมควรได้รับการยกย่อง และให้รางวัลเพื่อให้เมล็ดพันธุ์แห่งความดีงามของครูดีครูเก่งได้แผ่ขยายเต็มแผ่นดิน อันจะส่งผลให้ การปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จตามความหวังและความฝันของนักการศึกษาและคนไทยทุกคน”

ในด้านบทบาทของครู ครูมีหน้าที่สำคัญ คือ การพัฒนาคน ยกระดับคุณภาพของคน ยกระดับ วิทยฐานะของมนุษย์ ครูเป็นผู้สร้างผู้ยิ่งใหญ่ สร้างคนดีคนเก่งคนจริงคนกล้าให้แผ่นดินดังคำกล่าว และคำกลอนต่อไปนี้^{๕๑}

โดยสรุป ครูเป็นผู้สร้างสรรค้อนาคตของชาติ ครูเป็นผู้รักษาชาติ ครูเป็นเมล็ดพันธุ์แห่ง ความดีงาม ครูที่มีความเป็นครูจึงเป็นความหวัง เป็นพลัง และเป็นอนาคตของชาติ ครูจึงมีบทบาท เป็นผู้สร้างที่ยิ่งใหญ่ สร้างคนดี คนเก่งและคนกล้าให้แผ่นดิน

๒.๓ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ

โรงเรียนวิถีพุทธ คือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ หรือ ประยุกต์ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตาม หลักไตรสิกขา อย่างบูรณาการ

รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ

จุดเน้น โรงเรียนวิถีพุทธดำเนินการพัฒนาผู้เรียน โดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียน ได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ คู่ ฟัง เป็น” คือ มีปัญญาเข้าใจในคุณค่าแท้ ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตา เป็นฐานการดำเนินชีวิตโดย มีผู้บริหารและคณะครูเป็นกัลยาณมิตรการพัฒนา

^{๕๑}เรื่องเดียวกัน.

ลักษณะโรงเรียนวิถีพุทธ

เน้นการจัดสภาพทุก ๆ ด้าน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ โดยส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามตามลักษณะแห่ง

ปัญญาวัชระธรรม ๔ ประการ คือ

๑. สัมปรีตสังเสวะ หมายถึง การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ มีครู อาจารย์ดี มีข้อมูล มีสื่อที่ดี
๒. สัทธัมมัสสวนะ หมายถึง เอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี
๓. โยนิโสมนสิการ หมายถึง มีกระบวนการคิดวิเคราะห์ พิจารณาหาเหตุผลที่ดีและถูกต้อง
๔. ชัมมานุชัมมปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้ถูกต้องเหมาะสม

การจัดสภาพของโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบไปด้วย

ด้านกายภาพ คือ อาคารสถานที่ ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม เป็นต้น

ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต เช่น กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมนักเรียนต่างๆ

ด้านการเรียนการสอน เริ่มตั้งแต่การกำหนดหลักสูตรสถานศึกษา การจัดหน่วยการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ จนถึงกระบวนการเรียนการสอน

ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ในการปฏิบัติต่อกันระหว่างครูกับนักเรียนกับนักเรียน

หรือครูกับครู เป็นต้น

ด้านการบริหารจัดการ ตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ จุดเน้น การกำหนดแผนปฏิบัติการ

การสนับสนุน ติดตามประเมินผลและพัฒนาต่อเนื่อง

ซึ่งการจัดสภาพในแต่ละด้านจะมุ่งเพื่อให้การพัฒนานักเรียนตามระบบไตรสิกขา ดำเนินได้ อย่างชัดเจนมีประสิทธิภาพ ดังเช่น การจัดด้านกายภาพ ควรเป็นธรรมชาติสภาพแวดล้อมที่ชวนให้ มีจิตใจสงบ ส่งเสริมปัญญา กระตุ้นการพัฒนาศรัทธา และศีลธรรม กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต กระตุ้น ให้การกิน อยู่ ดู ฟัง ดำเนินด้วยสติสัมปชัญญะเป็นไปตามคุณค่าแท้ ด้านการเรียนการสอน บูรณาการ พุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้ชัดเจนด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ เอื้ออาทร เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ส่งเสริมทั้งวัฒนธรรมเมตตา และวัฒนธรรมแสวงปัญญา เป็นต้น

การบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ มีขั้นตอนสำคัญ เช่น การเตรียมการ เตรียมทั้งบุคลากร ผู้เกี่ยวข้อง แผนงาน ทรัพยากร ที่มุ่งเน้นสร้างศรัทธาและฉันทะในการพัฒนา การดำเนินการจัดสภาพ และองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จัดเพื่อส่งเสริม ให้เกิดความเจริญงอกงามหรือปัญญาวัชระธรรม ในการพัฒนา ผู้เรียน การดำเนินการพัฒนาทั้งผู้เรียนและบุคลากร ตามระบบไตรสิกขาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้สภาพและ องค์ประกอบที่จัดไว้ข้างต้น ขึ้นต่อมา คือ การดูแลสนับสนุน ใกล้ชิดด้วยท่าทีของความเป็นกัลยาณมิตร ต่อกัน ที่จะทำให้การพัฒนานักเรียนและงาน ดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อจากนั้นมีการปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้วยอิทธิบาท ๔ และหลักอุปปัญญาธรรม คือความไม่สัน โดษในกุศลธรรม

และความไม่ระย่อในการพากเพียร เป็นต้น ขั้นสุดท้ายของกระบวนการบริหารแต่เป็นฐานสู่การพัฒนาในลำดับต่อไป คือ ขั้นประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน

ลักษณะการเกื้อกูลสัมพันธ์ โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน จะมีลักษณะของการร่วมมือ ทั้งในส่วนของสถานศึกษา บ้าน วัด และสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน ด้วยศรัทธาและฉันทะ ที่จะพัฒนาทั้งนักเรียนและสังคมตามวิถีแห่งพุทธธรรม เพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน

การพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากร การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธแม้จะยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่บุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารและครู มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นปัจจัยให้ผู้เรียนพัฒนาได้ดี ทั้งการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ และการเป็นแบบอย่างที่ดีในวิถีชีวิตจริง ในลักษณะ สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษามีความจำเป็นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องหลากหลายวิธีการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรมีคุณลักษณะที่ดีตามวิถีพุทธ เช่น ศรัทธาในพระพุทธศาสนา และพัฒนาตนให้ดำเนินชีวิตที่ดั่งงาม ละ เลิกอบายมุข การถือศีล ๕ เป็นต้น ความเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์และการเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้น^{๕๒}

๒.๔ สภาพพื้นที่ที่ศึกษาวิจัย

จากการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งหมายถึง โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่ได้นำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหาร และการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา โดยที่เน้นกรอบการพัฒนาตามหลัก ไตรสิกขา และ โรงเรียนที่นำมาศึกษาในครั้งนี้คือ โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่

๒.๔.๑ ประวัติโรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่

โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ก่อตั้งครั้งแรกเป็นสาขาโรงเรียนบ้านแคนน้อย เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๕ เดิมชื่อ โรงเรียนประชาบาลดงแคนใหญ่ (วัดบ้านดงแคนใหญ่) รองอำมาตย์เอกหลวงกันทรารักษ์ นายอำเภออุบลพุกเป็นผู้ก่อตั้ง อาศัยศาลาวัดบ้านดงแคนใหญ่เป็นสถานที่เรียน เปิดสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ มีนักเรียนชาย ๑๑๐ คน นักเรียนหญิง ๑๒๐ คน รวม ๒๓๐ คน นายลา จักษุดำ เป็นครูใหญ่

๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๔-๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๔ โรงเรียนถูกยุบชั่วคราว

๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๔ ตั้งเป็น โรงเรียนสาขาของบ้านบกน้อย นายเสถียร ปนคำ เป็นครูใหญ่ เปิดสอนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

^{๕๒} สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, “แนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ”, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อุษาการพิมพ์, ๒๕๔๗, (อัคราณา).

๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๘ ทางราชการได้ตั้งเป็นโรงเรียนอิสระ ชื่อ โรงเรียนประชาบาลตำบลคางคกใหญ่ ๒ (วัดบ้านคางคกใหญ่) และแต่งตั้งนายโห่งน ขันหา เป็นครูใหญ่

๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๘๒ ย้ายจากศาลาวัดบ้านคางคกใหญ่ มาปลูกสร้างอาคารเรียนหลังใหม่ ๒ ชั้น เอกเทศถาวร บนเนื้อที่ ๒๐ ไร่ ๑ งาน ซึ่งเป็นที่ตั้งโรงเรียนปัจจุบัน

๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๘๔ ได้งบประมาณต่อเติมอาคารเรียนชั้นล่าง ๔ ห้องเรียน รวมทั้งอาคารเรียนหลังนี้ได้รับรื้อถอนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๓

พ.ศ. ๒๕๑๐ ได้รับงบประมาณ สร้างอาคารเรียนยกพื้น แบบ ๐๐๒ ขนาด ๓ ห้องเรียน

พ.ศ. ๒๕๑๓ ได้รับงบประมาณ สร้างอาคารเรียนพื้นสูง แบบ ป.๑ ข ขนาด ๑ ห้องเรียน

พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้รับงบประมาณ สร้างอาคารเรียนพื้นสูง แบบ ป.๑ ข ขนาด ๑ ห้องเรียน

พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้รับงบประมาณ สร้างอาคารเรียนพื้นสูง แบบ ป.๑ ขนาด ๔ ห้องเรียน

พ.ศ. ๒๕๒๔ คณะศิษย์เก่า/ครู/ผู้ปกครองนักเรียนบริจาคเงินสร้างอาคาร แบบ ๐๐๒ และเงินสมทบจากสภาตำบล ขนาด ๒ ห้องเรียน

พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้รับงบประมาณสร้างอาคารเรียนติดพื้นแบบ สปช. ๑๐๕ ขนาด ๔ ห้องเรียน

พ.ศ. ๒๕๓๐ ได้รับงบประมาณสร้างอาคารเรียนติดพื้นแบบ สปช. ๑๐๕/๒๕ ซึ่งมีขนาด ๗ ห้องเรียนชื่ออาคารเรียนเฉลิมพระเกียรติ ร.๕

พ.ศ. ๒๕๓๓ นายทวี-นางฤดี ขันแก้ว ได้บริจาคทรัพย์ส่วนตัวต่อเติมห้องเรียนที่เหลือ (ชั้นล่าง) ๑ ห้องเรียนเป็น ๘ ห้องเรียน

พ.ศ. ๒๕๔๐ งบประมาณสร้างอาคารเรียนติดพื้นแบบ สปช. ๑๐๕ ขนาด ๔ ห้องเรียน

พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้งบประมาณต่อเติมอาคารเรียน สปช. ๑๐๕ ชั้นล่าง จำนวน ๔ ห้องเรียน

๒.๔.๒ ข้อมูลทั่วไป

๑) ชื่อผู้บริหาร โรงเรียน นายทรงศักดิ์ เหลือมพล ตำแหน่งผู้อำนวยการ โรงเรียน

๒) ก่อตั้งโรงเรียน วันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๘

๓) ที่ตั้งโรงเรียน ชื่อหมู่บ้าน บ้านคางคกใหญ่ หมู่ที่ ๑ ตำบลคางคกใหญ่ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ๗๕๑๘๐

จังหวัดนครปฐม ๗๕๑๘๐

๔) หมายเลขโทรศัพท์ ๐-๔๕๖๓-๑๐๕๒

๒.๔.๓ การบริหารโรงเรียน

ตั้งแต่มีการก่อตั้งโรงเรียนมาจนถึงปัจจุบัน มีผู้บริหารเป็นตำแหน่งครูใหญ่ จำนวน ๕ คน รักษาการในตำแหน่งครูใหญ่ จำนวน ๓ คน เป็นตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ จำนวน ๓ คน รักษาการในตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ จำนวน ๑ คน ผู้อำนวยการ โรงเรียน จำนวน ๓ คน

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จำเนียร น้อยท่าซ่าง ทำการวิจัยเรื่องครูดีในทัศนะของเด็ก โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา ๕ ทุกจังหวัด เป็นจำนวน ๒,๔๑๘ คน ชาย ๑,๒๐๓ หญิง ๑,๒๑๕ คน สรุปได้ดังนี้

เกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปของครู

๑. ครูจะเป็นหญิงหรือชายก็ได้

๒. อายุที่เหมาะสมของครูควรอยู่ในระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี

๓. สถานภาพสมรสของครูจะเป็นอย่างไรก็ได้

๔. ครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาควรเป็นครูที่มีวุฒิในระดับปริญญาตรี

๕. ครูควรมีความสามารถในการสอน โดยสามารถสอนได้ทั่วไป และมีความสามารถ

พิเศษเฉพาะรายวิชา

๖. ในการเรียนวิชาใดวิชาหนึ่ง เช่น วิทยาศาสตร์ ปรากฏว่านักเรียนต้องการเรียนกับครูที่จบวิทยาศาสตร์เป็นวิชาเอกและจบวิชาครูมาด้วย^{๔๔}

คมสัน บุญศิริ ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม พบว่า “ข้าราชการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยจำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง ปรากฏดังนี้

ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาแสดงพฤติกรรมด้านความมีวินัยและคุณธรรมอยู่ในระดับสูง

ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านคุณธรรม โดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษามีคุณธรรมทุกด้านอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยมีด้านความซื่อสัตย์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด และด้านความสัจในการพูดการกระทำ และความจริงใจ มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด

ครู-อาจารย์ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านคุณธรรม โดยรวมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษามี

^{๔๔}จำเนียร น้อยท่าซ่าง, “ครูดีในทัศนะของเด็ก”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์), ๒๕๔๐, ๑๒๕ หน้า.

คุณธรรมทุกด้านอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยมีด้านความซื่อสัตย์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด และด้านการอุทิศตนเสียสละและมุ่งมั่น มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด”^{๔๔}

ประดม แสงสว่าง ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของนักบริหารการศึกษาที่คนไทยพึงประสงค์ พบว่า นักบริหารการศึกษาที่คนไทยพึงประสงค์นั้น ควรมีลักษณะเรียงตามลำดับในแต่ละด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้

๑. ด้านคุณธรรม ความประพฤติ และความรับผิดชอบ
๒. ด้านการดำเนินงานและปกครองบังคับบัญชา
๓. ด้านความรู้ทางวิชาการ
๔. ด้านมนุษยสัมพันธ์ หรือสัมพันธ์ภาพระหว่างมนุษย์
๕. ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
๖. ด้านบุคลิกภาพ
๗. ด้านงานธุรการ^{๔๖}

เฉลิม รัชชนะกุล ได้ทำการวิจัยเรื่อง ลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในทัศนะของผู้บริหารและอาจารย์ในเขตการศึกษา ๑๑ พบว่า ลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และอาจารย์สรุปได้ดังนี้

๑. ผู้บริหารแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา มาจำนวนทั้งสิ้น ๓๓ ข้อ และผู้บริหารได้ให้ความสำคัญอยู่ใน ๑๐ อันดับแรก คือ

- ๑.๑ ควรเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี เข้ากับชุมชน ได้
- ๑.๒ ควรเป็นผู้มีความยุติธรรมแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา
- ๑.๓ ควรเป็นผู้มีคุณธรรมประจำใจ
- ๑.๔ ควรเป็นผู้ตัดสินใจรวดเร็ว ถูกต้อง แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดีมีไหวพริบ
- ๑.๕ ควรเป็นผู้มีความรู้
- ๑.๖ ควรเป็นผู้มีความประพฤติดี ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้
- ๑.๗ ควรเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต

^{๔๔}คมสัน นุพศิริ, “พฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม”, ปรินญาณีพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๔๒, ๑๐๓ หน้า.

^{๔๖}ประดม แสงสว่าง, “รายงานผลการวิจัยทางทักษะของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ที่คนไทยพึงประสงค์”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ), ๒๕๔๒, ๒๒๔ หน้า.

๑.๘ ควรเป็นผู้มีความเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

๑.๙ ควรเป็นผู้มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ

๑.๑๐ ควรเป็นผู้มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น^{๕๗}

ชัยวัฒน์ กุลศักดิ์วิมล ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครพนม ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครพนม ตามทัศนะของข้าราชการครูใน โรงเรียนประถมศึกษา ข้าราชการครูใน โรงเรียนมัธยมศึกษา และผู้นำท้องถิ่น จำนวน ๒๗๖ คน พบว่า

๑. กลุ่มตัวอย่างโดยรวม คือ ข้าราชการครู และผู้นำท้องถิ่น เห็นว่าสมาชิกสภาเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครพนม ควรมีลักษณะต่าง ๆ โดยภาพรวมและเป็นรายด้าน ๓ ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด คือความรู้ความสามารถ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านความเป็นผู้นำ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรกในแต่ละด้านคือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ควรมีความซื่อสัตย์สุจริต มีความยุติธรรม และปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง ด้านความเป็นผู้นำควรมีความกล้าหาญ กล้าพูด กล้าตัดสินใจ ด้านคุณลักษณะส่วนตัวควรมีการประกอบอาชีพสุจริตที่สามารถตรวจสอบได้ และสนใจ และเอาใจใส่ต่อความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ และด้านความรู้ความสามารถควรใช้อำนาจหน้าที่อย่างชอบธรรม มีวิจารณญาณ ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง และรู้ทันเหตุการณ์

๒. ข้าราชการครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาเทศบาลตำบล ในจังหวัดนครพนม มากกว่าข้าราชการครูใน โรงเรียนประถมศึกษา และผู้นำท้องถิ่น โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๕๘}

ประสงค์ อวีโรธนกุล ได้ศึกษาวิจัย พฤติกรรมการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ที่สัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานด้านวิชาการของครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา ประจำจังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามประเภทโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่นและ โรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป และเปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู และผลการปฏิบัติงานด้านวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาระหว่าง โรงเรียนประถมศึกษาดีเด่นและ โรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป ผลการวิจัยพบว่า “ระดับพฤติกรรมและจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความรอบรู้สอนดี มีคุณธรรม

^{๕๗}เฉลิม รัชชนะกุล, “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ในเขตการศึกษา ๑๑”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๔๒, ๑๓๐ หน้า.

^{๕๘}ชัยวัฒน์ กุลศักดิ์วิมล, “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลในจังหวัดนครพนม”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๔๓, ๘๘ หน้า.

จรรยาบรรณและมุ่งพัฒนาตามลำดับ ส่วนของครูโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พฤติกรรมการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความรอบรู้และสอนดี ด้านที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความมีคุณธรรมจรรยาบรรณ และความมุ่งมั่นพัฒนาตามลำดับ ส่วนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูกับผลการปฏิบัติงานด้านวิชาการของครูทั้งสองกลุ่มคือ โรงเรียนประถมศึกษาดีเด่นกับโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป พบว่า โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน มีความสัมพันธ์กันในทางบวกทุกด้าน และมีความแตกต่างกันทุกด้านเช่นกัน”^{๔๕}

ชาญ สิทหาราช ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการปฏิบัติงานและคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย จากผลการวิจัยพบว่า “พฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับ “มาก” เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเห็นได้ว่าอยู่ในระดับ “มาก” ทุกด้าน เรียงตามลำดับได้ดังนี้ ด้านการบริหารงานปกครองนักเรียน มีระดับการปฏิบัติงานมากกว่าทุกด้าน รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานธุรการ ด้านการบริหารงานบริการ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานอาคารสถานที่ และด้านการบริหารงานโรงเรียนกับชุมชนตามลำดับ

โดยผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อยู่ในระดับ “มาก” เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเห็นได้ว่าอยู่ในระดับ “มาก” ทุกด้าน การบริหารงานทั่วไปพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในด้านการบริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับ “มาก” เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเห็นได้ว่าอยู่ในระดับ “มาก” ทุกรายการ โดยผู้บริหารโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในด้านการบริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับ “มาก” เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเห็นได้ว่าอยู่ในระดับ “มาก” เกือบทุกรายการ ยกเว้น ข้อมีการกำหนดนโยบายและเป้าหมายของโรงเรียนสอดคล้องกับนโยบายของกรมสามัญศึกษาและสภาพความเป็นจริงของอย่างเหมาะสม และสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปฏิบัติงานตามขอบข่ายหน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียน จะส่งผลกระทบต่อสถานศึกษาโดยส่วนรวมให้เกิดผลดี ผลการวิจัยนี้ มีข้อนำสังเกตผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนมากจะประเมินพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสูงกว่าพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการปฏิบัติงานและคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับ “ค่อนข้างสูง” ซึ่งแสดงให้เห็น

^{๔๕} ประสงค์ อวีโรธนกุล, “พฤติกรรมการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่สัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานด้านวิชาการของครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาประจำจังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๔๑, ๘๕ หน้า.

เห็นว่า ผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาควรปรับปรุงพฤติกรรมการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นส่วนในการเพิ่มประสิทธิภาพในด้านการบริหาร และการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาต่อไป”^{๖๐}

ประมวล เรื่องศรี ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่เป็นจริงและที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัดในทศวรรษของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พบว่า

๑. คุณลักษณะของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ในทศวรรษของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ใน ๕ ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรม ด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านส่วนตัวและครอบครัว มีคุณลักษณะที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก และคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด

๒. เปรียบเทียบคุณลักษณะที่เป็นจริงของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ในทศวรรษของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ใน ๕ ด้าน จำแนกตามวุฒิ และประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอพบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๒.๑ เปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดในทศวรรษของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอที่มีวุฒิปริญญาตรี และหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอที่มีวุฒิสองสูงกว่าปริญญาตรี เมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาโดยรายด้านพบว่า ด้านบุคลิกภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยที่หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอที่มีวุฒิสองสูงกว่าปริญญาตรี มีทศวรรษต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดสูงกว่าหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอที่มีวุฒิปริญญาตรี

๒.๒ เปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดในทศวรรษของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งต่ำกว่า ๖ ปีและหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอที่มีประสบการณ์ ในการดำรงตำแหน่งตั้งแต่ ๖ ปีขึ้นไป เมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าในด้านบุคลิกภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยที่หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งตั้งแต่ ๖ ปีขึ้นไป มีทศวรรษต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการการ

^{๖๐}ชาญสิทธิ์หาราช, “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการทำงานและคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๔๗, ๑๔๕ หน้า.

ประณตศึกษาจังหวัดสูงกว่าหัวหน้าการประณตศึกษาอำเภอที่มีประสบการณ์ ในการดำรงตำแหน่งต่ำกว่า ๖ ปี^{๖๑}

ดวงนาด กาบีนพงษ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะจิตของประชาชนต่อพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารและสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า “ประชาชนมีทัศนคติต่อพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลนิเวศน์อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ประชาชนมีความเห็นในด้านความสั่งในการพูด การกระทำ และความจริงใจ $\bar{X} = ๓.๔๐$ ด้านความมีวินัยและคุณธรรม $\bar{X} = ๓.๒๘$ ด้านการอุทิศตนเสียสละและมุ่งมั่น $\bar{X} = ๓.๒๓$ ด้านการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวม $\bar{X} = ๓.๑๕$ ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม $\bar{X} = ๓.๐๕$ และด้านความซื่อสัตย์ $\bar{X} = ๓.๐๒$ ตามลำดับ”^{๖๒}

ลำพัน เศรษฐ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะจิตทางจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาทัศนคติทางจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักธรรมพื้นฐานประกอบด้วย อิทธิบาท ๔ สังคหวัตถุ ๔ วุฒิธรรม ๔ อคติ ๔ พรหมวิหาร ๔ เบญจศีล เบญจธรรม สัปปริสธรรม ๗ อปรีหานิยธรรม ๗ ทศพิชราชธรรม ๑๐ จักรวรรดิวัตร ๑๒ และมลกล ๓๘ ผลการวิจัยพบว่า “ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง ๒ ฝ่ายมีทัศนคติทางจริยธรรมตามคำสอนทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก ซึ่งหลักธรรมด้านอคติ ๔ อยู่ในระดับปานกลาง แต่ในส่วนที่เหลืออยู่ในระดับมาก”^{๖๓}

^{๖๑}ประมวล เรื่องศรี, “คุณลักษณะที่เป็นจริงและที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการการประณตศึกษาจังหวัดในทรรณะของหัวหน้าการประณตศึกษาอำเภอ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประณตศึกษาแห่งชาติ”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร), ๒๕๔๘, ๑๕๐ หน้า.

^{๖๒}ดวงนาด กาบีนพงษ์, “ทัศนคติของประชาชนต่อพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารและสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด”, สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๔๘, ๘๕ หน้า.

^{๖๓}ลำพัน เศรษฐ์, “ทัศนคติทางจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด”, สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๔๘, ๑๒๘ หน้า.

๒.๖ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาในเรื่องคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธรซึ่งได้มีการตั้งกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยไว้ดังนี้

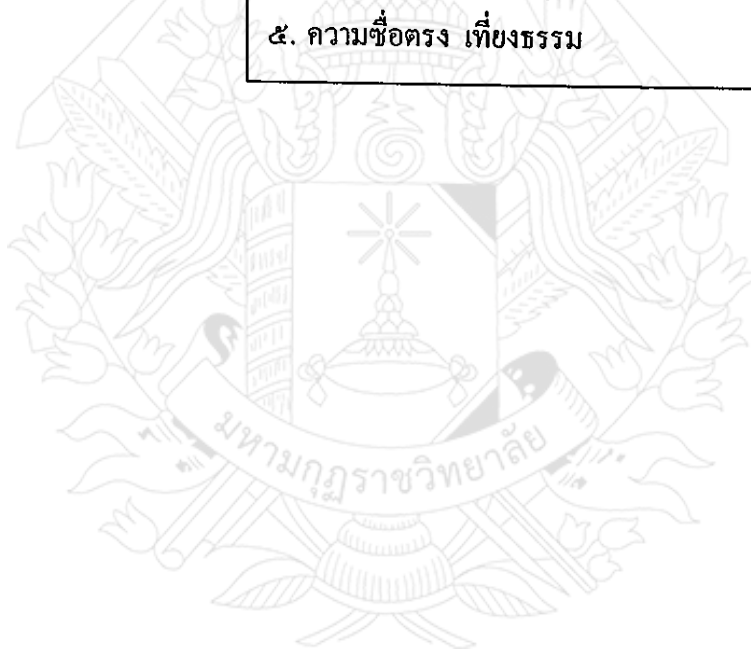
ตัวแปรต้น (อิสระ)

สถานภาพ

๑. เพศ
๒. อายุ
๓. ประสบการณ์ในการทำงาน
๔. ระดับการศึกษา
๕. สถานภาพทางการสมรส

ตัวแปรตาม

- คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร
๑. ด้านการอุทิศตนเสียสละและมุ่งมั่น
 ๒. ด้านความซื่อสัตย์
 ๓. ด้านความตั้งใจในการพูด การกระทำ และความจริงใจ
 ๔. ด้านความมีวินัยและคุณธรรม
 ๕. ความซื่อตรง เทียงธรรม

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาที่มุ่งศึกษาเพื่อให้ทราบถึงคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนชุมชนคงแคนใหญ่ ตำบลคงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ผู้ศึกษาได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

- ๓.๑ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๓ การสร้างและทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๑ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียนชุมชนคงแคนใหญ่ ตำบลคงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร จำนวนทั้งสิ้น ๓๓ คน

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และสถานภาพในการสมรส

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๕ ด้าน คือ

- ๑) ด้านการอุทิศตนเสียสละและมุ่งมั่น
- ๒) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต
- ๓) ด้านความซื่อตรง เทียงธรรม
- ๔) ด้านความสัจในการพูด การกระทำ และความจริงใจ
- ๕) ด้านความมีระเบียบวินัยและคุณธรรม

ตอนที่ ๓ คือ คำถามลักษณะปลายเปิด (Open-Ended Question) แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะทั่วไปของครูผู้สอน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนคงแคนใหญ่ ตำบลคงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

๓.๓ การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

๓.๓.๑ ศึกษาจากตำรา เอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมของครู

๓.๓.๒ กำหนดกรอบแนวคิดและเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม ทั้งชนิดปลายปิดและปลายเปิด

๓.๓.๓ นำร่างแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจวิจารณ์ แก้ไขเสนอแนะ ปรับปรุง เพื่อความเหมาะสมและความถูกต้องของแบบสอบถาม

๓.๓.๔ นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุง เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ๓ ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) ถูกต้องตามหลักวิชาการและในด้านภาษาที่ใช้ เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหา

๓.๓.๕ นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับประชากรไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อพิจารณาความเป็นปรนัยของแบบสอบถาม เนื้อหา ความเหมาะสม รวมทั้งข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

๓.๓.๖ นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิจารณาจัดพิมพ์และนำไปใช้เพื่อเก็บและรวบรวมข้อมูล

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๓.๔.๑ นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถึงผู้อำนวยการ โรงเรียนชุมชนคงแคนใหญ่ ตำบลคงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการทำวิจัย

๓.๔.๒ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

๓.๔.๓ เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการตอบแล้วทั้งหมด เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำหลักสถิติมาประกอบการวิเคราะห์แบบสอบถาม ดังนี้

๓.๕.๑ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือหาความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์

อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบราค (Cronbach)

ค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า (α) คำนวณจากสูตร ดังนี้

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum S^2_i}{S^2_t} \right)$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
	k	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	$\sum S^2_i$	แทน	ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ
	S^2_t	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวม

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ

(Percentage)

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ	P	แทน	ร้อยละ
	f	แทน	ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ
	N	แทน	จำนวนความถี่ทั้งหมด

๓.๕.๓ การวัดระดับคุณธรรมของครูผู้สอน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนคงแคนใหญ่ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) คำนวณจากสูตร ดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม
	N	แทน	จำนวนคน

ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) คำนวณจากสูตร ดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	X	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม
	X ²	แทน	ผลรวมกำลังสอง ของคะแนนในกลุ่ม
	N	แทน	จำนวนคน
	Σ	แทน	ผลรวม

๓.๕.๔ การแปลผลข้อมูล ข้อมูลที่วิเคราะห์จากแบบสอบถามที่เป็นมาตรฐานประมาณค่า โดยแปลผลจากค่าเฉลี่ย โดยกำหนดช่วงคะแนน (Class interval) ดังนี้ °

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง	๔.๕๑ - ๕.๐๐	หมายถึง	มีระดับคุณธรรมมากที่สุด
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง	๓.๕๑ - ๔.๕๐	หมายถึง	มีระดับคุณธรรมมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง	๒.๕๑ - ๓.๕๐	หมายถึง	มีระดับคุณธรรมปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง	๑.๕๑ - ๒.๕๐	หมายถึง	มีระดับในการปฏิบัติน้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง	๑.๐๐ - ๑.๕๐	หมายถึง	มีระดับในการปฏิบัติน้อยที่สุด

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาผลการวิจัย คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ผลการวิเคราะห์ของประชากร และกลุ่มตัวอย่างพอแยกรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

๔.๑ ลำดับขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

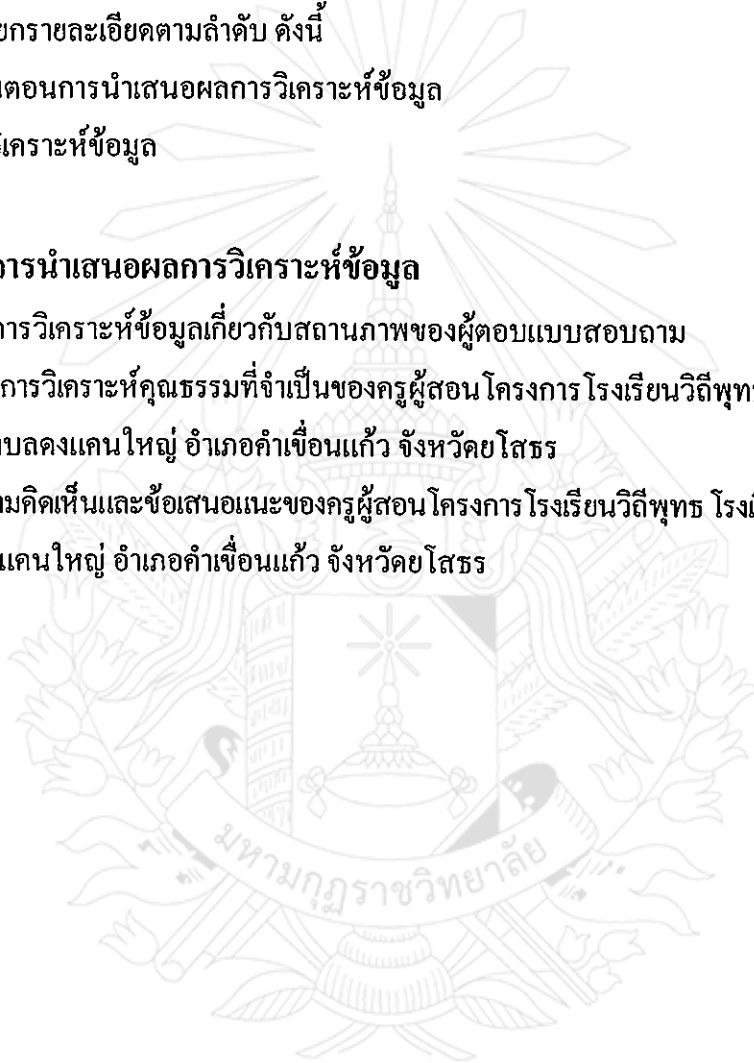
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๑ ลำดับขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครูผู้สอน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง ๑ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๑๕	๔๕.๕
หญิง	๑๘	๕๔.๕
รวม	๓๓	๑๐๐.๐
อายุ		
๒๑-๓๐ ปี	๑	๓.๑
๓๑-๔๐ ปี	๔	๑๒.๑
๔๑-๕๐ ปี	๑๐	๓๐.๓
๕๑-๖๐ ปี	๑๘	๕๔.๕
รวม	๓๓	๑๐๐.๐
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	๒๕	๗๖.๕
สูงกว่าปริญญาตรี	๘	๒๓.๕
รวม	๓๓	๑๐๐.๐
ประสบการณ์ในการทำงาน		
๖-๑๐ ปี	๓	๙.๑
๑๑-๑๕ ปี	๒	๖.๑
๑๖-๒๐ ปี	๓	๙.๑
๒๑ ปีขึ้นไป	๒๕	๗๕.๗
รวม	๓๓	๑๐๐.๐

ตารางที่ ๑ (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานภาพทางการสมรส		
โสด	๔	๑๒.๑
สมรสและอยู่ด้วยกัน	๒๗	๘๑.๘
หย่า	๒	๖.๑
รวม	๓๓	๑๐๐.๐

(N = ๓๓)

จากตารางที่ ๑ พบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๘ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๕๔.๕) และเพศชาย จำนวน ๑๕ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๔๕.๕) มีอายุระหว่าง ๕๑-๖๐ ปี จำนวน ๑๘ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๕๔.๕) รองลงมา มีอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๑๐ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๓๐.๓) และมีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๔ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๑๒.๑) มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน ๒๕ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๘๑.๘) และสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน ๔ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๑๒.๑) มีประสบการณ์ในการทำงาน ๒๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๒๕ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๗๕.๗) รองลงมา มีประสบการณ์ในการทำงาน ๖-๑๐ ปี จำนวน ๓ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๙.๑) และมีประสบการณ์ในการทำงาน ๑๖-๒๐ ปี จำนวน ๓ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๙.๑) สถานภาพทางการสมรส ประชากรส่วนใหญ่ มีสถานภาพทางการสมรส คือสมรสและอยู่ด้วยกัน จำนวน ๒๗ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๘๑.๘) รองลงมา คือมีสถานภาพ โสด จำนวน ๔ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๑๒.๑) และมีสถานภาพหย่า จำนวน ๒ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๖.๑)

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

ตารางที่ ๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน โดยรวมและรายด้าน

คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน	ระดับคุณธรรม		
	\bar{X}	S.D.	แปลความ
๑. ด้านการอุทิศตน เสียสละ และมุ่งมั่น	๔.๑๐	๐.๖๖	มาก
๒. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	๓.๖๘	๑.๔๗	มาก
๓. ด้านความซื่อตรง เทียงธรรม	๔.๔๒	๐.๕๖	มาก
๔. ด้านความสัจในการพูด การกระทำ และความจริงใจ	๔.๓๐	๐.๖๔	มาก
๕. ด้านความมีระเบียบวินัย และคุณธรรม	๔.๓๖	๐.๖๒	มาก
รวม	๓.๕๘	๐.๖๗	มาก

(N = ๓๓)

จากตารางที่ ๒ ประชากรส่วนใหญ่เห็นว่าคุณธรรมที่จำเป็นสำหรับครูผู้สอนโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร โดยรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๘$, S.D. = ๐.๖๗)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ พบว่า ด้านความซื่อตรง เทียงธรรม ($\bar{X} = ๔.๔๒$, S.D. = ๐.๕๖) รองลงมา คือ ด้านความมีระเบียบวินัย และคุณธรรม ($\bar{X} = ๔.๓๖$, S.D. = ๐.๖๒) ด้านความสัจในการพูด การกระทำ และความจริงใจ ($\bar{X} = ๔.๓๐$, S.D. = ๐.๖๔) ด้านการอุทิศตน เสียสละ และมุ่งมั่น ($\bar{X} = ๔.๑๐$, S.D. = ๐.๖๖) และด้านความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X} = ๓.๖๘$, S.D. = ๑.๔๗)

ตารางที่ ๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนด้านการอุทิศตน เสียสละ และมุ่งมั่น

คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน	ระดับคุณธรรม		
	\bar{X}	S.D.	แปลความ
๑. มีความรู้เพียงพอ และถูกต้องในระดับที่สอน	๔.๒๔	๐.๖๑	มาก
๒. ยืดหยุ่นต่อปัญหาต่างๆ และหาทางแก้ไขด้วยสันติวิธี	๔.๒๑	๐.๕๕	มาก
๓. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	๔.๐๖	๐.๖๑	มาก
๔. นำวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ปรับปรุงการทำงานของตน	๔.๐๐	๐.๗๑	มาก
๕. ปฏิบัติราชการในวันหยุด	๓.๔๕	๐.๗๑	ปานกลาง
๖. มาปฏิบัติราชการก่อนและกลับหลังเวลาราชการกำหนด	๔.๐๓	๐.๗๓	มาก
๗. เอาใจใส่รับผิดชอบ กำกับ ติดตาม และช่วยแก้ปัญหา ในงานที่ได้รับมอบหมาย	๔.๒๑	๐.๖๕	มาก
๘. มีความพากเพียรในการปฏิบัติงาน	๔.๒๔	๐.๕๖	มาก
๙. มุ่งมั่นในการทำงานจนเกิดผลสำเร็จ	๔.๒๔	๐.๕๐	มาก
๑๐. มีเหตุมีผลในการทำหน้าที่การงาน	๔.๓๓	๐.๖๐	มาก
๑๑. ความแบ่งปัน เกื้อกูลผู้อื่น ในเรื่องของเวลา กำลังกายและ กำลังทรัพย์	๔.๑๒	๐.๖๕	มาก
รวม	๔.๑๐	๐.๖๖	มาก

(N = ๓๓)

จากตารางที่ ๓ ประชากรส่วนใหญ่เห็นว่า คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน โครงการ โรงเรียน วิทยุทศ โรงเรียนชุมชนคงแคนใหญ่ ตำบลคงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ด้านการอุทิศตน เสียสละ และมุ่งมั่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๐$, S.D. = ๐.๖๖)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ พบว่า ครูผู้สอนควรมีเหตุมีผลในการทำหน้าที่การงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๓$, S.D. = ๐.๖๐) รองลงมาคือ มีความพากเพียรในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๔$, S.D. = ๐.๖๑) และควรปฏิบัติราชการในวันหยุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๔๕$, S.D. = ๐.๗๑)

ตารางที่ ๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต

คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน	ระดับคุณธรรม		
	\bar{X}	S.D.	แปลความ
๑. ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน	๔.๖๐	๐.๕๐	มากที่สุด
๒. ไม่คิดแสวงหาผลประโยชน์ทางวัตถุเกินความจำเป็น	๔.๑๕	๐.๕๑	มาก
๓. นำเอาเวลาราชการไปใช้ประโยชน์ส่วนตน	๒.๐๓	๑.๒๔	น้อย
๔. นำของทางราชการไปใช้ประโยชน์ส่วนตน	๑.๖๕	๑.๐๕	น้อย
๕. ใช้อำนาจหน้าที่ในตำแหน่งไปหาผลประโยชน์ส่วนตน	๑.๗๒	๑.๓๑	น้อย
๖. มีความจริงใจต่อผู้ร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชา	๔.๓๖	๐.๗๘	มาก
๗. ไม่เอาเปรียบ หรือคดโกงผู้อื่นหรือส่วนรวม	๔.๓๓	๐.๕๖	มาก
๘. ยึดถือหลักเหตุผล ระเบียบแบบแผนและกฎหมายของสังคมเป็นเกณฑ์	๔.๔๒	๐.๗๑	มาก
๙. ไม่เอาเรื่องเอาเปรียบสังคมและไม่ก่อความเสียหายให้เกิดขึ้นแก่สังคม	๔.๓๖	๑.๐๖	มาก
๑๐. ไม่กระทำให้ตนเป็นผู้เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นผู้ร่วมงาน หรือนักเรียน และบุคคลทั่วไป	๔.๓๕	๐.๘๖	มาก
รวม	๓.๖๘	๑.๔๗	มาก

(N = ๓๓)

จากตารางที่ ๔ ประชากรส่วนใหญ่เห็นว่า คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำชะอี จังหวัดยโสธร ด้านความซื่อสัตย์สุจริต โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๘$, S.D. = ๑.๔๗)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ พบว่า ครูผู้สอนควรจะไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๖๐$, S.D. = ๐.๕๐) รองลงมาคือ ควรยึดถือหลักเหตุผล ระเบียบแบบแผนและกฎหมายของสังคมเป็นเกณฑ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๒$, S.D. = ๐.๗๑) และไม่นำของทางราชการไปใช้ประโยชน์ส่วนตน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = ๑.๖๕$, S.D. = ๑.๐๕)

ตารางที่ ๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน ด้านความซื่อตรง
เที่ยงธรรม

คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน	ระดับคุณธรรม		
	\bar{X}	S.D.	แปลความ
๑. ตัดสินหรือลงโทษนักเรียนอย่างมีเหตุผล	๔.๔๒	๐.๕๖	มาก
๒. มีความยุติธรรมไม่ลำเอียง	๔.๔๘	๐.๕๗	มาก
๓. ซื่อสัตย์สุจริต และจริงใจ	๔.๕๑	๐.๕๑	มากที่สุด
๔. มีความสงบเสงี่ยม และความอ่อนน้อมถ่อมตน	๔.๔๒	๐.๕๖	มาก
๕. มีความจริงใจต่อตนเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม	๔.๕๔	๐.๕๖	มากที่สุด
๖. เป็นคนไม่ถือตัวไม่ถือยศศักดิ์ เข้ากันได้กับผู้ร่วมงานทุกคน	๔.๔๒	๐.๖๖	มาก
๗. รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนสม่ำเสมอ ไม่มีการลืมนัดหรือละเลยต่อหน้าที่ต่าง ๆ	๔.๕๑	๐.๕๗	มากที่สุด
๘. เอาใจใส่ในการทำงาน ไม่ทอดทิ้ง	๔.๕๑	๐.๕๗	มากที่สุด
๙. หมั่นตรึงรองพิจารณาหาเหตุผลและวิธีที่จะทำให้การทำงานเจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ	๔.๕๑	๐.๕๗	มากที่สุด
๑๐. วิจารณ์และตัดสินอย่างมีเหตุผล	๔.๒๗	๐.๕๔	มาก
รวม	๔.๔๒	๐.๕๖	มาก

(N = ๓๓)

จากตารางที่ ๕ ประชากรส่วนใหญ่เห็นว่า คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนคงแค้นใหญ่ ตำบลคงแค้นใหญ่ อำเภอคำชะอี จังหวัดยโสธร ด้านความซื่อตรง เที่ยงธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๒$, S.D. = ๐.๕๖)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ พบว่า ครูผู้สอนควรมีความจริงใจต่อตนเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๔$, S.D. = ๐.๕๖) รองลงมาคือ ควรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนสม่ำเสมอไม่มีการลืมนัดหรือละเลยต่อหน้าที่ต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๑$, S.D. = ๐.๕๑) และควรวิจารณ์ และตัดสินอย่างมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๗$, S.D. = ๐.๕๔)

ตารางที่ ๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน ด้านความตั้งใจในการพูด การกระทำ และความจริงใจ

คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน	ระดับคุณธรรม		
	\bar{X}	S.D.	แปลความ
๑. รับฟังความคิดเห็น และเคารพเหตุผลของผู้อื่น	๔.๒๑	๐.๕๕	มาก
๒. พิจารณาคุณค่าของนักเรียนแต่ละคนด้วยเหตุผล	๔.๓๕	๐.๕๐	มาก
๓. ภูมิใจในความสำเร็จของตนเอง	๔.๓๐	๐.๖๔	มาก
๔. ให้เกียรติแก่เพื่อนร่วมอาชีพ และบุคคลทั่วไป	๔.๓๕	๐.๕๖	มาก
๕. มีความกรุณา และสนใจเด็กเป็นรายบุคคล	๔.๓๓	๐.๕๔	มาก
๖. รักษาความลับของศิษย์	๔.๓๖	๐.๖๐	มาก
๗. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือนักเรียนตามสมควร	๔.๑๘	๐.๖๔	มาก
๘. ไม่อาฆาตพยาบาทศิษย์	๔.๔๕	๑.๐๐	มาก
๙. ให้ความไว้วางใจแก่ผู้มาร่วมงาน	๔.๒๑	๐.๗๐	มาก
๑๐. มีอารมณ์มั่นคง และสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	๔.๒๔	๐.๖๑	มาก
รวม	๔.๓๐	๐.๖๔	มาก

(N = ๓๓)

จากตารางที่ ๖ ประชากรส่วนใหญ่เห็นว่า คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนคงแคนใหญ่ ตำบลคงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ด้านความตั้งใจในการพูด การกระทำ และความจริงใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๐$, S.D. = ๐.๖๔)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ พบว่า ครูผู้สอนไม่อาฆาตพยาบาทศิษย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๕$, S.D. = ๑.๐๐) รองลงมาคือ ควรให้เกียรติแก่เพื่อนร่วมอาชีพ และบุคคลทั่วไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๕$, S.D. = ๐.๕๖) และควรเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือนักเรียนตามสมควร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๘$, S.D. = ๐.๖๔)

ตารางที่ ๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน ด้านความมี
ระเบียบวินัย และคุณธรรม

คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน	ระดับคุณธรรม		
	\bar{X}	S.D.	แปลความ
๑. ไม่ดูหมิ่นศาสนาอื่น	๔.๖๔	๐.๖๕	มากที่สุด
๒. มีความรักและห่วงหาพันธุกรรมของตนเอง และ ทรัพยากรของชาติ	๔.๕๒	๐.๖๖	มากที่สุด
๓. ปฏิบัติตามข้อห้ามของศาสนาที่นับถือ	๔.๐๓	๐.๗๒	มาก
๔. แสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ	๔.๖๑	๐.๔๕	มากที่สุด
๕. แสดงความเคารพและให้เกียรติผู้อาวุโส	๔.๕๒	๐.๕๖	มากที่สุด
๖. มีความประพฤติ ทั้งทางกาย วาจา และใจ ที่แสดงถึง ความเคารพในกฎหมาย ระเบียบประเพณีของสังคม	๔.๔๒	๐.๕๖	มาก
๗. มีความประพฤติที่สอดคล้องกับอุดมคติหรือความหวัง ของตนเอง โดยยึดส่วนรวมสำคัญกว่าส่วนตัว	๔.๓๖	๐.๕๕	มาก
๘. มีความมั่นคงในจิตใจ	๔.๑๒	๐.๕๔	มาก
๙. รู้จักบำรุงรักษากายและจิตใจให้สมบูรณ์	๔.๒๑	๐.๖๐	มาก
๑๐. มีอารมณ์แจ่มใส มีธรรมชาติอยู่ในจิตใจอย่างมั่นคง	๔.๒๑	๐.๖๐	มาก
รวม	๔.๓๖	๐.๖๒	มาก

(N = ๓๓)

จากตารางที่ ๗ ประชากรส่วนใหญ่เห็นว่า คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน โครงการ โรงเรียน
วิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำชะอี จังหวัดยศฐร ด้านความมี
ระเบียบวินัย และคุณธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๖$, S.D. = ๐.๖๒)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ พบว่า ครูผู้สอนไม่ดูหมิ่น
ศาสนาอื่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๖๔$, S.D. = ๐.๖๕) รองลงมาคือ แสดงความกตัญญูต่อ
ผู้มีพระคุณ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๖๑$, S.D. = ๐.๔๕) และปฏิบัติตามข้อห้ามของศาสนา
ที่นับถือ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๓$, S.D. = ๐.๗๒)

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะของครูผู้สอนโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ตารางที่ ๘ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับคุณธรรมของครูผู้สอน

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
๑. ด้านการอุทิศตน เสียสละ และมุ่งมั่น		
๑. ครูควรเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน	๔	๔๐
๒. ครูควรมีความพากเพียร ในการปฏิบัติงาน เสียสละ กำลังกาย และกำลังทรัพย์ตามความเหมาะสม	๓	๓๐
๓. ครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ของตน เพราะถ้าเรายังปฏิบัติตนเองไม่ได้ ไม่ดี ไม่น่าเคารพ ศิษย์ก็จะไม่เชื่อฟัง ไม่ปฏิบัติตาม	๒	๒๐
๔. ครูควรอุทิศตน เสียสละ มุ่งมั่นเพื่อประโยชน์ของนักเรียน โรงเรียน และส่วนรวม อย่างจริงจัง เมื่อมีโอกาส	๑	๑๐
รวม	๑๐	๑๐๐
๒. ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต		
๑. ครูไม่ควรเอาเปรียบผู้อื่น ไม่เบียดเบียนผู้ร่วมงาน นักเรียน และคนทั่วไป ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน	๒	๒๐
๒. ครูควรมีความจริงใจต่อเพื่อนร่วมงาน นักเรียน	๓	๓๐
๓. ครูควรเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อหน้าที่การงานของตนเอง	๑	๓๐
๔. ครูควรทำงานด้วยความโปร่งใส ไม่คดโกง	๒	๒๐
รวม	๑๐	๑๐๐
๓. ด้านความซื่อตรง เทียงธรรม		
๑. ครูควรตัดสินใจหรือลงโทษนักเรียนอย่างมีเหตุผล และจริงใจ	๔	๕๗.๑
๒. ครูควรมีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ของตนสม่ำเสมอ ไม่มี การลืมหืมตัว	๑	๑๒.๕
รวม	๕	๑๐๐

ตารางที่ ๘ (ต่อ)

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
๔. ด้านความซื่อในการพูด การกระทำ และความจริงใจ		
๑. ครูควร พูด กระทำ และมีความจริงใจ บริสุทธิ์ใจ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอารัดเอาเปรียบเพื่อนร่วมงาน	๒	๒๐
๒. ครูควรพูดจริง ทำจริง มีความจริงใจ ไม่เสแสร้ง ไม่แก้งทำ	๕	๕๐
๓. ครูควรเอาใจใส่ต่อหน้าที่การงาน รับผิดชอบหน้าที่ของตนเองด้วยความเต็มใจ	๓	๓๐
รวม	๑๐	๑๐๐
๕. ด้านความมีระเบียบวินัย และคุณธรรม		
๑. ครูควรเป็นตัวอย่างที่ดีทั้งความประพฤติ การปฏิบัติ และการกระทำอย่างสม่ำเสมอ มีระเบียบวินัยในตัวเอง	๕	๑๐๐
รวม	๕	๑๐๐

จากตารางที่ ๘ พบว่า ครูผู้สอนให้ข้อเสนอแนะ คือ ด้านการอุทิศตน เสียสละ และมุ่งมั่น ครูควรเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ครูควรมีความพากเพียรในการปฏิบัติงาน เสียสละ กำลังกาย และกำลังทรัพย์ตามความเหมาะสม ครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ของตน เพราะถ้าเรายังปฏิบัติตนเองไม่ได้ ไม่ดี ไม่น่าเคารพ ศิษย์ก็จะไม่เชื่อฟัง ไม่ปฏิบัติตาม ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ครูควรมีความจริงใจต่อเพื่อนร่วมงาน และนักเรียน ครูควรเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อหน้าที่การงานของตนเอง ครูควรตัดสินใจหรือลงโทษนักเรียนอย่างมีเหตุผล และจริงใจ ครูควรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองสม่ำเสมอ ไม่มีการลืมหืม ด้านความซื่อในการพูด การกระทำ และความจริงใจ ครูควรพูดจริง ทำจริง มีความจริงใจ ไม่เสแสร้ง ไม่แก้งทำ ครูควรเอาใจใส่ต่อหน้าที่การงาน รับผิดชอบหน้าที่ของตนเองด้วยความเต็มใจ ด้านความมีระเบียบวินัย และคุณธรรมครูควรเป็นตัวอย่างที่ดีทั้งความประพฤติ การปฏิบัติและการกระทำอย่างสม่ำเสมอ มีระเบียบวินัยในตัวเอง

บทที่ ๕

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาคูณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคูณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของครูผู้สอน โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธรประชากรที่ใช้ในการสำรวจจำนวน ๓๓ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถามเพื่อการวิจัย ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าทางสถิติประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสรุปผลการศึกษาค้นคว้า ตามลำดับดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาคูณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ผลการวิจัย ปรากฏดังนี้

ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๘ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๕๔.๕) และเพศชาย จำนวน ๑๕ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๔๕.๕) มีอายุระหว่าง ๕๑-๖๐ ปี จำนวน ๑๘ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๕๔.๕) รองลงมา มีอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๑๐ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๓๐.๓) และมีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๔ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๑๒.๑) มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีจำนวน ๒๕ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๗๖.๕) และสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน ๔ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๑๒.๑) มีประสบการณ์ในการทำงาน ๒๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๒๕ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๗๕.๗) รองลงมา มีประสบการณ์ในการทำงาน ๖-๑๐ ปี จำนวน ๓ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๙.๑) และมีประสบการณ์ในการทำงาน ๑๖-๒๐ ปี จำนวน ๓ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๙.๑) สถานภาพทางการสมรส ประชากรส่วนใหญ่มีสถานภาพทางการสมรส คือสมรส และอยู่ด้วยกัน จำนวน ๒๗ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๘๑.๘) รองลงมาคือมีสถานภาพ โสด จำนวน ๔ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๑๒.๑) และมีสถานภาพหย่า จำนวน ๒ คน คิดเป็น (ร้อยละ ๖.๑)

ผลการวิเคราะห์คูณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร โดยรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๘, S.D. = ๐.๖๗$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ พบว่า ด้าน

ความซื่อตรง เทียงธรรม ($\bar{X} = ๔.๔๒, S.D. = ๐.๕๖$) รองลงมา คือ ด้านความมีระเบียบวินัย และคุณธรรม ($\bar{X} = ๔.๓๖, S.D. = ๐.๖๒$) ด้านความตั้งใจในการพูด การกระทำ และความจริงใจ ($\bar{X} = ๔.๓๐, S.D. = ๐.๖๔$) ด้านการอุทิศตน เสียสละ และมุ่งมั่น ($\bar{X} = ๔.๑๐, S.D. = ๐.๖๖$) และด้านความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X} = ๓.๖๘, S.D. = ๐.๔๗$)

ด้านการอุทิศตน เสียสละ และมุ่งมั่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๐, S.D. = ๐.๖๖$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ พบว่า ครูผู้สอนควรจะมีเหตุมีผลในการทำหน้าที่การงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๓, S.D. = ๐.๖๐$) รองลงมาคือ มีความพากเพียรในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๔, S.D. = ๐.๖๑$) และควรปฏิบัติราชการในวันหยุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๔๕, S.D. = ๐.๗๑$)

ด้านความซื่อสัตย์สุจริต โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๘, S.D. = ๐.๔๗$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ พบว่า ครูผู้สอนควรจะไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๖๐, S.D. = ๐.๕๐$) รองลงมาคือ ควรยึดถือหลักเหตุผล ระเบียบแบบแผน และกฎหมายของสังคมเป็นเกณฑ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๒, S.D. = ๐.๗๑$) และไม่นำของทางราชการไปใช้ประโยชน์ส่วนตัวคน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = ๑.๖๕, S.D. = ๑.๐๕$)

ด้านความซื่อตรง เทียงธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๒, S.D. = ๐.๕๖$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ พบว่า ครูผู้สอนควรจะมีความจริงใจต่อตนเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๔, S.D. = ๐.๕๖$) รองลงมาคือ ควรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนสม่ำเสมอไม่มีการลืมหืมหรือละเลยต่อหน้าที่ต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๑, S.D. = ๐.๕๑$) และควรวิจารณ์ตัดสินอย่างมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๗, S.D. = ๐.๕๔$)

ด้านความตั้งใจในการพูด การกระทำ และความจริงใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๐, S.D. = ๐.๖๔$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ พบว่า ครูผู้สอน ไม่อาฆาตพยาบาทศิษย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๕, S.D. = ๑.๐๐$) รองลงมาคือ ควรให้เกิดริक्तिแก่เพื่อนร่วมอาชีพ และบุคคลทั่วไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๕, S.D. = ๐.๕๖$) และควรเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือนักเรียนตามสมควร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๘, S.D. = ๐.๖๔$)

ด้านความมีระเบียบวินัย และคุณธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๖, S.D. = ๐.๖๒$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ พบว่า ครูผู้สอน ไม่ดูหมิ่นศาสนาอื่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๖๔, S.D. = ๐.๖๕$) รองลงมาคือ แสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๖๑, S.D. = ๐.๔๕$) และปฏิบัติตามข้อห้ามของศาสนาที่นับถือ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๓, S.D. = ๐.๗๒$)

๕.๒ อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญที่พบมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

โดยรวมพบว่า คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ครูผู้สอนเล็งเห็นความสำคัญว่าคุณธรรมมีความสำคัญต่อการเรียน การสอน เป็นอย่างมาก ซึ่งการเรียน การสอน ให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับขององค์กรหรือหน่วยงานราชการ และนักเรียนนั้น ครูผู้สอนต้องมีพัฒนาการทางด้านคุณธรรม และตระหนักถึงความสำคัญของ โรงเรียน และนักเรียน ซึ่งมีผลต่อการเรียนการสอน ให้บรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญ สีหาราช ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม การปฏิบัติงาน และคุณธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย จากผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรม การปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับ "มาก" เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเห็นได้ว่าอยู่ในระดับ "มาก" ทุกด้าน เรียงตามลำดับได้ดังนี้ ด้านการบริหารงานปกครองนักเรียน มีระดับการปฏิบัติงานมากกว่าทุกด้าน รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานธุรการ ด้านการบริหารงานบริการ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานอาคารสถานที่ และด้านการบริหารงาน โรงเรียนกับชุมชนตามลำดับ

โดยผู้บริหาร โรงเรียน และครูผู้สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรม การปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา อยู่ในระดับ "มาก" เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเห็นได้ว่าอยู่ในระดับ "มาก" ทุกด้าน การบริหารงานทั่วไป พฤติกรรม การปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ในด้านการบริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับ "มาก" เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเห็นได้ว่าอยู่ในระดับ "มาก" ทุกรายการ โดยผู้บริหาร โรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรม การปฏิบัติงานผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ในด้านการบริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับ "มาก" เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเห็นได้ว่าอยู่ในระดับ "มาก" เกือบทุกรายการ ยกเว้น ข้อที่มีการกำหนดนโยบายและเป้าหมายของ โรงเรียน สอดคล้องกับนโยบายของกรมสามัญศึกษา และสภาพความเป็นจริงของอย่างเหมาะสม และสัมพันธ์กับพฤติกรรม การปฏิบัติงานตามขอบข่ายหน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้บริหาร โรงเรียน จะส่งผลกระทบต่องานของสถานศึกษา โดยส่วนรวมให้เกิดผลดี ผลการวิจัยนี้ มีข้อเสนอแนะให้ผู้ตอบแบบสอบถาม โดยส่วนมากจะประเมินพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนสูงกว่าพฤติกรรม การปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม การปฏิบัติงาน และคุณธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนอยู่ในระดับ "ค่อนข้างสูง" ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ควรปรับปรุงพฤติกรรม การปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ

ยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นส่วนในการเพิ่มประสิทธิภาพในด้านการบริหาร และการจัดการศึกษาใน โรงเรียนมัธยมศึกษาต่อไป

รายด้าน ครูผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน ที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ เนื่องจากครูผู้สอนถึงเห็นว่าคุณธรรมมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก ซึ่งการเรียนการสอน ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับขององค์กรหรือ โรงเรียน ครูผู้สอนต้องมีพัฒนาการทางด้านคุณธรรม จึงเป็นผลให้ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อความจำเป็นของคุณธรรมในระดับมากทุกด้าน

ด้านการอุทิศตน เสียสละ และมุ่งมั่น ครูผู้สอนมีความเห็นว่าคุณธรรมมีความจำเป็น อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูผู้สอนควรจะมีเหตุมีผลในการทำหน้าที่การงาน มีความพากเพียรในการปฏิบัติงาน และควรปฏิบัติราชการ ในวันหยุด

ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ครูผู้สอนมีความเห็นว่าคุณธรรมมีความจำเป็น อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูผู้สอนควรจะไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ควรยึดถือหลักเหตุผล ระเบียบแบบแผน และกฎหมายของสังคมเป็นเกณฑ์ และไม่นำของทางราชการ ไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว

ด้านความซื่อตรง เทียงธรรม ครูผู้สอนมีความเห็นว่าคุณธรรมมีความจำเป็น อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูผู้สอนควรจะมีความจริงใจต่อตนเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม ควรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนสม่ำเสมอ ไม่มีการลืมตัวหรือละเลยต่อหน้าที่ต่าง ๆ และควรวิจารณ์และตัดสินอย่างมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จำเนียร น้อยท่าซ่าง ทำการวิจัยเรื่องครูดีในทัศนะของเด็ก พบว่า

งานทางด้านวิชาการของครู

๑. ควรศึกษาและเพิ่มเติมความรู้อยู่เสมอในทุกด้าน
๒. ควรมีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์
๓. เคยเรียนวิธีสอนและผ่านการฝึกสอนมาก่อน
๔. ควรมีความรู้วิชาวิชาวัตผล
๕. ควรมีความรู้ในวิชาจิตวิทยา

การสอนและการปกครองของครู

๑. ชอบครูที่ใช้อุปกรณ์การสอนช่วยในการสอน
๒. ไม่ชอบครูที่มีความชำนาญแต่ไม่เตรียมการสอน
๓. ชอบครูที่ให้งานและตรวจงานเสร็จเสมอ
๔. ต้องการให้ครูสอนซ่อมนอกเวลาเรียน
๕. ต้องการให้ครูมีกิจกรรมประกอบการสอนในบางโอกาส

๖. ต้องการให้ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองบ้าง
๗. ไม่ชอบครูที่เอาเวลาสอนไปทำงานอื่น
๘. ชอบให้ครูยี่กระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ โดยเคร่งครัด ถึงจะมีการลงโทษก็ยินดี
๙. การลงโทษไม่ต้องการให้ครูเขียนตี
๑๐. นักเรียนต้องการเรียนดีถึงแม้ว่าความประพฤติจะด้อยไปบ้าง

ความประพฤติของครู

๑. ไม่เห็นด้วยกับการที่ครูจะไปเที่ยวพักผ่อนในสถานเริงรมย์ต่างๆ
๒. ไม่อยากให้ครูดื่มสุรา เล่นการพนัน ไม่ว่าจะเป็นที่สโมสรข้าราชการ หรือสถาบันที่ทั่วๆ ไป
๓. ครูควรประพฤติตัวดีกว่าข้าราชการอาชีพอื่น ๆ เช่น หมอ หมายความว่า ดำรง ทหาร และข้าราชการปกครอง
๔. ครูควรประพฤติตัวเรียบร้อย แต่ไม่ถึงกับจะเหมือนผ้าพับไว้
๕. ครูควรรู้วัฒนธรรม แต่ไม่ต้องเคร่งครัดมากนัก
๖. ครูควรเป็นกันเองกับเด็ก

มนุษยสัมพันธ์ของครู

๑. สามารถแนะนำให้เด็กได้ทั้งเรื่องส่วนตัวและเรื่องการเรียนรู้
๒. ไม่เห็นด้วยที่ครูแสดงตัวเป็นกันเองกับเด็ก โดยการพูดจาแบบนักเลง ๆ
๓. ชอบครูที่มีความยุติธรรมและเป็นคนใจดี
๔. ไม่ชอบที่ครูจะเข้ากับผู้ปกครอง โดยวิธีการร่วมดื่มสุราหรือเล่นการพนัน
๕. ครูควรร่วมมือพัฒนาชุมชน เพื่อจะเข้ากับชุมชนได้
๖. ครูควรเชิญผู้ปกครองมาร่วมปรึกษาหารือในการจัดกิจกรรมในโรงเรียนด้วย

ด้านความสนใจในการพูด การกระทำ และความจริงจัง ครูผู้สอนมีความเห็นว่าคุณธรรมมีความจำเป็น อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูผู้สอนไม่อาจคาดพยาบาทศิษย์ ควรให้เกียรติแก่เพื่อนร่วมอาชีพ และบุคคลทั่วไป และควรเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือนักเรียนตามสมควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เณลิม รัชชนะกุล ได้ทำการวิจัยเรื่อง ลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ในทัศนะของผู้บริหาร และอาจารย์ในเขตการศึกษา ๑๑ พบว่า ลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และอาจารย์สรุปได้ดังนี้

๑. ผู้บริหารแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา มาจำนวนทั้งสิ้น ๓๓ ข้อ และผู้บริหาร ได้ให้ความสำคัญอยู่ใน ๑๐ อันดับแรก คือ
 - ๑.๑ ควรเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี เข้ากับชุมชน ได้
 - ๑.๒ ควรเป็นผู้มีความยุติธรรมแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

- ๑.๓ ควรเป็นผู้มีคุณธรรมประจำใจ
- ๑.๔ ควรเป็นผู้ตัดสินใจรวดเร็ว ถูกต้อง แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดีมีไหวพริบ
- ๑.๕ ควรเป็นผู้มีความรู้
- ๑.๖ ควรเป็นผู้มีความประพฤติดี ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่ผู้ได้บังคับบัญชาได้
- ๑.๗ ควรเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต
- ๑.๘ ควรเป็นผู้มีความเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว
- ๑.๙ ควรเป็นผู้มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ
- ๑.๑๐ ควรเป็นผู้มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ด้านความมีระเบียบวินัย และคุณธรรม ครูผู้สอนมีความเห็นว่าคุณธรรมมีความจำเป็น อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูผู้สอนไม่ดูหมิ่นศาสนาอื่น แสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ และปฏิบัติตามข้อห้ามของศาสนาที่นับถือ

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องมีนโยบายส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมในสถานศึกษา ให้ชัดเจน และสนับสนุนนโยบายในทุกๆ ด้านที่ส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง
๒. ครูควรทำตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดี โดยเฉพาะการอุทิศตนให้แก่ราชการ เช่น ควรมาปฏิบัติราชการก่อนเวลาทำการอย่างน้อย ๓๐ นาที และควรกลับหลังเวลาราชการอย่างน้อย ๓๐ นาที
๓. ควรมีความสัจย์ในการพูด หรือตัดสินใจกระทำการสิ่งใด ควรคิดพิจารณาไตร่ตรองให้ดี ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง และความจริงใจ
๔. ครูควรปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์ส่วนตน และส่วนรวม ควรใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
๕. ครูผู้สอนถือว่าเป็นตัวจักรที่สำคัญประการหนึ่ง ที่จะปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะครูผู้สอนจะต้องให้ความสนใจในพฤติกรรมที่นักเรียน แสดงออก และจะต้องจัดทำแผนการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ที่จะต้องมีการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนทุกรายวิชา และมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

๑. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ที่พึงประสงค์ของครูผู้สอนใน โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ในเขตพื้นที่อื่น ๆ เพิ่มเติม
๒. ควรมีการศึกษาทัศนคติทางคุณธรรม จริยธรรมของครูผู้สอนในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อจะได้เปรียบเทียบความแตกต่าง และความสอดคล้อง

บรรณานุกรม

๑. หนังสือทั่วไป

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. *วิชาชีพครูในยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพมหานคร : พับบลิชซิ่ง, ๒๕๔๑.

ชัยวัฒน์ อัครพัฒน์. *จริยศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชาชนจำกัด, ๒๕๓๐.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. *ครูแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เซเวนพรีนติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๔๑.

บุญชม ศรีสะอาด. *การวิจัยเบื้องต้น แก้ไขเพิ่มเติม*. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕.

บุญช่วย จินดาประพันธ์. *ธรรมจริยาสำหรับครู*. ยะลา : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏยะลา, ๒๕๔๗.

บุญชัย จงกลณี. *คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ป., ๒๕๔๐.

ประไพ สิทธิเลิศ. *ความเป็นครู*. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๒.

ประกาศรี สิริอำไพ. *พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

ฝ่ายโครงการและวิจัย วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. *คุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๔๖.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). *จริยธรรม คติธรรม เพื่อความมีชีวิตที่เป็นสุข*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๒.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). *หลักคุณธรรม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๗.

พระมหาอดิสร ธีรสีโล. *คุณธรรมสำหรับครู*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๐.

ยนต์ ชุ่มจิต. *ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู*. กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยา, ๒๕๔๔.

ราชบัณฑิตยสถาน. *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๖.

รุ่ง แก้วแดง. *รัฐธรรมนูญกับการศึกษาของชาติ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๐.

เลขาธิการคุรุสภา, สำนักงาน. กองวิชาชีพครู. แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู พ.ศ. ๒๕๓๘.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๐.

วีระ บำรุงศักดิ์. แนวทางพัฒนาจริย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๓.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. วิชาชีพครูในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลิขซึ่ง,
๒๕๔๑.

สมจิต ชิวปริษา. จรรยาบรรณและคุณธรรมในการพูด “การพูด”. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศรีสง่า,
๒๕๔๔.

สมเด็จพระธีรญาณมุนี. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๒๗.

สุภาพ ณ.นกร. คู่มืออาจารย์ : แนวทางสู่ความสำเร็จ. ขอนแก่น : คลังนานาวิทยา, ๒๕๔๓.

แสง จันทร์งาม. การสอนจริยธรรมในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๒๕.

๒. วารสาร

มนูญ คารามิตร. “เพิ่มบุคลิก”, วงการครู. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๗๒ (ธันวาคม ๒๕๔๘) : ๗๖.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น). “ชีวิต”, มงคลสาร. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓๓๔ (พฤศจิกายน ๒๕๔๕) : ๖.

สุธรรม ชูศักดิ์สกุล. “จริยศาสตร์ของอริสโตเติล : ความดีคือความสุข”, ปัญญาจักษุ. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓๐
(เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๔๗) : ๔๗.

พระครูนิพัทธ์ปริยัติกิจ. “คุณธรรมของครู”, ปาฐกถารธรรม. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑๒ (กันยายน-ตุลาคม ๒๕๔๕) : ๑๗.

๓. กฎหมาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒”, ใน
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๗๔ ก., ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๒ : ๑.

๔. วิทยานิพนธ์ / สารนิพนธ์

คมสัน บุพศิริ. “พฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด
นครพนม”. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
๒๕๔๒.

จำเนียร น้อยท่าช้าง. “ครูดีในทัศนะของเด็ก”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐.

เฉลิม รัชชนะกุล. “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ในทัศนะของผู้บริหาร โรงเรียน และครูอาจารย์ในเขตการศึกษา ๑๑”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

ชาญสิทธิ์หาราช. “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกาปฏิบัติงานและคุณธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗.

ชัยวัฒน์ กุลศักดิ์วิมล. “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลในจังหวัดนครพนม”. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๓.

ดวงนาคาบินพงษ์. “ทัศนคติของประชาชนต่อพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารและสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด”. สารนิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๕.

ประมวณ เรืองศรี. “คุณลักษณะที่เป็นจริงและที่พึงประสงค์ของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ในทรศนะของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๕.

ประสงค์ อวิโรธนกุล. “พฤติกรรมกาปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่สัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงาน ด้านวิชาการของครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗.

ลำพัน เศรษฐ. “ทัศนคติทางจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอ สุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด”. สารนิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๕.

๕. รายงานการวิจัย

จิราพร ทะริทอง. “ทัศนะของครูที่มีต่อจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ยะลา เขต ๑”. รายงานการวิจัย. ปัตตานี : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๔๖.

ประดม แสงสว่าง. “รายงานผลการวิจัยทางทักษะของนักศึกษาที่คนไทยพึงประสงค์”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ๒๕๔๒.

๖. เอกสารอื่นๆ ที่ไม่ได้ตีพิมพ์

โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่. “เอกสารประกอบการประชุมผู้ปกครองนักเรียน ปีการศึกษา ๒๕๕๐”.

ยโสธร : โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่, ๒๕๕๐, (อัดสำเนา).

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. “แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู พ.ศ. ๒๕๓๕”. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๐, (อัดสำเนา).

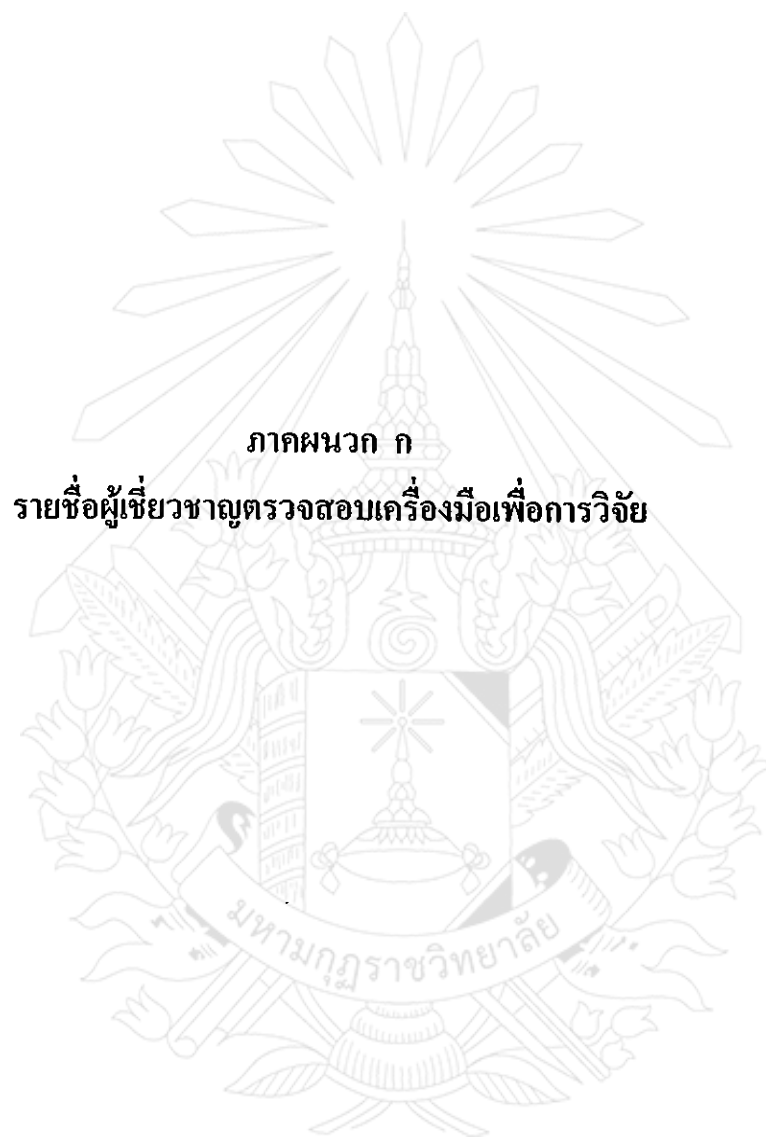
สำนักศึกษาธิการพัฒนานวัตกรรมจัดการศึกษา. “แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ”. กรุงเทพ

มหานคร : โรงพิมพ์อุษาการพิมพ์, ๒๕๔๗, (อัดสำเนา).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

๑. ผศ. ดร. เจริญชัย ชนไพโรจน์

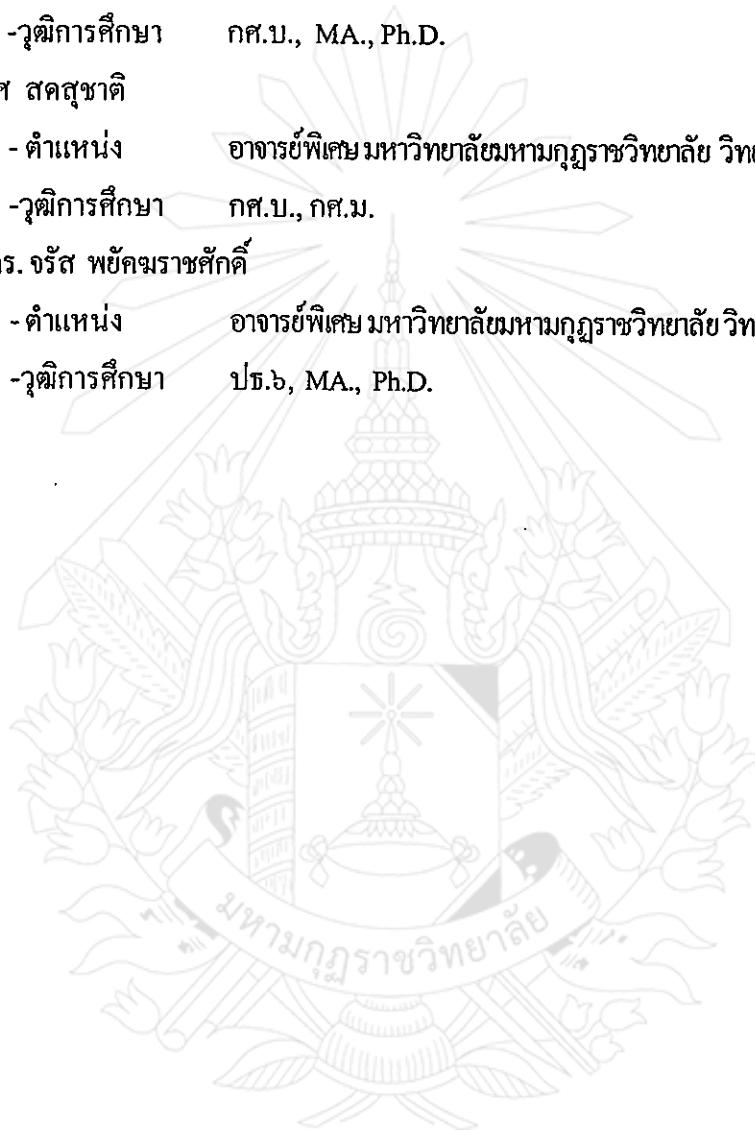
- ตำแหน่ง อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
- วุฒิการศึกษา กศ.บ., MA., Ph.D.

๒. ผศ. บุญเลิศ สดสุขชาติ

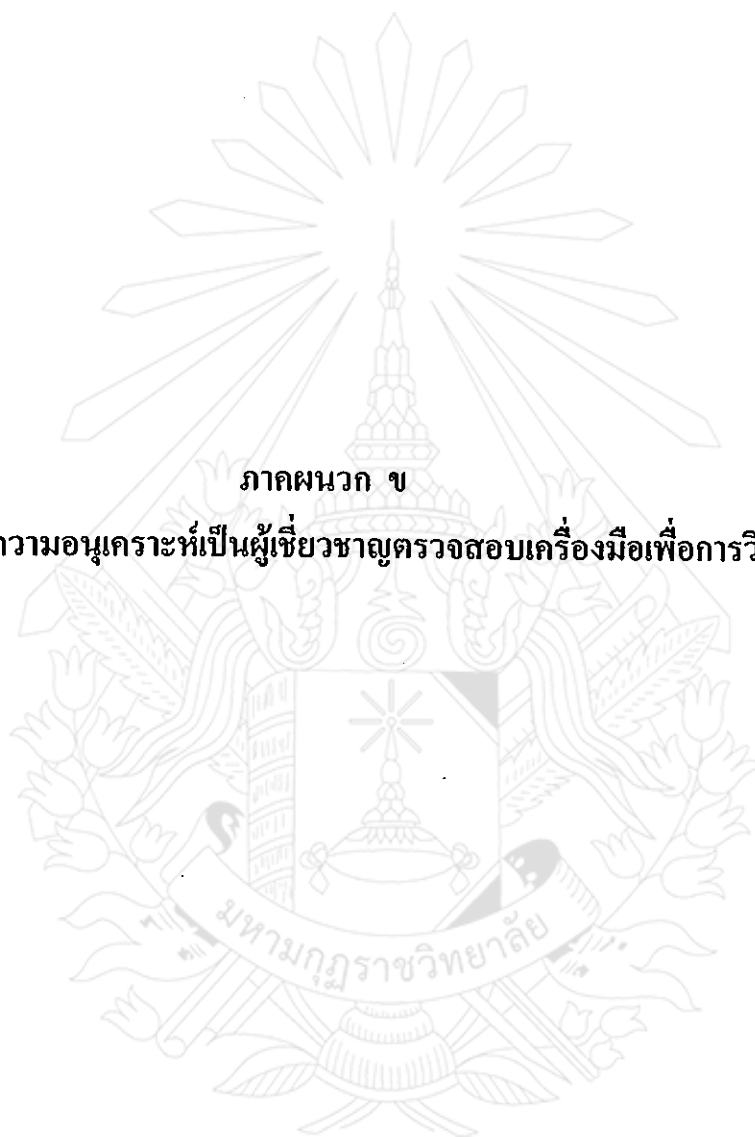
- ตำแหน่ง อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
- วุฒิการศึกษา กศ.บ., กศ.ม.

๓. รศ. พิเศษ ดร. จรัส พัยคณราชศักดิ์

- ตำแหน่ง อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
- วุฒิการศึกษา ปธ.๖, MA., Ph.D.

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ 6015/ว247

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลี้ยวเมือง
ตำบลคงลาน อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

23 มีนาคม 2550

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.เจริญชัย ขนโทโรจน์

ด้วย นายพันธ์ศักดิ์ เกรืองวงศ์ นักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ศูนย์การศึกษายุทธศาสตร์ ได้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนคงแคนใหญ่ ตำบลคงแคนใหญ่ อำเภอ คำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาตามหลักสูตร ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอกความอนุเคราะห์จากท่านซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

จึงเจริญพรมาเพื่อ โปรดทราบและพิจารณา วิทยาเขตร้อยเอ็ดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีเช่นเคย ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุทธิสาร โสภณ)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ศูนย์การศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. 0-4351-8364,0-4351-6076

โทรสาร. 0-4351-4618

[http:// www.rec.mbu.ac.th](http://www.rec.mbu.ac.th)

ที่ ศธ 6015/ว247

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลี้ยวเมือง
ตำบลคงลาน อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

23 มีนาคม 2550

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร ศศ.บุญเลิศ ศกสุชาติ

ด้วย นายพันธ์ศักดิ์ เกรืองวงศ์ นักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ศูนย์การศึกษายโสธร ได้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอ คำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาตามหลักสูตร ศาสตาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอกความอนุเคราะห์จากท่านซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

จึงเจริญพรมาเพื่อ โปรดทราบและพิจารณา วิทยาเขตร้อยเอ็ดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีเช่นเคย ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุทธิสาร โสภณ)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ศูนย์การศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. 0-4351-8364,0-4351-6076

โทรสาร. 0-4351-4618

[http:// www.rec.mbu.ac.th](http://www.rec.mbu.ac.th)

ที่ ศธ 6015/ว247

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลี้ยวเมือง
ตำบลคงลาน อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

23 มีนาคม 2550

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร รศ. พิเศษ ดร.จรัส พัทธมราชศักดิ์

ด้วย นายพันธ์ศักดิ์ เครือวงศ์ นักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ศูนย์การศึกษายโสธร ได้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอ คำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาตามหลักสูตร ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอความอนุเคราะห์จากท่านซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

จึงเจริญพรมาเพื่อ โปรดทราบและพิจารณา วิทยาเขตร้อยเอ็ดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีเช่นเคย ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระสุทธิสาร โสภณ)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

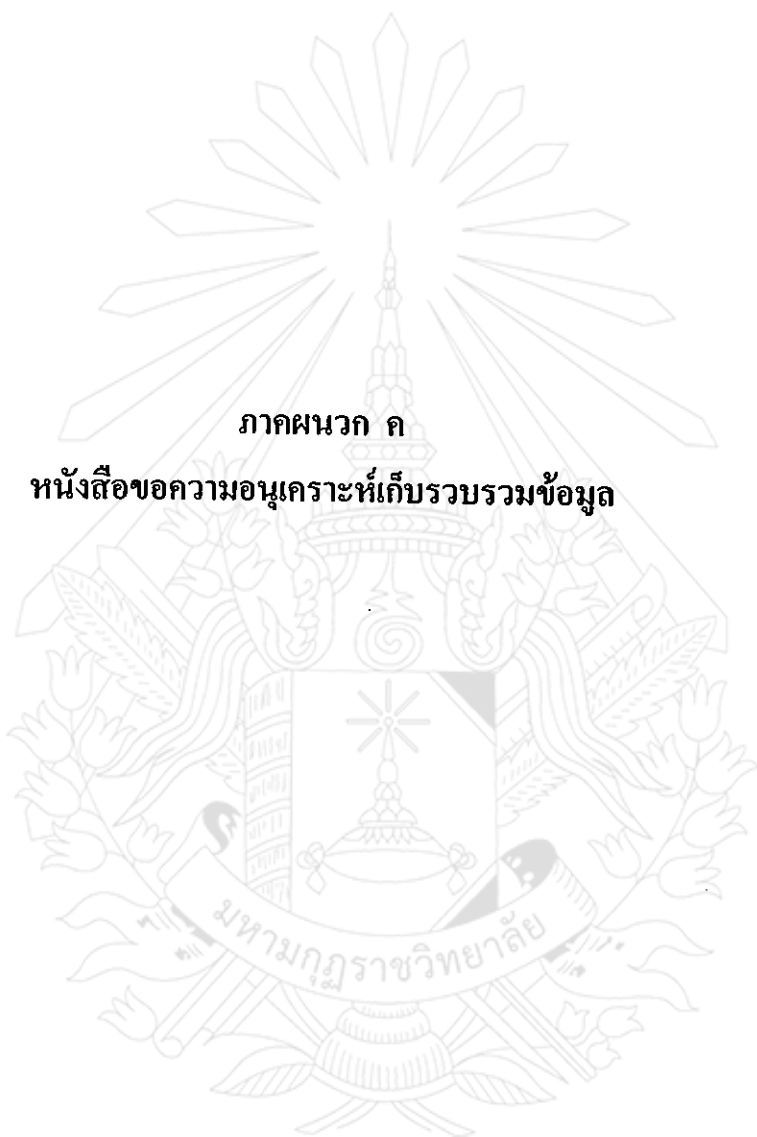
ปฏิบัติกรแทนอธิการบดี

ศูนย์การศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. 0-4351-8364, 0-4351-6076

โทรสาร. 0-4351-4618

[http:// www.rec.mbu.ac.th](http://www.rec.mbu.ac.th)

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ ศร 6015/ว246

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลี้ยวเมือง
ตำบลคงลาน อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

23 มีนาคม 2550

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

เจริญพร: ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนคงแคนใหญ่

ด้วย นายพันธ์ศักดิ์ เครื่องวงค์ นักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตรการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ศูนย์การศึกษายโสธร ได้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนคงแคนใหญ่ ตำบลคงแคนใหญ่ อำเภอ คำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาตามหลักสูตร ศาสตราจารย์มหาบัณฑิต (ศน.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาดังกล่าว ได้เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลในหน่วยงานของท่าน ส่วน วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะมาติดต่อประสานงานกับท่านโดยตรง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบ และวิทยาเขตร้อยเอ็ด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้.

ขอเจริญพร

(พระสุทธิสาร โสภณ)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติกรแทนอธิการบดี

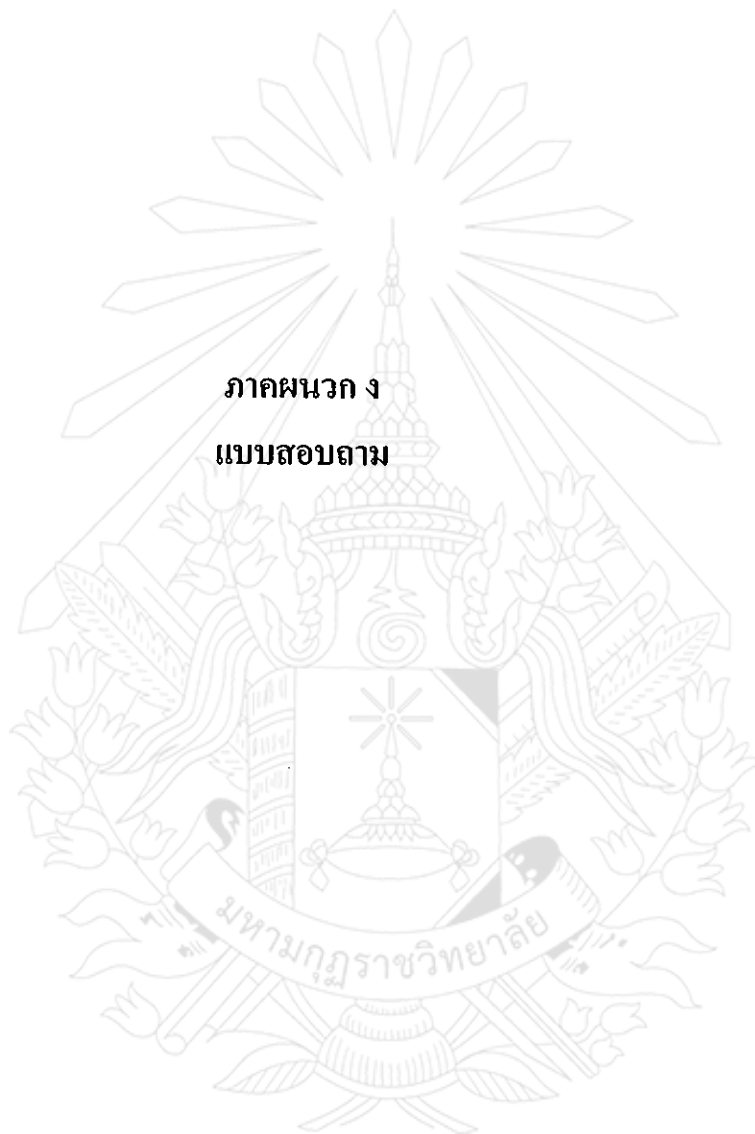
ศูนย์การศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. 0-4351-8364,0-4351-6076

โทรสาร. 0-4351-4618

[http:// www.rec.mbu.ac.th](http://www.rec.mbu.ac.th)

ภาคผนวก ง
แบบสอบถาม

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียน
ชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำชะอี จังหวัดยโสธร

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามชุดนี้เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน

๒. ข้อมูลที่ท่านตอบจะไม่มีผลกระทบต่อใคร ๆ ต่อตัวท่าน แต่จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปฏิบัติหน้าที่ คำตอบทุกคำตอบถือเป็นความลับ และจะไม่นำมาแปลผลเป็นรายบุคคล จะนำเสนอในรูปกลุ่มบุคคลเท่านั้น โปรดตอบแบบสอบถามทุกตอน และทุกข้อตามสภาพที่เป็นจริง

๓. แบบสอบถามแบ่งเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน แบ่งได้เป็น ๕ ด้าน คือ

๑. ด้านการอุทิศตน เสียสละ และมุ่งมั่น

๒. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต

๓. ด้านความซื่อตรง เทียงธรรม

๔. ด้านความสัจในการพูด การกระทำ และความจริงใจ

๕. ด้านความมีระเบียบวินัย และคุณธรรม

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไป

๔. โปรดพิจารณาตอบแบบสอบถามตามคำชี้แจง ตามความเป็นจริง

๕. กรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ เพื่อสามารถนำคำตอบไปวิเคราะห์ได้

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านได้ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

(นายพันธ์ศักดิ์ เครือวงศ์)

นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตรการปกครอง

ศูนย์การศึกษานิตติวิทยาลักษณ์ วิทยาเขตร้อยเอ็ด

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณี
โรงเรียนชุมชนดงแคนใหญ่ ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว
จังหวัดยโสธร

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของแบบสอบถาม

คำชี้แจง ให้ใส่เครื่องหมาย / ใน () ตามที่ท่านต้องการเพียงคำตอบเดียว ส่วนข้อใดเป็นช่องว่างให้ท่าน
เติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

๑. เพศ

() ชาย () หญิง

๒. อายุ

() ๒๑-๓๐ ปี () ๓๑-๔๐ ปี () ๔๑-๕๐ ปี

() ๕๑-๖๐ ปี

๓. ประสบการณ์ในการทำงาน

() ๑-๕ ปี () ๖-๑๐ ปี () ๑๑-๑๕ ปี

() ๑๖-๒๐ ปี () ๒๑ ปีขึ้นไป

๔. ระดับการศึกษา

() ต่ำกว่าปริญญาตรี

() ปริญญาตรี

() สูงกว่าปริญญาตรี

๕. สถานภาพ

() โสด () หย่า

() สมรสและอยู่ด้วยกัน () ม่าย (สามี/ภรรยา ตาย)

() สมรสและแยกกันอยู่ () อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ ๒ คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียน
ชุมชนคงแคนใหญ่ ตำบลคงแคนใหญ่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร
คำชี้แจง จงพิจารณาข้อความต่อไปนี้ ว่าท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการ
โรงเรียนวิถีพุทธ ทั้ง ๕ ด้าน ว่าอยู่ในระดับใด ให้กาเครื่องหมาย / ลงในช่องขวามือ

คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน	ระดับคุณธรรม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการอุทิศตน เสียสละ และมุ่งมั่น					
๑. มีความรู้เพียงพอ และถูกต้องในระดับที่สอน					
๒. ยืดหยุ่นต่อปัญหาต่างๆ และหาทางแก้ไขด้วยสันติวิธี					
๓. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					
๔. นำวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ปรับปรุงการทำงานของตน					
๕. ปฏิบัติราชการในวันหยุด					
๖. มาปฏิบัติราชการก่อนและกลับหลังเวลาราชการกำหนด					
๗. เอาใจใส่รับผิดชอบ กำกับ ติดตาม และช่วยแก้ปัญหาในงานที่ได้รับมอบหมาย					
๘. มีความ پاکเพียรในการปฏิบัติงาน					
๙. มุ่งมั่นในการทำงานจนเกิดผลสำเร็จ					
๑๐. มีเหตุมีผลในการทำหน้าที่การงาน					
๑๑. ความแบ่งปัน เกื้อกูลผู้อื่น ในเรื่องของเวลากำลังกายและกำลังทรัพย์					

คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน	ระดับคุณธรรม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต					
๑. ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน					
๒. ไม่คิดแสวงหาผลประโยชน์ทางวัตถุเกินความจำเป็น					
๓. นำเอาเวลาราชการไปใช้ประโยชน์ส่วนตน					
๔. นำของทางราชการไปใช้ประโยชน์ส่วนตน					
๕. ใช้อำนาจหน้าที่ในตำแหน่งไปหาผลประโยชน์ส่วนตน					
๖. มีความจริงใจต่อผู้ร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชา					
๗. ไม่เอาเปรียบ หรือคดโกงผู้อื่นหรือส่วนรวม					
๘. ยึดถือหลักเหตุผล ระเบียบแบบแผนและกฎหมายของสังคมเป็นเกณฑ์					
๙. ไม่เอาใจเอาเปรียบสังคมและไม่ก่อความเสียหายให้เกิดขึ้นแก่สังคม					
๑๐. ไม่กระทำตนให้เป็นผู้เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นผู้ร่วมงานหรือนักเรียน และบุคคลทั่วไป					
ด้านความซื่อตรง เทียงธรรม					
๑. ตัดสินหรือลงโทษนักเรียนอย่างมีเหตุผล					
๒. มีความยุติธรรมไม่ลำเอียง					
๓. ซื่อสัตย์สุจริต และจริงใจ					
๔. มีความสงบเสงี่ยม และความอ่อนน้อมถ่อมตน					
๕. มีความจริงใจต่อตนเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม					
๖. เป็นคนไม่ถือตัวไม่ถือยศศักดิ์ เข้ากันได้กับผู้ร่วมงานทุกคน					
๗. รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนสม่ำเสมอ ไม่มีการลืมหืมหรือละเลยต่อหน้าที่ต่าง ๆ					
๘. เอาใจใส่ในการทำงานไม่ทอดทิ้ง					
๙. หมั่นตรองพิจารณาหาเหตุผลและวิธีที่จะทำให้การทำงานเจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ					
๑๐. วิจารณ์และตัดสินอย่างมีเหตุผล					

คุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอน	ระดับคุณธรรม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านความสัจในการพูด การกระทำ และความจริงใจ					
๑. รับฟังความคิดเห็น และเคารพเหตุผลของผู้อื่น					
๒. พิจารณาคุณค่าของนักเรียนแต่ละคนด้วยเหตุผล					
๓. ภูมิใจในความสำเร็จของตนเอง					
๔. ให้เกียรติแก่เพื่อนร่วมอาชีพ และบุคคลทั่วไป					
๕. มีความกรุณา และสนใจเด็กเป็นรายบุคคล					
๖. รักษาความลับของศิษย์					
๗. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือนักเรียนตามสมควร					
๘. ไม่อาฆาตพยาบาทศิษย์					
๙. ให้ความไว้วางใจแก่ผู้มาร่วมงาน					
๑๐. มีอารมณ์มั่นคง และสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้					
ด้านความมีระเบียบวินัย และคุณธรรม					
๑. ไม่คหมีนศาสนาอื่น					
๒. มีความรักและหวงแหนวัฒนธรรมของตนเองและทรัพยากรของชาติ					
๓. ปฏิบัติตามข้อห้ามของศาสนาที่นับถือ					
๔. แสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ					
๕. แสดงความเคารพและให้เกียรติผู้อาวุโส					
๖. มีความประพฤติ ทั้งทางกาย วาจา และใจ ที่แสดงถึงความเคารพในกฎหมาย ระเบียบประเพณีของสังคม					
๗. มีความประพฤติที่สอดคล้องกับอุดมคติหรือความหวังของตนเอง โดยยึดส่วนรวมสำคัญกว่าส่วนตัว					
๘. มีความมั่นคงในจิตใจ					
๙. รู้จักบำรุงรักษากายและจิตใจให้สมบูรณ์					
๑๐. มีอารมณ์แจ่มใส มีธรรมะอยู่ในจิตใจอย่างมั่นคง					

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะทั่วไป

ท่านมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับคุณธรรมที่จำเป็นของครูผู้สอนในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานของโรงเรียน โปรดแสดงความคิดเห็น

๑. ด้านการอุทิศตน เสียสละ มุ่งมั่น

.....

.....

.....

๒. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต

.....

.....

.....

๓. ด้านความซื่อตรง เพียงธรรม

.....

.....

.....

๔. ด้านความสัจในการพูด การกระทำ และความจริงใจ

.....

.....

.....

๕. ด้านความมีระเบียบวินัย และคุณธรรม

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นายพันธ์ศักดิ์ เครือวงศ์
วัน/เดือน/ปีเกิด วันพฤหัสบดีที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๐๒
ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๕๗๔ หมู่ที่ ๒ ตำบลลุมพุก อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

วุฒิการศึกษา
พ.ศ. ๒๕๔๕ ปริญญาตรีครุศาสตร์บัณฑิต เอกเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาศาสนา
ราชภัฏอุบลราชธานี

ตำแหน่งปัจจุบัน
พ.ศ. ๒๕๔๗-
ปัจจุบัน ครูชำนาญการ โรงเรียนชุมชนคงแคนใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ยโสธร เขต ๑

